

EDITORIAL

Ja fa anys que molts científics i experts avisen que un món finit —com ho és el nostre— no pot suportar a llarg termini un creixement indefinit. Al mateix temps els indicis de què disposem assenyalen amb claredat que ens trobem en un procés lent de canvi climàtic en bona part causat per l'acció humana. No volem pas col·laborar a cap alarma social —tots sabem que la por és mala consellera— però tampoc no podem tancar els ulls a la realitat. I la realitat comença a ser severa començant per casa nostra: la bogeria en l'augment del preu dels habitatges —que els fa inaccessible a les persones joves— o bé la sequera amb l'amenaça de patir serioses restriccions en el consum d'aigua. D'altres signes també comencen a ser altament preocupants com l'augment constant del preu del petroli, amb la incidència general i negativa que té en l'economia, o, el que encara és pitjor, la crisi mundial d'aliments bàsics que castiga ja les economies més desfavorides.

Un factor important en l'increment del preu dels habitatges i dels aliments bàsics es deu fonamentalment a l'especulació. I aquí hem de ser contundents: especular amb l'habitatge o amb els aliments és immoral. No és lícit especular amb les necessitats bàsiques de les persones. Senzillament: no és cristià. Hi ha aspectes de l'economia que imperativament han d'estar per damunt del mercat.

Pel que fa al canvi climàtic, a l'escassetat d'aigua i a les possibles dificultats energètiques en el futur sembla que comencem a trobar-nos en una situació en què resultarà urgent buscar nous camins que passin per la sobrietat, la solidaritat i l'autocontrol. Sembla que cal autocontrolar la demografia -no podem continuar creixent en nombre de persones al ritme actual en una planeta ja superpoblat- i sobretot sembla que cal pensar en un sistema econòmic sostenible que només pot ser possible amb la sobrietat dels països més rics i la solidaritat amb els països més pobres. Per controlar la demografia cal una paternitat i maternitat responsables que no són possibles si no es lluita contra la pobresa i la ignorància. D'altra banda, la sobrietat en el consum i la solidaritat amb els més pobres han estat de sempre valors netament cristians.

Sigueu astuts com les serps i innocents com els coloms (Mt, 10,16). Certament hem de confiar en la providència de manera innocent i confiada, però això no ens ha d'impedir "l'astúcia" de mirar més enllà del dia a dia i de començar entre tots a programar i a actuar perquè el futur sigui realment possible.

En un altre ordre de coses volem assenyalar com a signe d'esperança la fundació de fa pocs anys del nou monestir cistercenc (trapenc) a Nový Dvůr (Txèquia). En un país on la religió catòlica va ser perseguida amb duresa durant molts anys, el nou cenobi —impulsat i creat per joves txecs— no deixa de ser un bon auguri. Donem-ne gràcies a Déu!

ALEGRIA

Fa unes setmanes, a l'ofertori d'una eucaristia, vaig sentir créixer i expandir-se el meu esperit, endut pel joc d'orgue de Ricard Rovirosa, una promesa molt seriosa (però molt alegre en el seu tarannà personal) de la música catalana. Els seus dits jugaven amb les tecles de l'orgue i amb les notes d'una melodia d'Olivier Messiaen; semblaven dansar suspeses en l'enorme espai de la basílica de Poblet, arraconant fins l'últim gra de pols de l'ambient, portat per l'ofrena cultural al Déu font de la vida i de l'amor.

Sons forts, greus, fins, allargats, vibracions sorprenents... harmonies suaus, dolces... alternant amb d'altres de més agudes i penetrants... Records del cant d'ocells que ens duu fins a les estrelles, cascades dolces d'acords blaus i malves, or i verd... una melodia que s'estén en una espècie de llunyania tendra i sobirana i que t'embolcalla en una sensació inefable de benestar...

Cadascun dels oients podria fer una descripció del seu espai interior personal a partir d'aquest joc «de mans a les tecles» del nostre organista. Jo ho resumiria en una paraula: ALEGRIA. ¡Com necessitem l'alegria en aquesta societat del buit i del soroll inútil!

L'alegria és una emoció que suposa un increment vital. L'alegria és un sentiment en el qual allò que ingressa en la nostra intimitat —una cosa, un ésser, un esdeveniment— es viu com experiència d'un do i se'ns mostra amb claredat i lluminositat. Experimentem una mena d'il·luminació superior i una força ascendent del nostre ara i aquí. Aquesta dimensió es designa amb la paraula «felicitat».

ALEGRÍA

Hace unas semanas, en el ofertorio de una eucaristía, sentí crecer y expandirse mi espíritu, llevado por el juego de órgano de Ricard Rovirosa, una promesa muy seria (pero de talante personal muy alegre) de la música catalana. Sus dedos jugaban con las teclas del órgano y las notas de una melodía de Olivier Messiaen; parecían danzar suspendidas en el enorme espacio de la basílica de Poblet, arrinconando hasta la última mota de polvo del ambiente, llevado por la ofrenda cultural al Dios fuente de la vida y del amor.

Sonidos fuertes, graves, finos, alargados, vibraciones sorprendentes... armonías suaves, dulces... alternando con otras más agudas y penetrantes... Recuerdos de canto de pájaros que nos lleva hasta las estrellas, cascadas dulces de acordes azules y malvas, oro y verde... una melodía que se extiende en una especie de lejanía tierna y soberana que te envuelve en una sensación indecible de bienestar...

Cada uno de los oyentes podría hacer una descripción de su espacio interior personal a partir de ese juego de «manos en las teclas» de nuestro organista. Yo lo resumiría en una palabra: ALEGRIA. ¡Cuánto necesitamos de la alegría en esta sociedad del vacío y del ruido inútil...!

La alegría es una emoción que supone un incremento vital. La alegría es un sentimiento en el cual lo que ingresa en nuestra intimidad —una cosa, un ser, un suceso— es vivenciado como un don y se nos muestra con claridad y luminosidad. Experimentamos una sobreiluminación y un ascendente brío de nues-

A aquest enriquiment d'intimitat, experimentat en l'alegria, li correspon el gest d'obrir-se, d'abraçar, de donar-se, en el sentit de l'himne «A l'alegria» de Schiller:

*Us abraço multitudes!
¡Que aquest òscul vagi al món sencer!*

En l'alegria, el seu objecte apareix com un horitzó que dona fonament a l'existència, com un valor de sentit que se'ns ha concedit gratuïtament. L'alegria és profunda, perquè afecta l'instanc anímic central de l'ésser humà, l'abasta completament.

En l'alegria el passat i la nostra actitud cap al futur reben un nou sentit. Necessitem viure l'alegria en la nostra vida crispada. I com a creients, a més, ens exhorta a això la mateixa Paraula de Déu:

*No t'abandonis a la tristesa
ni et turmentis amb neguits.
L'alegria del cor és vida per a l'home,
i la joia li allarga els dies.
Anima't tu mateix i encoratja't,
i aparta ben lluny la tristesa,
perquè la tristesa ha perdut molta gent
i no serveix de res.
La gelosia i la ira escurcen la vida,
les preocupacions fan envellir abans
d'hora.
Amb un cor transparent i generós es té més
gana, i també més interès pel que es menja.
(Sir 30, 21-25)*

L'alegria és vida, allarga la vida, és festa que rejuveneix. És una recomanació que ens fa repetidament sant Pau:

Finalment, germans meus, viviu contents en el Senyor! (Fl 3,1)

Viviu sempre contents en el Senyor! Ho repeteixo: viviu contents! (...) No us inquieteu per res... (Fl 4,4)

Tingueu sempre converses agradables, i amaniu-les amb una mica de sal; sapigueu

tro ahora y aquí. Esta dimensión se designa con la palabra: «felicidad».

A este enriquecimiento de intimidad, experimentado en la alegría, le corresponde el gesto de abrirse, de abrazar, de darse, en el sentido del himno «A la alegría» de Schiller:

*¡Os abrazo multitudes!
¡Este ósculo vaya al mundo entero!*

En la alegría, su objeto aparece como un horizonte que da fundamento a la existencia, como un valor de sentido que se nos ha concedido gratuitamente. La alegría es profunda, porque afecta al punto anímico central del ser humano, lo abarca por entero.

En la alegría el pasado y nuestra actitud hacia el futuro reciben un nuevo sentido. Necesitamos vivir la alegría en nuestra crispada vida. Y como creyentes, además, nos exhorta a ello la misma Palabra de Dios:

*No te dejes vencer por la tristeza.
Alegría de corazón es vida del hombre,
el gozo alarga sus años;
consuélate, recobra el ánimo, aleja de ti la
pena, porque a muchos ha matado la tris-
teza...
Celos y cólera acortan los años,
las preocupaciones aviejan antes de tiempo.
Corazón alegre es gran festín
que hace provecho al que lo come.
(Eclo 30, 21-25)*

La alegría es vida, alarga la vida, es fiesta que rejuvenece. Es una recomendación que nos hace repetidamente san Pablo:

Manteneos alegres, como cristianos que sois (Filp 3,1)

Como cristianos, estad siempre alegres, os lo repito estad alegres....No os agobiéis por nada (Filp 4,4)

Que vuestra conversación sea siempre agradable, con su pizca de sal, sabiendo como tra-

com heu de respondre a cadascú. (Col 4,6)

Viviu sempre contents, pregueu contínuament, doneu gràcies en tota ocasió. Això és el que Déu vol de vosaltres en Jesucrist. (1Te 5,16)

I jo em pregunto, ¿com pot algú afirmar que Jesús en l'evangeli mai no somriu, quan llegim que Jesús renya els deixebles perquè no deixen que se li acostin els nens? No concebo un Jesús envoltat de nens i seriós, sinó rient i jugant amb ells. El somriure és una manifestació esplèndida de l'alegria, és la llum de l'alegria.

L'alegria és, cal que ho sigui, un dels signes de la vida cristiana, ja que el cristià viu una esperança que transcendeix el temps; al cristià se li obre un horitzó que va més enllà del temps i que li ofereix motius més que suficients per a aquesta alegria que posa color en la nostra existència.

Hi ha manca d'alegria; arreu falta molt de sentit de l'humor. En la vida de l'Església, en la vida de molts creients... Caldria fer-los pessigolles als peus perquè deixessin anar una riallada... o, si més no, dibuixessin un somriure en el seu rostre encartonat.

Potser això és indicatiu d'una falta de fe? No ho sé. Però jo crec que no és una fe de gaire vitalitat.

Viviu sempre contents. Això és el que Déu vol de vosaltres... Escolta: i allargaràs els anys de la teva vida!

Josep Alegre
Abat de Poblet.

tar con cada uno (Col 4,6)

Estad siempre alegres. Orad constantemente, dad gracias en toda circunstancia, porque esto quiere Dios de vosotros como cristianos (1Tes 5,19)

Y yo me pregunto, ¿cómo puede alguien afirmar que Jesús en el evangelio nunca sonríe, cuando leemos en el evangelio que Jesús riñe a los discípulos porque no dejan acercarse a Él a los niños? No concibo a un Jesús rodeado de niños y serio, sino riendo y jugando con ellos. La sonrisa es una manifestación espléndida de la alegría, es la luz de la alegría.

La alegría es, debe ser, uno de los signos de la vida cristiana, pues el cristiano vive una esperanza que trasciende el tiempo; al cristiano se le abre un horizonte que va más allá del tiempo y que le ofrece motivos más que suficientes para esa alegría que pone color en nuestra existencia.

Falta alegría, falta mucho sentido del humor. En la vida de la Iglesia, en la vida de muchos creyentes... Se necesitaría hacerles cosquillas en los pies para que suelten la carcajada...o dibujen, al menos, una sonrisa en su rostro acartonado.

¿Será ello un indicio de una falta de fe? No lo sé. Pero yo creo que no es una fe de mucha vitalidad.

Estad siempre alegres. Dios quiere esto de vosotros... Escucha: ¡y allargarás los años de tu vida!

José Alegre
Abad de Poblet.

COM PREPARAR EL NADAL

Aquest fou el títol de la invitació que el P. Abat i la comunitat de Poblet van enviar a tots els germans convidant-los a participar, un any més, en la Jornada de Reflexió que s'organitza per ajudar a preparar millor el nou temps d'Advent i que tingué lloc el dissabte 1 de Desembre. La invitació, òbviament, s'adreçava no tan sols als membres de la Germandat sinó també als seus familiars i amics. Ens en fa la crònica Josep Maria Puig Sotés, membre de la Germandat. Així fou la jornada, viscuda per més d'un centenar de participants.

Matí

Anem arribant per participar en el primer acte de la jornada: l'Eucaristia.

Mentre s'esgoten els darrers minuts, recordem alguns punts de la "Carta d'Advent", rebuda amb la invitació, i que ens ressonen com una autèntica crida de Déu a l'ànima: *Creiem. Cada estació de l'any és una nova oportunitat que ens obre nous horitzons. Quan entrem en un monestir, voldríem canviar per "art de màgia"; però som sempre aprenents i la nostra conversió dura tota la vida. És ben cert. D'aquí a no res començarem també l'any de calendari 2008 (demà ho farà el litúrgic) i ens ve fàcilment al pensament el típic i tòpic comentari: ¡com passa el temps! De nou, recordem la carta: Creiem en l'esperança. Però hi ha un ambient de desencant, de decepció i frustració, que no sempre reconeixem. I tant! Però depèn de cadascú allò que en treu d'aquest temps que passa. Depèn de cadascú que sigui com una espècie de temps perdut o enriquidor; com un temps que ens ha fugit o com aquell "que ja no falta" perquè arribi el que esperem. Creiem en l'esperança cristiana. El Senyor és més a prop, o millor, és ja enmig nostre. Però nosaltres el coneixem gradualment. Un cor que estima, coneix. Una ment que cerca, comprèn. La Paraula de Déu ens mostra el*

camí. Déu, el nostre Pare, ens ha cridat a viure en comunió amb el seu Fill Jesucrist.

La missa

A les 10 comença la Missa del dia i fem memòria de Santa Maria: *Déu vos salve, oh Mare santa, vós vau infantar el rei que governa el cel i la terra per tota l'eternitat.* La litúrgia es desplega suaument, entre el cant compassat dels monjos i la tranquil·la veu del lector recordant la profecia de Daniel. Alguns dels assistents a la jornada ens unim més o menys tímidament al cant de l'antífona del salm responsorial: *Canteu-li lloances per sempre.* I després de l'evangeli del dia, de Lluc, el P. Abat ens ofereix, una vegada més, punts de reflexió, partint en aquesta ocasió d'una cita de Rilke: *Amo del meu ésser les hores obscures, en les quals s'apregonen els meus sentits i dient-nos en síntesi que:*

Unes hores de recés són interessants. Poden ser aquestes hores obscures de què parla el poeta, o almenys unes hores silencioses per fora, però importants per dins, lluminoses, ja que és un temps privilegiat per apregonar els nostres sentits i trobar-nos d'una manera més viva amb el Senyor. És temps de desvetllar. És el que ens suggereix avui la Paraula de Déu: estiguen desperts, demaneu forces pel que us espera, per tal que el vostre esperit no s'afebleixi amb el

Foto: Arxiu Poblet.

Els assistents al recés d'Advent durant la conferència del P. Francesc Martínez-Sòria.

vici i les preocupacions d'aquest món, per dominar, en definitiva, una mica més la bèstia que tots portem a dins, es a dir aquelles forces que en nosaltres també treballen contra la voluntat de Déu.

El temps d'Advent que ens disposem a començar, com a preparació del Nadal, és un temps que ens proposa l'Església per escoltar més assíduament i atenta la Paraula de Déu, per purificar el nostre cor a fi d'acollir el qui vindrà en el Misteri de Nadal que cada any es renova en nosaltres.

És necessari dedicar-li un temps especial. El temps ens el dona Déu. És bo disposar també de temps per dedicar-lo al Senyor, per escoltar el que Ell ens diu. En definitiva, serà un temps que ens beneficiarà a nosaltres mateixos.

Continua el ritual de la pregària eucarística. Proclamem el misteri de la fe. En entrar al ritu de la comunió, potser recitem amb una especial concentració

l'oració del Senyor, rebem i donem la pau i anem a combregar, qui sap si amb una mica més d'emoció que alguns altres dies.

La conferència

Cap a les 11 anem al Palau de l'Abat, on estava prevista la conferència que sota el títol «Pesebre o calvari? Amor del Pare», dictava el P. Francesc Martínez-Sòria. Molts germans hem tingut la satisfacció de conèixer-lo i escoltar-lo al llarg dels 18 anys que ja porta formant part d'aquesta estimada comunitat cistercenca. Per això esperàvem -i hem pogut atendre- una emotiva i convincent exposició que feia perfectament entenedor l'enunciat de la conferència, gràcies a la preparació i les dots de gran comunicador que han estat i són una manifesta característica del «Pare Paco». Aquest és un molt breu resum dels seus punts de reflexió:

El que us diré no és cap mena de conferència.

Vol ser un recés d'Advent. Voldria ajudar-vos, amb la gràcia de Déu, a entrar en vosaltres mateixos per viure el NADAL. Això suposa SILENCI, un silenci sonor, per escoltar DÉU, Pare nostre, que ens parla en els textos i moments litúrgics d'aquestes setmanes d'Advent.

Hem de fer un repàs del nostre viure. Com som? com ens veiem? com anem de generositat i ganes de servir els altres, a casa i fora de casa?. Som caminants il·lusionats cap a Betlehem? Som figuretes vives, senceres, o bé trencades, que necessiten reparació, restauració, la conversió i el perdó sacramental?

Advent, temps adient per confessar a Déu Pare el nostre egoisme i moltes altres «trenca-dures».

Jesús neix cada dia en el pessebre domèstic, amb els nostres. Vivim estancats, farts de consumisme i anèmics d'amor? Fem cada dia pessebre compartint temps, paraula i obres amb les figuretes que ens envolten? A casa vostra, es viuen els valors de la Sagrada Família de Natzaret? Repasseu en sincer examen el vostre viure? Refeu la molsa seca? El vostre viure és rutinari o renovat amb nous projectes i formes de tracte?

El Nen Jesús, però, s'ha de fer gran, adult. Crist Adult s'ha fet home com nosaltres, llevat del pecat. El Nadó de Betlehem serà el Salvador, guaridor, Pa de Vida. El Nen a la cova plorava com a nadó que era... A Getsemaní, a la Creu, al llarg del seu viure plorà amb llàgrimes de dolor, d'un cor ferit, pel malviure d'alguns homes, fills del Pare, al llarg de la història. El pessebre és projecte del CALVARI. A la cova, mel i mató, pastorets, àngels i nadales. Al Calvari, soledat, abandó, aparent fracàs. Maria, la mare, amb poca gent, dolorosa, contempla el Fill del Pare, un dia fet pessebre en el seu ventre maternal. El bressol es farà fusta de creu.

Vull un Crist fàcil o difícil com ho és la vida? Pessebre nadalenc... projecte de Pasqua. Vols un pessebre petit?... resa l'ANGELUS, contempla: Maria anunciada per l'àngel ¡seràs mare! Maria escolta el voler de Déu Pare.

Maria té el filllet, el VERB que tenim i tindrem entre nosaltres agermanats per l'Esperit Sant.

M'agrada contemplar Mare i Fill en les noces de Canà. Maria amatent a les coses que falten. ¡No tenen vi! Aquell Nadó del pessebre, ara Messies, obeeix la Mare i els dóna bon vi. Nosaltres obeeim? En família, en el matrimoni, en societat, som amatents a les mancances d'altri?

Siguem aquests dies caminants joiosos cap a Betlehem, per aprendre un dia a pujar al calvari, sempre caminant de cara, no d'esquena, ni al Portal ni a la Creu. ¿Ja ajudes a caminar els altres, aquells a qui els costa?

El Nadó no parlava, però el Crist crucificat sí: Pare, perdona'ls, no saben el que es fan. Jo em quedo amb Jesús, adult, seriós. L'Advent m'obre camí per anar als peus del Crist Ressuscitat. Us dic de tot cor, a l'Altar cada dia celebrem Nadal i Pasqua. Repasseu en silenci el vostre viure CRISTIA, que no us conformeu a ser figuretes trencades del tot.

Bon camí, bon Nadal i santa Pasqua».

Al voltant de les 12 i ja que el temps ho permet, podem passejar per la vinya o pel claustre a fi de fer una estona de reflexió personal.

Migdia

Cap a dos quarts d'una, tornem al Palau de l'Abat per a l'assaig de cants de les immediates pregàries, que no sempre hi ha hagut temps de fer en ocasions anteriors. En acabar, anem tots a la Sala Capitular per a la Pregària del migdia. Com malauradament sol succeir, el temps real ha estat inferior al previst i només hem pogut cantar les antífones. Però la lectura a dos cors sí que ha anat força compassada. Per tant, cal creure que quan dèiem «Déu meu, escolteu el meu clam», el nostre magnànim Pare l'haurà escoltat amb un benvolent somriure!

A les 13:30, més que menys, anem al Refetor per dinar, que seguint el costum monàstic s'ha fet en silenci i escoltant una

Foto: Arxivi Poblet.

El P. Francesc Martínez-Sòria en un moment de la conferència.

lectura. Alguns germans i germanes s'han presentat voluntaris per ajudar els monjos a servir els plats al centenar d'hostes extres que tenia avui el monestir. Potser el silenci no ha estat total per a tothom, però Déu n'hi do!

A dos quarts de tres, els qui ho han desitjat han pogut fer una visita comentada a l'església, guiada pel P. Alexandre Masoliver que, amb la seva afabilitat i erudició, n'ha fet una magnífica experiència.

Tarda

A les 15:30 i de nou al Palau de l'Abat, se'ns ha ofert una original **Meditació audiovisual** al voltant dels misteris de goig, intitulada "L'Advent, misteri de goig". Un treball força interessant, consistent en la projecció de diverses fotografies reproduint —amb belles i variades composicions— quadres i imatges adients al tema i al voltant de 5

punts que fixaven el context:

1. Anunciació de l'Àngel a Maria: "Alegra't, agraciada! El Senyor és amb tu".
2. Maria corre a visitar Elisabet. "Feliç tu que has cregut".
3. Jesús neix a Betlem. "Us anuncio una gran alegria".
4. Jesús és presentat al Temple. "Glòria d'Israel. Llum de les nacions".
5. Jesús perdut i trobat al Temple. "Jo he d'estar a casa del meu pare".

Una excel·lent idea i realització de fra Lluís Solà.

Lectio divina

A les 16 i al mateix lloc, el P. Abat ha fet la introducció a la **Lectio Divina** i les seves reflexions sobre els textos corresponents al Salm 17 (16). Ha explicat que es tracta d'un salm de súplica individual. Una persona innocent està vivint la dura experiència d'una persecució, i es dirigeix al Senyor demanant justícia contra els seus opressors. Té 6 parts: 1) v. 1-2 - El just supplica Déu que li faci justícia. 2) v. 3-5. Declaració d'innocència. 3) v. 6-9. El just demana al Senyor que el guardi com a les ninetes dels seus ulls, sota les seves ales. 4) v. 10-12. El just parla obertament dels qui l'aguaiten per matar-lo. 5) v. 13-14. El just demana la intervenció del Senyor com un guerrer al seu costat.

Ha convidat els assistents a fer una **primera** lectura del salm, atenent a cadascuna de les seves parts i deixant moments de silenci per prendre consciència de quins elements del salm han arribat més al nostre interior. Una **segona** lectura fixant-nos en la descripció que fa dels enemics i reflexionant sobre quina relació pot tenir

això amb la nostra vida i una **tercera** lectura parant esment en els aspectes que subratlla de Déu.

A continuació, el P. Alegre ha anat desgranant una sèrie de punts de meditació basats en el propi Salm i en reculls d'altres salms i textos de Job, Sofonies i del Deuteronomi. Finalment, ha proposat una oració que no ens resistim a reproduir:

*Senyor, escolta el desig del meu cor.
El meu desig ets Tu, que ets just.
Els meus llavis canten la teva justícia.
Vine en el dia i en la nit, a sondejar el
meu cor, a purificar-lo, a il·luminar els
meus passos.
Tu em crides i jo et responc,
jo t'invoco, i tu inclines la teva orella a les
meves paraules.
Guarda'm, amaga'm en la falda de la teva
mirada, que m'adormi amb la teva cançó i
la teva música i em desperti sota la teva
mirada.*

Després ens ha invitat a una petita pausa prenent un temps de silenci, tots sols o passejant, per recordar els aspectes i paraules del salm més rellevants per a cadascú.

Les Antífones de la O

A les 17:30 una mica tocades, ens hem reunit de nou al Palau de l'Abat per tal d'escoltar al P. Alegre en l'acte de presentació dels seus **Comentaris a les Antífones de la O**, un petit volum, fàcil de llegir i d'elegant senzillesa, en el qual el P. Abat exposa amb la seva poètica espiritualitat les set antífones: *Oh, Saviesa del Altíssim; Oh, Adonai, cap de la casa d'Israel; Oh, rebrot de Jessè; Oh, clau de David; Oh,*

Orient, esplendor de la llum eterna; Oh, rei desitjat de les nacions; Oh, Emmanuel, Rei i legislador nostre i comentaris inspirats en el ACATIST (que en grec significa "no assegut"), que es cantava dempeus i que resultà dels Pares grecs i la tradició bizantina contemplant la Verge a la llum del Verb fet home. Una edició agraïda i ben útil per a tots.

El rellotge, implacable, no ha permès l'assaig de vespres.

Capvespre

Restava pendent el darrer punt del programa: les **Vespres** a les 18:30. Una vegada més, però, el fet que a molts dels participants al recés els queden uns quants quilòmetres per tornar a casa i que a d'altres tal vegada els pesa la fatiga de la jornada, han estat pocs els que hi han participat. Com hem recordat abans, l'any litúrgic comença el primer diumenge d'Advent, i cada dia comença amb les vespres del dia precedent. Per tant, en aquestes vespres s'ha inaugurat l'any 2008. No hi ha dubte que la cadència del cant gregorià, seguit amb més o menys gràcia, fa que la oració penetri molt més "endins". *No tardeu a venir, Senyor...en vós em refugio, no em deixeu indefens... Servents del Senyor, lloeu-lo... ¿Com podria retornar al Senyor tot el bé que m'ha fet?...el meu esperit celebra Déu que em salva.*

La jornada s'ha acabat. Sortim segurs d'haver sentit més propera la pau del Crist. I obligats a dir, del fons del cor, gràcies P. Abat, i gràcies a tota la comunitat cistercenca de Poblet per haver fet possible amb el seu esforç aquest dia de gràcia.

Josep M. Puig

SEGONA JORNADA DEL II CICLE DE LA FUNDACIÓ POBLET SOBRE ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ EN LA VIDA POLÍTICA

El 15 de desembre de 2007 la Fundació Poblet va celebrar un jornada sobre els mitjans de comunicació en la vida política. Pel seu interès, tot i que la fundació Poblet i la Germandat són institucions diferents, ens ha semblat d'interès posar a l'abast de tothom un resum del contingut d'aquesta jornada. Ens en fan una síntesi el P. Lluc M. Torcal, prior del monestir, i Fra Octavi Vilà.

Després de la benvinguda del P. Abat, que ha situat aquesta jornada sobre els mitjans de comunicació en la vida pública en el marc del cicle «Els reptes de la ciutadania», el Dr. Bricall ha introduït l'acte central del dia, presentant el conferenciant Sr. Rafael Jorba i Castellví, periodista i vocal del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), que ha dictat la seva conferència titulada: *Mitjans de comunicació i les noves catedrals emocionals*.

La conferència inicial

El conferenciant ha iniciat la seva ponència agraïnt al P. Abat i a la comunitat, així com a la Fundació Poblet i a la Sra. Montserrat Catalán, com a directora de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià, la invitació que ha rebut, qualificant el Monestir de Poblet com el representant de la unitat històrica dels Països Catalans i emblema d'una certa idea de Catalunya centrada en la cultura, el treball i el silenci, l'excel·lència i l'austeritat, l'esforç i el mèrit.

Els mitjans de comunicació són les noves catedrals emocionals. Aquesta és la tesi que el Sr. Jorba ha ofert a la reflexió dels

assistents, una forma de ser a les antípodes del que el Monestir de Poblet representa.

Ha fonamentat el seu pensament en el necessari diàleg que hi ha d'haver entre identitat i alteritat, tot parafrasejant E. Levinas, a qui ha oposat el pensament de J.P. Sartre. *Els altres* no són l'infern sinó el futur: els altres amb nosaltres. Per explicar el seu pensament ha desenvolupat dues metàfores: la del soldat que dispara contra la seva pròpia imatge reflectida en un mirall en una situació marcada fortament per la por i la que compara la presència de la veritat en el món creat com la d'un espill trencat en mil trossos, que cal recompondre. La primera li ha servit

Foto: Lluís Poca.

El P. Abat, el Sr. Rafael Jorba i el doctor Josep M. Bricall.

Foto: Lluís Poca.

D'esquerra a dreta: el senyor Antoni Balmón, alcalde de Cornellà, i els periodistes Joan Tàpia, Jaume Roures i Rosa Massagué.

per caracteritzar una actitud general dins del món del periodisme quan s'escriu en contra de les pròpies pors i enemics, caient en contraposicions banals i amalgames que no fan sinó reduir els altres al pitjor d'ells mateixos. («Tots els mals vénen de l'altre i nosaltres estem sempre de la banda dels innocents», E. Morin). Amb la segona metàfora ha exhortat els periodistes a no caure en la temptació de trencar encara més els trossos de l'espill tot deformant la veritat.

Opinió pública i veritat

El seu discurs ha continuat tractant el binomi opinió pública i veritat, començant per qualificar la veracitat com aquell esforç per apropar-nos a la veritat, glossant el dret constitucional de comunicar i rebre informació veraç, que cal que sigui comprovada raonablement. Amb el testimoni del Sr. Foix, que assegura que en totes les redaccions i platós hi ha el cartell invisible que indica què és el que cal dir i què és el que no es pot dir, ha lamentat la situació del periodisme actual sotmès a la conveniència de les empreses i de les ideologies. El periodista ha de saber que no ho sap tot i que, per tant, ha d'informar amb modèstia i humilitat,

essent conscient que transmet notícies des del seu particular punt de vista i en la situació concreta en la qual informa. L'actitud fonamental de qui informa és la honestat que permet no explicar ni mentides ni menys encara mitges veritats. El rol del periodista dins la societat és intentar esbrinar què passa i explicar-ne el perquè: així exerceix la seva llibertat. Naturalment per a això li cal tenir una bona formació cultural i social. Amb aquestes idees, ha passat a parlar de l'ofici de periodista.

El periodista, en opinió del ponent, no ha de caure en la redacció buida i sense sentit. Ha de fer un esforç per adquirir informació, per damunt de tot «no comment», no fer cas de les rodes de premsa on no s'informa desinteressadament, no seguir l'ona mediàtica actual, sinó nedar contracorrent, especialment quan ens trobem davant de la forta tendència al diari únic, reflex del pensament únic, que impregna en profunditat la nostra cultura. El periodista de qualitat ha de guanyar la batalla dels perquè.

Periodisme i poder

A continuació ha ponderat la necessitat d'establir un sa equilibri de poders. Els

Foto: Lluís Poca.

Els assistents a la jornada durant la taula rodona.

mitjans de comunicació exerceixen una doble concentració de poder que es pot qualificar d'horitzontal (diferents *mass media*) i de vertical (participació en empreses de telecomunicacions). Un dels problemes fonamentals del periodisme actual és la fascinació que molts periodistes senten pel poder, pel quedar bé amb la política. El periodisme s'ha convertit en una superpotència capaç de manipular i oprimir, tot presentant-se com un espectacle, preocupat només per l'índex d'audiència. Demoscòpia i *marketing* són els paràmetres entre els quals es mou. Cal, doncs, establir un debat a fons que ajudi a trobar les arrels del periodisme i l'allunyi dels cants de les sirenes que el fan anar sense rumb a la deriva, perdent de manera creixent el seu valor d'intermediari. El Sr. Jorba ha invitat a exercir el periodisme fent-lo capaç d'escoltar i de fer reflexionar els altres.

Homo sapiens o homo videns?

Ha fet servir la imatge de l'*homo-videns* i l'*homo-sentiens* per descriure la situació de l'*homo-sapiens* d'avui: un home que defuig la seva racionalitat per omplir-se de la imatge i viure de sensacions com més fortes millor, tant en l'àmbit personal com en el col·lectiu. És per això que els *mass media* s'han convertit en les **noves cate-drals emocionals**, els arquitectes de les

quals són la nova forma de fer periodisme, sovint neo-populista i demagògica.

Per tal de preservar la continuïtat de l'*homo-sapiens* ha proposat, tot comentant-los, quatre punts: **periodisme i anormalitat** (recordant que la tasca del servei públic és també informar de la normalitat i defugir l'espectacle); **periodisme i objectivitat** (desqualificant el mite de ser objectius, cosa impossible als homes, éssers subjectes del seu propi ésser; però animant els periodistes a ser el màxim de plurals possible, filtrant les fonts, contrastant-les, acceptant el dret de rèplica, la presumpció d'innocència,...); **periodisme i contaminació informativa** i, finalment, **periodisme i opinió** (recordant el dret sagrat dels fets i no de les opinions, dret que actualment es troba invertit). Cal, doncs, restaurar en el món del periodisme els valors de referència i reivindicar l'exercici d'un periodisme d'opinió crític i a contracorrent, per tal que l'home continuï essent l'*homo-sapiens* la grandesa del qual és l'assoliment de la saviesa, el coneixement desinteressat i la creació de la bellesa. Aquest és l'home que es trobarà amb l'altre sense tenir-ne por i amb el qual podrà fer vibrar els seus ressorts d'humanitat.

La conferència s'ha acabat amb un torn

de preguntes i respostes al voltant de tot allò que ha exposat el conferenciant.

Taula rodona

Després d'una merescuda pausa, la jornada ha continuat amb una taula rodona moderada pel Sr. Joan Tapia, en la qual han participat: el Sr. Antoni Balmón, alcalde de Cornellà de Llobregat, la Sra. Rosa Massagué, periodista, el Sr. Gabriel Colomer, Director del Centre d'Estudis d'Opinió de la Generalitat, el Sr. Jaume Roures, president de *Media Pro* i la Sra. Mònica Terribas, periodista.

El moderador ha fet una reflexió inicial sobre la situació puntual dels mitjans de comunicació a Espanya i a Catalunya, on manca tradició democràtica, manca una televisió pública de qualitat i una premsa escrita de referència. Ha destacat que sovint els mitjans de comunicació esdevenen un camp de batalla per a les lluites en la conquesta del poder. Ha començat preguntant a la Sra. Mònica Terribas sobre el risc dels mitjans públics en el seu paper de constructors de consciència nacional i sobre les pressions dels governs sobre els mitjans públics, en concret sobre el cas de les televisions.

La Sra. Mònica Terribas ha respost que dels mitjans catalans es diu sovint que parlen en objectiu nacionalista i que, en canvi, això no es diu mai dels estatals. En la seva opinió hi ha una confusió entre el concepte nacional i nacionalista. «Prioritzar el que passa a prop del ciutadà, que és el que s'ha de fer, no és nacionalisme. Hi ha altres tipus d'entorns mediàtics que no prioritzen el que passa al nostre territori i fer-ho, com ho fem nosaltres, no és pas fer nacionalisme sinó simplement servir el territori». A la segona qüestió, ha respost que un mitjà públic ha d'estar al servei de la ciutadania i no d'un govern

Foto: Lluís Poca.

La periodista Rosa Massagué en un moment de la seva intervenció.

concret i l'autèntic problema no són les pressions sinó la resposta a aquestes; cal donar una resposta adequada i no accedir a allò que es demana o es vol imposar al periodista.

Preguntat per les dues opinions: pública i publicada (frase de Felipe González), el Sr. Gabriel Colomer ha respost que l'opinió pública té un criteri propi i que es mou més lentament distingint sempre entre allò puntual i el que és estructural. Hi ha una distància entre l'opinió pública i la publicada i sembla ser que el debat s'ha traslladat del terreny del diàleg al del monòleg successiu, esdevenint també l'opinió publicada un monòleg successiu. La base de la informació actual és la idea que la comunicació, com més simple, millor és.

A la Sra. Rosa Massagué, el moderador li ha preguntat sobre la diferència entre els mitjans de comunicació a Espanya i Catalunya i els d'Anglaterra o Itàlia, llocs on la periodista ha treballat. Ha respost que el model italià no és pas un bon model i que l'anglès, tot i la certa degeneració que viu amb alguns monopolis mediàtics, continua essent vàlid. Pel que fa a una segona pregunta sobre les diferències dels

mitjans de Madrid i Barcelona, la Sra. Rosa Massagué ha dit que hi ha una diferència notable que ja és històrica.

Al Sr. Jaume Roures se li ha demanat com segueix el ciutadà català la política del seu país. Ha respost que hi ha un retard cultural brutal dels mitjans catalans del qual som conscients i que el projecte editorial que encapçala vol ajudar a evolucionar i a intentar fer de la informació coneixement. També ha comentat que fonts com Internet poden facilitar l'accés a la documentació sempre, però que cal que s'ajudi a la seva evolució.

De nou, el Sr. Joan Tàpia ha preguntat al Sr. **Gabriel Colomer** sobre l'abstencionisme electoral i les seves possibles causes. Ha respost que hi ha un 22% d'abstencionisme estructural —és a dir de persones que no han votat mai— i que cal treballar sempre des d'aquesta dada. Si partim del màxim d'un 78% que participa, es pot deduir que els índexs de par-

ticipació no són tan fluctuants com se sol dir.

Finalment hi ha hagut un animat torn de preguntes sobre temes com la falta d'hàbits de lectura de les noves generacions o la falta de cultura democràtica. Els membres de la taula han respost que la premsa escrita no ha perdut tants lectors com pot semblar sinó que fins i tot n'ha guanyat i han sorgit els temes de la premsa gratuïta i el seu paper dins del món de la informació o dels programes televisius amb participació ciutadana. El Sr. Joan Tàpia ha apuntat com un nou tema per a una nova jornada: el sistema electoral i les llistes per elegir els candidats.

La jornada s'ha acabat amb l'actuació del quartet Prysma de Lleida, a la qual ha seguit la lectura d'aquesta síntesi. El Dr. Bricall ha agraït la presència als assistents i ha donat per acabada la jornada.

Lluc M. Torcal i Octavi Vilà

Foto: Lluís Poca.

El quartet Prysma va cloure la jornada amb un concert a l'església abacial.

ELS 800 ANYS DEL REI JAUME I

El monestir, com se sap prou bé, és dipositari de les despulles del rei Jaume I. Amb motiu del vuitè centenari del seu naixement es van celebrar diversos actes al monestir de Poblet. Ens en parla el P. Francesc M. Tulla, monjo de Poblet.

El diumenge «in albis», 30 de març del 2008, fou motiu de diversos esdeveniments. Després de la missa conventual, davant la porta de l'església, hi va haver una cantada de "caramelles" per la coral "La veu de la Terra", del nostre municipi de Vimbodí, i una segona cantada al peu de les Torres Reials, en acte d'homenatge al dos "gegants" —allà plantats— del rei Jaume I i la reina Violant d'Hongria. I a partir de migdia es va celebrar l'acte institucional, amb motiu de la commemoració dels 800 anys del naixement del monarca Jaume I a Montpeller. Hi van assistir el president del Govern d'Aragó, senyor Marcel·lí Iglesias, el president del Govern de les Illes Balears, el senyor Francesc Antich, i el Molt Honorable senyor José Montilla, president de la Generalitat de Catalunya. La Generalitat de València va estar representada per la Consellera de Cultura, Sra. Trinitat Miró, amb els respectius següents convidats (unes dues-centes persones a la Sala Capitular i un centenar al Refetor).

jaume I
"el conqüeridor"
(1208-1276)
rei d'arago
de mallorques
de valencia
comte de barcelona i d'urcell
senyor de montpeller

El discurs de l'abat

L'acte tingué diverses parts: la primera a l'església, amb la Comunitat asseguda al cor de l'abat i les autoritats al cor del prior, on tingué lloc l'*ofrena floral* a la tomba del rei Jaume amb la interpretació del *Plany a la mort de Jaume I* (Matieu de Caersi), per part de la *Capella valenciana de Ministrers*. Seguidament intervingué el pare abat Josep Alegre, amb aquestes paraules:

Molt Honorables Senyors... El dia 23 de març de 1980 va tenir lloc l'acte simbòlic del dipòsit i acceptació del fons documental gràfic i bibliogràfic del President Tarradellas al nostre Monestir de Poblet. I en aquella ocasió el President va dir aquestes paraules: 'Aquest és un acte transcendental, perquè, per primera vegada després de molts segles, des de Pere III el Cerimoniós, es reuneixen en aquest monestir personalitats que representen el conjunt de pobles de la Corona d'Aragó i Navarra, moguts per la ferma voluntat d'afirmació de la seva vella història comuna'. Avui es torna a

Foto: BEDMIAR.

Els presidents Francesc Antich, José Montilla i Marcelino Iglesias amb la consellera de cultura de la Generalitat Valenciana, Trinitat Miró, en el moment de l'ofrena floral a la tomba de Jaume I.

repetir un altre acte transcendental, amb l'assistència de personalitats que representen el conjunt dels pobles de l'antiga Corona d'Aragó. Considero que aquest acte pot, o si més no, hauria d'ajudar-nos, a despertar més la nostra consciència de la necessitat d'afirmar aquesta llarga i rica història que hem rebut dels nostres avantpassats. És veritat que no hem pogut comptar amb la presència del President de València, però em consta la profunda estima que professa, amb tot el País Valencià, envers Poblet, i la, jo diria devoció, que el poble valencià sent per Jaume I. Un homenatge sempre és per exaltar la figura d'algú envers qui estem agraïts per alguna cosa que n'hem rebut. Què hem rebut, de Jaume I? Què va fer?

Conquerir Mallorca i València; iniciar l'expansió cap a la Mediterrània; desenvolupar el comerç; contactes polítics amb el continent africà; impulsar institucions polítiques i administratives, com les corts catalanes; donar un impuls notable a la llengua i literatura. I la primera gran crònica catalana: el

«Llibre dels feits». Però, per damunt de tot, el fet que jo destacaria avui, en aquest acte, com a punt de referència cabdal per a tots nosaltres, és que Jaume I VA SER UN MONARCA QUE S'ADAPTÀ A LA PERSONALITAT DE CADASCUN DELS TERRITORIES CONQUERITS. I va tenir en compte cada poble en el moment d'organitzar les seves institucions polítiques, jurídiques, socials... Per això, avui contemplem i vivim la realitat de cada autonomia amb una personalitat diferent, amb uns valors i virtuts dignes de tota estima; és per això que voldria fer una breu referència a aquests valors.

De Aragón yo resaltaría su **nobleza**. Nobleza que el literato Azorín destaca en su elegía a Joaquín Costa como genuino aragonés: 'Había en sus ojos relumbre de melancolía y de fiereza candorosa. Quería celar su bondad bajo una aparente rudeza; pero su bondad era como los arbustos fuertes e indomables que salen retorciéndose de entre las peñas en busca de la luz. Y cuando hablaba, su voz rugía, sal-

Foto: BEDMAR.

El president José Montilla en el moment de signar en el Llibre d'Honor.

modiaba, imprecaba, amenazaba, estaba benchida de conminaciones y de añoranzas del pasado' [de José Martínez Ruíz, Azorín, *Elegía a Costa*, 1911].

De València en voldria subratllar la festa, la llum, el color... Festa que posa de relleu en la seva Antologia poètica Ausiàs March: 'Celebren festes les gents amb alegria, lloant Déu, entremesclant deportes, places, carrers i horts delitables...' [de Ausiàs March, *Antologia poètica*, a cura de Joan Fuster, edita Èliseu Climent, Sueca 1979, p. 39]. *Festa que es farà llum i color en l'obra del pintor Sorolla.*

De Catalunya m'atreu el seny, que ens suggereix Joan Maragall en la seva obra, de la qual manllevo aquestes ratlles: 'El signe de la pàtria, jo crec que és el llenguatge permanentment estès en un territori. Perquè essent el llenguatge la cosa material que més s'acosta a la immaterialitat de l'esperit i que millor el resumeix i expressa, el sentiment de pàtria és com l'atmosfera espiritual d'un territori' [de Joan Maragall, *El sentiment de pàtria*, obres completes, Editorial Selecta, Barcelona 1960, p. 741]. *I que el poble català viu amb el seu seny, és a dir, amb el bon criteri i judici que el porta a un sentit comú, prudència i pragmatisme a l'hora de viure la col·laboració amb els altres pobles.*

I les Balears les designaria amb aquesta

paraula: cosmopolita. Ramon Llull va ser un dels homes il·lustres que va obrir aquests camins universals. Ramon Llull va ser un capità de l'exèrcit de Jaume I que, després de la conquesta, va rebre una part més de terra que els altres. El "Llibre de l'Amic i de l'Amat", és una part de "Blanquerna". Monument de l'ideal, de l'amor, de pau i de recerca. Un dels grans textos místics de la literatura catalana medieval. Escriu Llull aquests versos, que podem aplicar a Mallorca: 'Demana l'amic a son Amat si havia en ell nulla cosa romasa a amar. E l'Amat respòs que ço per què la amor de l'amic podia multiplicar era a amar' [de Ramon Llull, *Livre de l'Amic i l'Amat*, 1]. *Aquesta obertura universal de Ramon Llull, també la té avui Balears com a comunitat autònoma cosmopolita per excel·lència. Llull desperta l'amor a Mallorca, però el que pots estimar de Mallorca, creixerà a mesura que la coneguis més.*

Això va fer Jaume I: respectar la idiosincràsia de cada poble. I això ha estat positiu i secund per a aquests pobles i per a Espanya. Nosaltres hem rebut aquestes belles tradicions de la nostra història. Un poble que no estima les seves tradicions i la seva llengua, perd les seves arrels. I perdre les arrels és l'avantcambrà de la mort. Jo us convidaria a estimar les tradicions dels nostres pobles, a vosaltres que esteu al servei de la seva vida política d'una manera especial. I que el poble conegui aquesta

vostra estima. Respectar la identitat de cada poble. Enriquir-la. Que això ens faci ser més nosaltres mateixos. Perquè l'enriquiment de la identitat cultural i històrica de cada poble, mai no serà un perill per al conjunt. Segur que repercutirà en l'enriquiment i estima mutus. Aleshores, aquest homenatge a aquest gran Rei de la nostra història comuna, haurà tingut més raó de ser.

Després del parlament del pare Abat, els tres Presidents i la Consellera valenciana, precedits per dos Mossos d'Esquadra amb uniforme de gala i amb dos portants de la corona de llorer, es van avançar fins al peu del Sepulcre del Rei Jaume I, on van dipositar la corona amb uns moments de silenci.

Les signatures al Llibre d'Honor

La segona part de l'acte institucional va tenir lloc a la Sala Capitular, amb els parlaments. Mentre el seguici i assistents s'anaven col·locant en els bancs de la Sala

Capitular, els Presidents i la Consellera es dirigiren al Calefactor, on van signar al Llibre d'Honor i se'ls féu l'obsequi del llibre *Poblet, el Retaule de Damià Forment*, obra de la Dra. Emma Liaño, professora d'art de la Universitat "Rovira i Virgili", de Tarragona, i una *Guia de Poblet*, del pare Jesús M. Oliver.

El President de Balears va escriure: *'Per a mi, com a President de les Illes Balears, és un gran honor i orgull ésser avui al Monestir de Poblet, en la commemoració dels 800 anys de Jaume I i, a més, és una gran satisfacció compartir aquest moment amb els Presidents i representants dels territoris de l'antiga Corona d'Aragó'*, signat: Francesc Antich. El President d'Aragó només va signar. El President Montilla escriví: *'A Poblet i la seva comunitat, amb motiu de la commemoració del 800 aniversari del naixement de Jaume I, que ha fet possible aquesta trobada dels representants de l'antic regne'*, firma: Montilla, President de la Generalitat de

Foto: BEDMAR

El president Francesc Antich en el moment de la seva intervenció a la Sala Capitular.

Foto: BEDMAR.

En acabar l'acte institucional a la Sala Capitular els assistents van sortir a la plaça Major on van contemplar el Ball de Gegants de la Ciutat de Barcelona, que representaven el rei Jaume I i la seva dona, la reina Violant d'Hongria.

Catalunya. La Consellera de la Generalitat Valenciana, que s'ho portava escrit, fou la més prolíxa: *'En l'any que celebrem el 800 Aniversari del naixement de Jaume el Conqueridor, en representació de tots els valencians i en nom del President de la Generalitat, faig constar l'agraïment del poble valencià al Rei En Jaume per la seva obra política i legislativa de la qual som i ens sentim bereus'*: Trinidad Miró Mira, Consellera de Cultura i Esport de la Generalitat Valenciana.

Les intervencions dels presidents autonòmics

Després anaren al Capítol, on presidiren l'assemblea i on tingueren lloc els diversos parlaments. Primerament el professor Antoni Riera i Melis, de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Universitat de Barcelona, va fer una anàlisi breu de l'important llegat polític i cultural del monarca Jaume I i la seva època. El pre-sident

Montilla i els seus homòlegs d'Aragó i les Illes van destacar la figura de Jaume I en la gestió de vertebrar tota una corona mantenint les diferències de cada territori... El líder del govern balear, Francesc Antich, va emfasitzar la posada en marxa, durant el regnat de Jaume I, d'un model polític, germen d'una nova societat oberta, acollidora i solidària que manté les peculiaritats de cadascun dels pobles. En aquest sentit, el president del govern aragonès, Marcel·lí Iglesias, va desenvolupar un discurs centrat en l'antic rei, del qual va destacar el manteniment d'estats estables i diferenciats. Per la seva part, el president de la Generalitat de Catalunya va recordar als presents: *Compartim un bagatge cultural i històric, i de les nostres voluntats depèn que siguem capaços d'escriure noves pàgines compartides lliurement i en condició d'igualtat.* Marcel·lí Iglesias va aprofitar la situació cordial per obrir camins de diàleg entre els territoris i superar els conflictes existents

Foto: BEDNIAR.

El monestir va oferir un dinar privat en el refetor.

entre Aragó i Catalunya, i va fer referència a la necessitat d'aconseguir una *bona gestió de l'aigua* i de posar fi als conflictes entres els bisbats de Lleida i Barbastre-Montsó, així com pel patrimoni de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Un dels altres punts en què van coincidir els presents en la commemoració va ser la consecució d'una corona forta i potent a tota l'àrea de la Mediterrània. Iglesias va recordar que Jaume I va aconseguir fer tornar a la Mediterrània l'esplendor d'un imperi semblant al de la Roma clàssica. El president de les Illes va reconèixer que la conquesta i expansió en la seva àrea va ser *extremament violenta* i possiblement *discutible* pel que fa als mètodes bèl·lics, però que va servir per erigir una estructura política i jurídica al territori. Antich va repetir en diverses ocasions la importància del llegat cultural, històric i lingüístic comú, que va arrelar durant els 66 anys de regnat de Jaume I. El monarca va desenvolupar les diverses Corts territorials que tenien l'objectiu de reivindicar les voluntats de cada regne. Va impulsar la creació de

jutges entre la monarquia i els vassalls, i va tenir una *visió avançada de la política i de la futura idea d'Espanya*, segons va considerar el president del govern aragonès.

Cloenda de l'acte

Finalitzà aquesta segona part amb la interpretació musical del *Cant de la Sibila*. La "*Audite quid dixerit: Iudicii Signum*" Girona, segle XII, a càrrec de la mateixa *Capella de Ministrers*. Un cop acabat, i precedits per dos Mossos d'Esquadra uniformats, van sortir a la plaça major, pel tercer acte, el del Ball de Gegants de la Ciutat de Barcelona, que eren el rei Jaume I la seva esposa Violant d'Hongria, amb la qual cosa s'acabava l'acte institucional d'homenatge al monarca Jaume I, retransmès en directe per TV3.

Va seguir, ja en privat, el dinar d'un centenar d'assistents al refetor de la Comunitat, que s'allargà distesament fins gairebé les quatre de la tarda.

Francesc M. Tulla

Ens fa compartir les seves experiències en relació a la seva estada al monestir el senyor Joan Colom i Bertran, membre de la Germandat.

Per tal d'intentar superar el trauma de la mort del pare, ocorreguda feia pocs mesos, diverses circumstàncies van aconsellar que la família fes una estada d'uns quants dies a Les Masies, sobre Poblet. La del meu pare fou una prematura i sobtada mort. Jo era molt petit. Una vegada instal·lats, sempre que podia anava a un punt de la carretera, a prop del barranc de sant Bernat, on la vegetació era més baixa i escassa, des del qual podia veure, a vista d'ocell, tot el monestir. M'agradava molt contemplar el bell i harmoniós conjunt, em produïa una mica d'assossec. Era una mena de bàlsam per a aquell nen petit i sensible, desconsolat i atemorit davant de la desaparició del pare per sempre, cosa que li resultava incomprendible.

Molts anys més tard, ja en la plenitud de la vida, una referència que vaig escoltar de manera casual en un mitjà de comunicació em va portar a passar uns dies a l'hostatgeria del monestir. Ho vaig decidir sense tenir un motiu clar ni concret, potser per l'atractiu d'una experiència nova o per fer un parèntesi alliberador de l'acceleració i el brogit de la vida quotidiana. De llavors ençà, he sovintejat les visites a Poblet i s'han anat succeint les estades a l'hostatgeria al mateix temps que dintre meu anava creixent una renovada espiritualitat.

Fa dos anys vaig ser admès com a membre de la Germandat. El dia de l'assemblea en què el P. Abat em va imposar la medalla, un monjo dels més antics de la comunitat, després de felicitar-me, em qualificà de "veterà de la pregària". Així, de manera directa. Sorprès, agradablement sorprès, vaig pensar que s'equivocava de valent. Ell sí que ho era!

No vaig donar més importància a les esmentades paraules del monjo, però, retingudes en el meu interior, van anar treballant. Amb el pas dels dies m'he adonat que aquella contemplació del monestir des de Les Masies, plena d'admiració, era una manera de pregar, ja que hi ha moltes maneres de fer-ho. Era la manera sincera del nen que encara no en sabia d'altres. Sí, el dia de la imposició de medalles, el veterà monjo tenia raó. Era, la meua pregària, el descobriment del Pare, amorós i proper, i el primer pas del camí de la seva recerca, fites de senyalització del qual han estat i són Poblet i l'hostatgeria. Un camí que tinc la sort de recórrer tenint els monjos com a bregats companys de viatge, aquells estranys personatges, ara molt pròxims, i amb el suport del silenci del monestir. Un silenci que esdevé silenci interior, pacificador i facund, que fa més fàcil caminar cap a la meta buscada i que, paradoxalment, porta a la comunicació, a l'oració.

La perspectiva que dóna el transcurs del temps m'ha permès entendre també que allò viscut de petit a Les Masies alguna influència va tenir, encara que no de manera conscient, en la decisió que m'havia de dur per primera vegada a l'hostatgeria del Monestir i, amb el temps, les que la seguien. No és en va que els fets associats a emocions i sentiments mai no s'esborren de la memòria.

Sigui com sigui, em sento privilegiat. He admirat i admiro les pedres i el conjunt monàstic de Poblet, i, fins i tot, gràcies a l'hospitalitat cistercenca, hi he pogut ser acollit repetidament, i, el que és més important, ara també admiro què representen i contenen. En alguna mesura m'ho he fet meu, n'he absorbit quelcom. L'admiració té la propietat de connectar-nos amb l'infant que hi ha en el nostre interior alhora que ens fa créixer.

Joan Colom

LA LECTURA DE LA COL·LACIÓ I EL CAPÍTOL

En el seguiment que hem anat fent de l'horari dels monjos de Poblet, avui hem de parlar de dos moments de la jornada dels monjos que, si més no en aquest monestir, han evolucionat força en la seva pràctica concreta: la lectura de la Col·lació i el capítol. Explicarem primer en què consisteix cadascun d'aquests actes regulars, i comentarem després la seva actualitat a Poblet. Ens en parla fra Lluís Solà, monjo de Poblet.

La lectura de la Col·lació

Els monjos han de cultivar sempre el silenci, però sobretot a les hores de la nit. Per això en tot temps, tant si és de dejuni com si hi ha dinar –si és la temporada que dinen, així que s'aixequin de sopar–, que seguin tots plegats i que un llegeixi les Col·lacions o les Vides dels Pares o bé alguna altra cosa que edifiqui els oients; però no l'Heptateuc ni el volum dels Reis, perquè no fóra bo per als enteniments febles d'escoltar, en aquella hora, aquestes Escrip-tures; però que es llegeixin a d'altres hores. Si és un dia de dejuni, al cap de poca estona d'acabades les vespres acudirán de seguida, tal com hem dit, a la lectura de les Col·lacions; i, llegits quatre o cinc fulls, o tant com l'hora permeti, que s'apleguin tots durant aquesta estona de lectura, si és que algú estava ocupat en alguna feina que li hagués estat encomanada¹.

La previsió de sant Benet d'una estona de lectura comunitària abans de Completes obeeix, aparentment, a una motivació pràctica: assegurar un temps perquè els monjos puguin anar aplegant-se a mesura que acaben les diferents tasques en què estan ocupats, per tal de trobar-se tots junts (*omnes in unum*) per a la darrera pre-

gària del dia. Aquesta preocupació per a ser-hi tots a l'hora de començar la pregària, la trobem també quan estableix l'ordenament de les Vigílies: hom començarà, per fer temps, amb la recitació sense antífona (*in directum*) del salm 3, al qual s'afegirà el

Sant Benet, per fra Angelico, s. XV

salm 94, amb antífona, que s'ha de recitar o cantar a poc a poc, per tal de donar temps als qui van arribant². També a

¹ Regla de sant Benet [RB] 42, 1-7.

² Cf. RB 9, 2 i 43, 4.

Laudes, pel mateix motiu, es prescriu la recitació *in directum* del salm 66³.

Segons Adalbert de Vogüé⁴, Benet, tanmateix, té un interès específic per a aquesta estona de lectura, malgrat que pugui semblar un simple espai transitori o de preparació de les Completes. Per això el descriu i l'ordena amb meticulositat, probablement perquè es tracta d'una observança nova en el seu àmbit monàstic de sant Benet, una observança que recupera de l'*Ordo monasterii* afegit ja de molt antic a la Regla de sant Agustí. Aquesta lectura, doncs, té valor per si mateixa per a sant Benet. La concep com una estona de "catequesi monàstica", una lectura que, a més, pot ajudar els monjos a preparar-se per al silenci i el recolliment nocturns que segueixen després de Completes. De fet, l'ordenament de la lectura forma part del capítol 42: "Que ningú no parli després de Completes".

Estableix com a lectura per a aquesta estona les *Col·lacions* de sant Joan Cassià –d'ací el nom de "lectura de la col·lació"– i les *Vides dels Pares*, i fa notar la inconveniència de llegir l'*Heptateuc* en aquesta hora, és a dir, els primers set llibres de la Bíblia (Gènesi, Èxode, Levític, Nombres, Deuteronomi, Josuè i Jutges), per no pertorbar la imaginació dels germans, especialment sensible en les hores nocturnes. La tria d'aquests textos obeeix doncs a la preocupació per la formació espiritual –monàstica– dels germans, i l'exclusió de l'*Heptateuc* a la preocupació pel silenci.

Sant Benet entén el silenci en un doble vessant: el silenci material (*silentium*), que cal guardar durant la nit o a l'hora de la migdiada, i també al refetor per no pertorbar la lectura en veu alta; i el silenci com a actitud espiritual d'escolta (*taciturnitas*), silenci de la ment, de la imagi-

Sant Benet lliurant la Regla a sant Maur i a altres monjos. Manuscrit procedent del monestir de Saint Gilles (Nimes), s. XII.

nació, dels pensaments, del cor en definitiva. Per això una lectura excessivament suggestiva no seria prudent per a la salvaguarda del silenci interior, per a la vigilància del cor i per a l'ascesi del cos.

Col·lacions, Institucions i Vides dels Pares

Les *Col·lacions* o *Conferències*, juntament amb les *Institucions*, de Cassià, eren com els "manuals", els "llibres de text" del monaquisme de l'època. Contenen, en forma de diàleg o de catequesi (col·lació o conferència) entre un monjo –un pare espiritual– i un deixeble, els punts fonamentals de l'espiritualitat dels monjos d'Egipte, que Cassià, amb els seus escrits, implanta a Occident i que Benet assumeix. La Regla no esgota per a sant Benet el marc teòric de les observances que prescriu als monjos⁵, i els exhorta per això a obrir-se vers horitzons més amplis. Les *Col·lacions* i les *Institucions*, juntament amb les *Vides dels Pares* (dels antics monjos del desert) constituïen un bon complement doctrinal i contextual de la Regla.

Aquest espai per a la lectura reposada,

³ RB 13, 2.

⁴ *La Règle de saint Benoît. Commentaire historique et critique*, vol. 5è, Sources Chrétiennes 185, Les Éditions du Cerf, Paris 1971, p. 709.

⁵ Cf. RB 73.

Foto: Rafael Barricé.

Ala de la Col·lació del claustre de Poblet, s. XII

amb la calma que porta l'hora capvespral, s'ha anat conservant amb més o menys fortuna als monestirs fins als nostres dies, si bé en alguns casos ha quedat reduït a un petit fragment de lectura espiritual. Conserva, tanmateix, el caràcter preparatori a la salmòdia de la darrera pregària del dia, les Completes, i ajuda a fomentar el recolliment propi de l'hora.

El gest, tan simple, d'asseure's en comunitat per escoltar una lectura pública, ens porta a fer algunes consideracions sobre la lectura com a fenomen cultural.

Som, en efecte, per bé que cada vegada menys, una cultura de la lectura. Almenys fins fa uns anys, ja que, a hores d'ara, la imatge ha guanyat terreny d'una forma estrepitosa, esmussant les consciències, reduint a la pràctica inactivitat l'exercici de la intel·ligència, aquesta part de la nostra ànima racional que, juntament amb la llibertat, ens configura com a persones; en una part importantíssima de la societat actual detectem, en efecte, un procés que

la va transformant, de lectora, en espectadora.

La lectura en temps de Sant Benet (segles V- VI)

La lectura, en temps de sant Benet, fins a la divulgació de la impremta (s. XV), és un acte públic, comunitari i guiat. I això especialment en els monestirs, on els llibres els tria el superior i se'n fa la lectura gairebé sempre comunitària, en el curs de la qual el mateix superior, o aquell a qui aquest ho ha encarregat, en fa també la interpretació per a tots els oients. Parlaríem més que de lectors, d'oients de la lectura.

Amb la difusió de la impremta i la proliferació de llibres –fins ara un llibre, un còdex, era quelcom costós i rar– hi haurà un tombant decisiu en el fenomen de la lectura. Aquesta deixarà de ser progressivament un acte comunitari i controlat per a esdevenir un acte privat, personal, durant el qual cadascú llegeix i interpreta la lectura, sense un control im-

Foto: Rafel Barrué.

Sala Capitular del monestir de Poblet, s. XIII

mediat. Aquest nou fenomen, en part, ens ajuda a comprendre el pas de l'Edat Mitjana al Renaixement i a la Modernitat, i al seu humus, que és l'Humanisme. També la Reforma l'hem d'entendre en aquest context. Luter, en efecte, tradueix la Bíblia a l'alemany perquè tothom pugui accedir a la lectura del text, i aquesta lectura i interpretació de la Bíblia, de caire més personal, desvinculada del corrent de la tradició eclesial, estarà a la base dels nous postulats doctrinals. En l'àmbit catòlic, per contra, com a reacció, creix la malfiança envers els llibres i la lectura individual de la Bíblia, no cal dir en llengua vernacle.

La teologia i l'espiritualitat monàstica, a la qual l'orde cistercenc confereix nova vitalitat amb els seus autors, neix embolcallada, doncs, d'aquest fenomen de la lectura i de la interpretació comunitària de la Sagrada Escripura. Per això era oportú de parlar-ne breument en un article sobre la pràctica monàstica de la lectura comunitària.

El capítol

Cada matí, després de Prima, un ofici que la darrera reforma litúrgica va suprimir, i que per l'hora corresponia més o menys a les nostres Laudes actuals, just en el moment esclatant del naixement del nou dia, els monjos professors, sortint de l'església, es reunien a la sala capitular, orientada a llevant, com l'església, que en aquella hora primerenca els acollia tota radiant, embolcallada d'esclats de llum pura.

Lectura del martirologi

L'acte començava amb la lectura o proclamació del martirologi, és a dir, l'anunci dels sants de l'endemà. El *Martirologi* és un llibre litúrgic que conté els textos dels elogis corresponents a cada sant o a cada festivitat del cicle litúrgic temporal. Aquest moment revestia una solemnitat especial el dia 24 de desembre, vigília de Nadal, en què s'anunciava la festa del Naixement del Senyor. La lectura del martirologi es cloïa amb el verset "Pretiosa

in conspectu Domini" al qual tots responien: "Mors sanctorum eius" i una oració demanant la protecció de la Mare de Déu i de tots els sants. Precisament d'aquest verset i del mot "Pretiosa", en alguns llocs a aquest acte comunitari del capítol diari se'l designava amb el nom de la "Pretiosa". Més enllà de l'anècdota, és una expressió bonica i eloqüent de l'estima amb què els monjos valoraven aquesta reunió diària a la sala capitular.

Seguia immediatament la lectura del capítol diari de la Regla de sant Benet. D'ací ve el nom de sala capitular: el lloc propi de la lectura i audició del capítol de la Regla, i del seu comentari per part de l'abat. El nom de capítol designarà també el grup mateix col·legiat de la comunitat, això és, la comunitat reunida, convocada per l'abat per tractar algun afer important, o simplement el conjunt de monjos professors amb dret a vot en les deliberacions de la comunitat.

Lectura pública i comunitària de la Regla

També la lectura de la Regla i la seva interpretació per part de l'abat s'inscriuen en aquest fenomen cultural de lectura pública o comunitària, i, per tant, d'alguna manera, controlada o guiada.

Sant Benet demana que la Regla es llegeixi sovint en comunitat⁶. També al novici se li ha de llegir la Regla tota sencera, almenys tres vegades durant l'any de noviciat, abans de fer el pas decisiu de la professió⁷. Hi ha una raó òbvia, que sant Benet mateix explica, per a aquesta pràctica de lectura pública i comunitària del text: "*Que cap germà no pugui al·legar ignorància*". Sovint, però, sant Benet deixa implícites en el text les autèntiques raons que el porten a establir una pràctica o a dictar una norma, perquè és un home de motivacions profundes i espera, d'alguna manera, que cada germà, amb la seva

intel·ligència i la seva fidelitat a l'observança, sàpiga arribar a les motivacions fonamentals que hi ha a la base del text.

La lectura sovintejada del text de la Regla, feta en l'espai solemne i serè de la sala capitular, a primera hora del dia, ajuda a configurar l'espai interior, l'humus, la terra fèrtil on el monjo ha d'aprendre a viure i a integrar, amb naturalitat, les diferents propostes humanes i espirituals del text, per tal de poder donar una resposta correcta, sàvia, als reptes, a les circumstàncies i als esdeveniments de la vida de cada dia. La sala capitular és un bell espai, harmoniós, capaç d'oferir unes pautes per al propi espai interior. En entrar-hi hom fa l'experiència de la força que tenen aquests llocs construïts amb saviesa per apaivagar els neguits, per ordenar el caos interior. La Regla, doncs, amb la seva lectura diària, ha d'esdevenir la pauta de l'espai interior del monjo. Ha d'ajudar-lo a convertir el seu caos en un cosmos, en un espai bell i ordenat, humà i humanitzador.

El capítol de la Regla és interpretat o comentat per l'abat. Aquest magisteri és una de les seves funcions principals en tant que guia i mestre dels seus germans. Sense aquest treball d'interpretació, la Regla seria un text mort, inútil. És mitjançant aquest diàleg hermenèutic enriquidor, que passa primer per la lectura i el comentari de l'abat, que la Regla pot esdevenir un text fecund, capaç d'injectar nova vida a la comunitat. La tasca de l'abat és ajudar a descobrir per a cada moment concret, per a cada circumstància concreta de la vida dels germans, aquesta paraula de saviesa de què és portador el text de la Regla.

Capítol de culpes i record pels difunts

Un altre element d'aquest acte capitular matutinal era la confessió pública de les faltes comeses contra l'observança de la Regla i els usos i costums de la casa. Una confessió pública que aviat s'anomenà

6 Cf. RB 66, 8.

7 Cf. RB 58.

«capítol de culpes». Aquesta pràctica, tan allunyada de la psicologia i de la nostra sensibilitat actuals, era un element pedagògic sens dubte molt valuós en la tasca d'ajudar-se a créixer mútuament en la vida espiritual.

El capítol acabava amb la recitació del salm 129, «De profundis» i la pregària en sufragi pels difunts. Era, i és, un petit moment privilegiat en què la comunitat explicita la seva vivència de la comunió dels sants, aquella amistat que perdura més enllà de la mort amb tots els germans que ens han precedit en la recerca de Déu i que ja s'han trobat amb Ell. Aquest era un dels trets distintius de l'espiritualitat cistercenca dels primers temps, una espiritualitat esperançada, lluminosa, joiosa, que encara podem percebre en la litúrgia de les exèquies del Ritual Cistercenc actualment vigent.

La commemoració dels sants i el record fet pregària pels difunts embolcallen, com acabem de veure, aquest acte capitular matutinal. D'alguna manera els monjos, quan escolten i comenten la Regla i fan explícita, per mitjà del capítol de culpes, la seva realitat fràgil i contradictòria, se senten ajudats i encoratjats no únicament pels exemples i la pregària dels sants, sinó també per l'amistat i la companyonia, que la mort no destrueix, dels germans difunts presents encara en el cor i l'afecte de tots.

Els dies de solemnitat o en les festes importants dels sants, l'abat solia predicar un sermó litúrgic, en relació a la festa celebrada, comentant normalment l'Escriptura. S'havia perdut la pràctica antiquíssima de l'homilia integrada en la missa que, tal vegada, tampoc no era diària aleshores. Els sermons litúrgics dels nostres sants pares cistercencs, els seus comentaris a l'Escriptura —esmentem tan sols els preciosos sermons sobre el Càntic dels càntics, de sant Bernat—, tenen l'origen en aquesta pràctica diària de lectura i interpretació, com he dit, comunitària.

La pràctica actual al monestir de Poblet

Tot això ja no és així, pel que fa a la forma, en la pràctica actual del monestir de Poblet.

La lectura diària del capítol de la Regla ha passat a l'inici de la lectura de la Col·lació abans de Completes, i també la pregària pels difunts amb la recitació del salm 129, al final d'aquesta lectura de la Col·lació. Des d'aquest punt de vista, la lectura de la Col·lació podria ser un element molt dinamitzador sempre que es tingués cura a triar lectures que ajudessin a la interpretació i actualització de la Regla de sant Benet.

La lectura de la Col·lació, a l'estiu, té lloc en l'espai que tradicionalment li era reservat als monestirs cistercencs: l'ala del claustre adossada al mur de l'església abacial, tocada per la claror capvespral —no és així a Poblet, ja que el monestir, per exigències del terreny, va ser construït a tramuntana, i no a migdia, com era usual—. D'aquesta ala del claustre, per aquesta raó, se'n deia i se'n diu encara, ala de la Col·lació, i la caracteritza el llarg banc corregut d'un cap a l'altre del mur de l'església. A l'hivern la lectura es fa a la sala capitular.

L'anunci del martirologi té lloc al refetor a l'inici de la lectura del sopar.

Recentment s'ha institucionalitzat la praxi de trobar-nos a la sala capitular després de les Laudes de cada diumenge per a la lectura i comentari, per part de l'abat, de la Regla; l'abat aprofita també aquest moment per notificar a la comunitat els esdeveniments més significatius relacionats amb la vida del monestir. Aquest és, de fet, l'únic vestigi del capítol diari que ens queda actualment a Poblet, un element al qual convindria infondre nova vida.

El capítol de culpes, malgrat alguns intents recents de recuperar-lo, s'ha de considerar, segons el meu parer, una pràctica morta ja i, potser, fins i tot, enterra-

da. Actualment l'abat compta amb altres mitjans per ajudar els monjos a créixer en la seva doble dimensió humana i espiritual: el capítol setmanal, que caldria potenciar; el diàleg personal amb cada germà; reunions de tota la comunitat o de grups més petits per tractar algun tema que sigui d'interès amb vista a l'enriquiment de la vida comunitària; i també –alguns monestirs ho han fet– el recurs als professionals de la psicologia, que poden ajudar la comunitat, ja sigui personalment o com a grup, a superar molts tabús i recels que a vegades impedeixen unes relacions sanes i madures entre els germans.

L'abat convoca la comunitat –el capítol conventual– sempre que algun afer important ho requereix, d'acord amb les nostres Constitucions, que estableixen, a més, que el capítol ha de ser un instrument per a fomentar el diàleg i la comunicació entre els germans. Normalment hi assisteixen només els professors solemnes, però també hi poden ser cridats els professors temporals en alguns casos concrets, o sempre que l'afer que s'ha de tractar els incumbeixi particularment i l'abat cregui que hi han de ser presents. Per raons pràctiques –a causa del turisme principalment– el capítol conventual no es reuneix a la sala capitular, llevat d'actes especialment solemnes com l'elecció i confirmació d'un nou abat, l'entrada al noviciat i la professió temporal dels candidats a la vida monàstica, entre altres.

Els comentaris a l'Escriptura, les homilies, han retrobat el seu marc litúrgic més adequat en la celebració eucarística, a càrrec no tan sols de l'abat, sinó dels altres ministres ordenats del monestir.

El capítol conventual: una comunitat que escolta

Sant Benet entén la comunitat com un organisme col·legiat, tot i no existir encara en l'eclesiologia del seu temps aquesta

terminologia. L'abat, certament, té sempre la responsabilitat de la decisió final i el pes de l'autoritat recau damunt d'ell, però aquesta decisió final l'ha de prendre de forma col·legial, havent escoltat els altres, i la seva autoritat –sempre segons la Regla– deixa de ser veritable autoritat quan l'exerceix al marge del consens de la comunitat i de la pauta de la mateixa Regla. Sant Benet diu que l'abat ha d'actuar segons el temor de Déu⁸, és a dir, en l'àmbit d'aquesta actitud d'escolta responsable i profunda.

Val la pena de transcriure íntegrament el capítol 3 de la Regla, en el qual es parla precisament d'això.

Sempre que hi hagi algun afer important al monestir, que l'abat convoqui tota la comunitat i exposi ell mateix de què es tracta. I, escoltat el consell dels germans, que s'ho pensi i faci el que cregui més convenient. Justament per això diem de cridar-los tots a consell, perquè sovint el Senyor revela al més jove allò que és millor. I que els germans donin el consell amb tota humilitat i submissió, i que no gosin defensar amb arrogància el seu propi parer, sinó que tot ha de quedar a la decisió de l'abat, i tots l'obeiran en allò que ell haurà judicat més profitós. Però, així com correspon als deixebles d'obeir el mestre, també pertoca a ell de disposar-ho tot amb seny i amb justícia. Que en tota cosa, doncs, segueixin tots la Regla com a mestra, i que ningú no gosi apartar-se'n temeràriament. Que ningú al monestir no segueixi el voler del seu propi cor, ni s'atreveixi a disputar amb el seu abat descaradament ni fora del monestir. I si s'hi atrevia, que sigui sotmès al procediment regular. Però també l'abat ho ha de fer tot amb temor de Déu i amb observança de la Regla, sabent, sense cap dubte, que haurà de retre compte a Déu, jutge rectíssim, de totes les seves decisions. Si es tracta d'afers de menys importància en els interessos del monestir, que demani el consell només dels ancians, tal com està escrit: Fes-ho tot amb consell, i, un cop fet, no te'n penediràs.

És evident que el monestir, tal com el concep sant Benet, no és una democràcia,

8 Cf. RB 3, 11.

Foto: Abadía de Montserrat.

P. Cassià M. Just, abat de Montserrat (1966-1989).

i que la sala capitular no és tampoc la sala oval o l'hemicicle del Parlament dels monjos. Més que un "parlament", la sala capitular és, si se'm permet l'expressió, un "escoltament". Això és, fent camí tots junts, de forma col·legial, sinodalment, l'abat i els germans es disposen a exercir l'obediència com a escolta de la paraula-voluntat de Déu en el discerniment d'una situació concreta de la vida comunitària.

L'abat Cassià M. Just, traspasat recentment, ho comentava molt bé en les seves glosses a la Regla benedictina, fruit d'una llarga experiència com a monjo i pare de monjos, com a lector i hermeneuta de la Regla. Deia així: *A sant Benet li interessa que la comunitat, sense exclusió de ningú, prengui part activa i responsable davant de Déu en l'estudi dels afers importants del monestir i que participi en la recerca de la decisió final, que l'abat no pot prendre si no és d'acord amb la Regla i després d'haver ponderat madurament les propostes dels monjos. Aquests han de mantenir-se en una actitud evangèlica d'humilitat i de disponibilitat, i un*

cop presa la decisió per l'abat, tots l'obeiran. Però l'abat té la responsabilitat «de disposar-ho tot amb seny i amb justícia». De fet, abat i monjos conjuntament han d'escoltar la veu de l'Esperit i defugir les tendències egocèntriques del propi cor⁹.

La legislació actual preveu els casos en què l'abat necessita el vot deliberatiu del capítol conventual, en els quals ha d'acceptar el resultat dels vots emesos pels monjos. Altres afers de menys importància els pot decidir el consell de l'abat. Sigui com sigui, tant en els casos en què la comunitat pot emetre lliurement i en secret el seu vot sobre un afer important —com és l'admissió d'un nou membre a la comunitat—, com en aquells en què l'abat demana tan sols el parer de la comunitat, ha de regnar l'esperit d'aquest capítol 3 de la Regla. Aquest saber posar-se tots conjuntament com a comunitat en actitud d'escolta responsable i humil, per cercar, junts, guiats pel mateix Esperit de la veritat, allò que aquest Esperit diu en cada moment a la comunitat.

⁹ Regla de sant Benet. Amb pròleg i glosses per a una relectura de l'abat Cassià M. Just, Montserrat 1981, p. 174.

Com a moderador i animador d'aquesta recerca conjunta, la missió de l'abat és molt delicada i d'una gran importància. Molt més del que sembla. Però ho és igualment la responsabilitat i la disponibilitat de cadascun dels monjos.

Conclusió

Escolta, diàleg, temor de Déu, responsabilitat, llibertat, discerniment, obediència. Són les paraules recurrents, com el "tema melòdic", de tot el que hem parlat en aquest article. Toquem, de fet, el nucli de la vida en comunitat, d'allò que constitueix una comunitat cenobítica que *vol militar sota una regla i un abat*¹⁰. Tant l'una com l'altre, la Regla i l'abat, estan cridats a ser mestres de vida, a servir el creixement d'aquesta vida, a fomentar-la. L'abat, com a hermenauta de la Regla, té la bella i delicada missió de mantenir-ne sempre la frescor i l'actualitat.

Tot i el paper determinant que Benet concedeix a l'abat en tots els afers del monestir, l'autoritarisme no hi té cabuda en el seu projecte de vida monàstica. L'abat està cridat a confrontar amb el dels altres el seu propi parer, i l'exercici de la seva autoritat s'ha de fonamentar en l'escolta de la voluntat de Déu que li arriba a través d'aquests altres. Aquesta és la veritable autoritat evangèlica. Sovint tendim a oblidar-ho això, que Déu ens parla en les paraules o en les actituds dels altres, en la pobresa dels altres, en les seves necessitats, anhels, desigs, sentiments... l'abat ha de saber interpretar totes aquestes veus silencioses, però no pas mudes, de la seva comunitat.

Però les actituds arrogants, o els infantilismes, o les rebequeries contestatàries quan no s'ha fet el que hom volia, tampoc no hi tenen cabuda en aquest projecte. L'escolta obedient en el temor de Déu val per a tots.

No és fàcil el projecte de sant Benet. És més senzill sotmetre a votació totes les propostes i després acatar-ne el resultat. Cercar conjuntament el voler de Déu, la veu de l'Esperit enmig en la complexitat dels problemes, de les opcions, de les possibilitats davant un fet concret, requereix una gran maduresa, molta capacitat de diàleg, d'escoltar l'altre i de respectar-lo seriosament.

Per això creiem que seria bo que en els monestirs -en alguns ja es fa- es fomentés el diàleg conjunt entorn de la interpretació del text de la Regla, per tal que l'abat, enriquit amb les aportacions de tots, tingués la possibilitat de frescar-ne els camins, de proposar-la veritablement com un espai de vitalitat, de renovació, de recerca oberta i fecunda, ara i avui, per als monjos d'ara i d'avui.

Al capdavant, es tracta senzillament de situar-se en la línia del que ja de bon començament ens proposa sant Benet en el pròleg de la Regla: *Escolta, fill, les prescripcions del mestre, para-bi l'orella del cor, i acull de bon grat l'exhortació del pare amorós i posa-la en pràctica, a fi que pel treball de l'obediència retornis a Aquell de qui t'havies apartat amb la desídia de la desobediència*¹¹. Es tracta d'escoltar, en actitud de silenci, segons el temor de Déu. El mestre, el pare amorós, és, per a la cristologia de Benet, el mateix Crist, Jesús, el conservent dels seus germans. L'abat, que ocupa el lloc del Crist en el monestir, és el responsable, el portaveu principal d'aquest ensenyament. I per això allò que configura la comunitat monàstica com a capítol, com a òrgan col·legiat i sinodal, ha de ser l'obediència entesa com a escolta, perquè obeir –en llatí *oboedire*– prové de *obaudire*, escoltar.

Lluís Solà

¹⁰ Cf. RB 1,2.

¹¹ RB, pròleg 1-2.

EL VOT D'ESTABILITAT EN LA VIDA MONÀSTICA

En aquesta secció, com és habitual, es comenta algun aspecte de la Regla de sant Benet amb la finalitat d'oferir una reflexió espiritual a aquells i aquelles que vulguin seguir el seu carisma. Avui ens parla del vot d'estabilitat el P. Josep Maria Recasens, monjo de Poblet.

Introducció

La Regla de sant Benet, en el capítol LVIII, quan parla de "la manera d'admetre els germans a la comunitat", prescriu que "el qui ha de ser admès prometi a l'oratori, davant de tothom, de lligar-se a la comunitat, de viure com a monjo i de ser obedient" (17). Els que posteriorment s'anomenarien vots de pobresa i castedat, sant Benet els inclou en la promesa de *viure com a monjo*, que pròpiament tradueix el que se sol amonemar la *conversió de costums* i la promesa de lligar-se a la comunitat, que equival al vot d'estabilitat. Per tant, en realitat, el monjo que segueix la Regla de sant Benet fa cinc vots, més que no pas tres.

Estabilitat i clausura

La forma de viure el vot d'estabilitat dins el món monàstic ha experimentat molts canvis al llarg del temps depenent del tipus d'activitat de cada monestir. Cal no confondre, però, l'estabilitat amb la clausura. La clausura és entesa per sant Benet d'una manera estricta i en un sentit espacial. Concretament en el capítol LXVI, quan parla dels *porters del monestir*, sant Benet precisa que *el monestir, si és possible, s'ha d'establir de tal manera que totes les coses necessàries, és a dir, l'aigua, el molí, el forn, l'hort i els diversos oficis, s'exerceixin a l'interior del monestir, per tal que els monjos no tinguin necessitat de córrer per fora, perquè no convé de cap manera a les seves ànimes* (6-7). Per tant, el sentit de la clausura és sobretot preventiu, per tal que el monjo no sigui víctima de la seducció del mundanal

soroll. La clausura preserva el monjo de distraccions innecessàries i li ofereix un espai i un caliu on tot parla de Déu. De tota manera, la clausura mai no és absoluta ja que la Regla preveu que el monjo pugui o hagi d'anar de viatge o fins i tot fer algun treball fora del monestir (cf. cc. L, LI i LXVII).

Per contra, l'estabilitat fa més aviat referència a la permanència en el temps al monestir. El monjo fa professió de viure sempre en el mateix monestir, i en el cas que fos enviat a un altre monestir per un temps determinat, mai no perd la seva professió en el lloc d'origen. Els canvis d'estabilitat són possibles segons el dret, però es requereixen unes condicions serioses perquè es concedeixin.

Significació de l'estabilitat monàstica

Prometre de viure sempre en un mateix lloc té els seus avantatges i, no cal dir, els seus inconvenients. Pel fet de viure constantment en un mateix monestir, el monjo pot arrelar molt més en el coneixement del lloc, de les persones amb qui conviu i en el coneixement de si mateix. Però aquest arrelament pot arribar a ser un repte psicològic pel procés lent d'adaptació que suposa viure en un ambient més aviat tancat on els espais són sempre els mateixos i les persones també pràcticament sempre les mateixes, ja que les entrades de nous membres mai no són multitudinàries. La capacitat de viure de manera estable en un mateix lloc pot ser garantia de vocació així com de maduresa

adaptativa. Els inconvenients de l'estabilitat són obvis, com poden ser la manca de llibertat de desplaçament, el no poder canviar les persones amb qui no congenies tant i, sobretot, l'inevitable enfrontament amb la pròpia manera de ser, sovint plena d'ambigüitats, pors, complexos, ignoràncies que comporten haver de superar assignatures personals pendents.

Viure dia rere dia en un mateix lloc permet, doncs, aprofundir en la pròpia realitat i poder fer una experiència de pau i de joia en un constant procés de reconciliació i d'assimilació de les persones al ritme del temps.

Testimoni del vot d'estabilitat en el nostre món

En un món tan canviant i inestable com és el nostre, l'estabilitat monàstica esdevé un testimoni eloqüent i plausible que no solament hauria de fer pensar els homes i dones de la nostra època, sinó que els hauria de motivar a posar-lo en pràctica en la pròpia vida. Molts amics i coneguts de monjos del monestir estan satisfets de saber que tal o tal monjo encara són al mateix monestir després de molts anys, i fins i tot se sorprenden de tanta perseverança, perquè aquesta no és la tònica general en els compromisos d'avui dia, sigui en el treball, en la relació de parella, en el lloc de residència, o fins i tot en l'afiliació a un partit polític determinat. La nostra societat tendeix a ser voluble, capriciosa, inconstant i, fins i tot, en alguns sectors sembla gairebé que hi hagi un autèntic pànic davant els compromi-

sos de per vida. Per això, el model que la vida monàstica ofereix pot provocar tan aviat admiració com estranyesa.

Quan sant Benet va imposar als monjos la promesa d'estabilitat ho feia justament per fer front a la inestabilitat que imperava en el seu temps a conseqüència de les invasions bàrbares, que foren la causa de greus trasbalsos de pobles i que va provocar inseguretats i immigracions contínues. L'estabilitat monàstica va ser l'antídoto eficaç que permetria de crear una nova Europa establint arrels en cada lloc i procurant un segell d'unitat i d'ordre dins el caos que amenaçava de capgirar tots els valors que la romanitat, primer, i el cristianisme, a continuació, havien aconseguit amb sang, suors i llàgrimes.

Conclusió

L'estabilitat en una comunitat monàstica no s'ha d'entendre com una mena d'empresonament o coacció, ni menys encara com una por al canvi. El monjo assumeix l'estabilitat lliurement i en fa un valor personal i comunitari al llarg del temps, ja que l'estabilitat afavoreix la cohesió dels membres que componen la comunitat monàstica i al mateix temps promou la conservació del lloc. La permanència al llarg dels anys en el monestir permet que el monjo frueixi d'una pau saludable i, sens dubte, d'un equilibri psicològic que engendra en ell maduresa, saviesa i realisme.

Josep M. Recasens

QÜESTIONS DE MECÀNICA QUÀNTICA (I)

Una visió del món en desenvolupament

Al llarg de dos o tres articles d'aquesta secció sobre les relacions entre la fe i el pensament científic, reflexionarem sobre una de les teories científiques més sorprenents i fascinants elaborades per l'home. Ens referim a la teoria anomenada mecànica quàntica. Avui, de la mà del P. Lluç M. Torcal, monjo i prior de Poblet, ens endin-sarem en els inicis històrics que condugueren a la formulació d'aquesta teoria i veurem també on s'amaguen els seus problemes més fonamentals.

Posicionament

L'any 1900 començava una aventura nova per a la ciència física amb la hipòtesi sorprenent de la quantificació de l'energia, que proposava Max Planck en el seu article del 14 de desembre publicat a la *Societat de Física Alemanya*. Amb aquesta hipòtesi, no es feia sinó iniciar tot un seguit d'altres suggerents hipòtesis i descobriments, que van acabar per oferir una visió del món microfísic cada vegada més xocant. La visió del món nascuda de la modernitat, que ens el presentava hermèticament tancat sobre si mateix, perfectament determinat sota tots els punts de vista, completament cognoscible, mesurable i previsible, començà a esquarterar-se: les hipòtesis que van anar estructurant la mecànica quàntica contradien els pressupòsits més fonamentals de la cosmovisió moderna. De retruc, el problema de Déu i de la seva relació amb el món físic, empenia de nou —encara que molt tímidament— el vol. Dins d'aquesta secció, on anem revisant els pressupòsits racionals de la nostra fe, ens ocuparem al llarg de dos articles (o potser tres) dels problemes que sorgeixen de la mecànica quàntica i de la seva possible relació amb la nostra fe.

Foto: Arxiu Poblet.

Max Planck (1858-1947).

Abans d'entrar al nucli de l'article, cal afegir alguna cosa encara, a mode de preàmbul. L'interlocutor primer de la mecànica quàntica no és la fe, sinó la filosofia. El problema principal de la mecànica quàntica —teoria científica que té les seves regles pròpies i que descriu i explica els fenòmens naturals que són del

seu àmbit d'aplicació— és la seva interpretació filosòfica, és a dir, la necessitat d'establir una profunda reflexió sobre la visió del món que ens proposa. Aquesta reflexió —necessària— malgrat que comencin a despuntar interessants intents, no s'ha realitzat del tot, per força motius: a vegades, perquè no se n'ha copsat la necessitat; altres, perquè no hi ha hagut la preparació necessària o bé perquè el treball interdisciplinari, que requereix una tal reflexió, no s'ha pogut dur a terme; ben sovint pel descoratjament que presenta el complex formalisme de la teoria...

El diàleg interdisciplinari entre la filosofia i la ciència, si bé pot ser fecund en molts camps, es presenta especialment necessari en el context concret de la filosofia de la naturalesa. Aquesta part de la filosofia, per la seva natura pròpia, podrà veure's infinitament enriquida en la mesura en què es prengui de debò aquest diàleg. Dialogar, no obstant això, no significa reduir-se, això és, perdre la pròpia identitat, perdre la pròpia raó de ser. La filosofia de la naturalesa no és ni física ni biologia, però la interpretació del món material no pot deixar a part els resultats i les conclusions a què arriben totes les ciències naturals. El treball d'una filosofia de la naturalesa, a la meua manera de veure, resideix únicament només en l'anàlisi d'aquests resultats i conclusions, sinó sobretot en la interpretació que se'ls pot donar i, per tant, en una comprensió més profunda de l'univers físic que ens envolta. El nostre diàleg, avui, se centra entorn del problema de la mecànica quàntica.

Els inicis de la teoria

Al llarg de la segona meitat del segle XIX van anar sorgint greus problemes a la física. Una tal tendència es va intensificar durant els últims anys de la centúria, amb una sèrie de sorprenents descobriments

experimentals, entre els quals destaquen dos fenòmens completament imprevists, que encara que van aparèixer de manera natural en explorar qüestions que sorgirien de la física aleshores coneguda, no es van saber encaixar en els esquemes d'aquesta mateixa ciència, la denominada posteriorment "física clàssica", això és, la física basada en els esquemes teòrics de la dinàmica de Newton i l'electromagnetisme de Maxwell. M'estic referint al descobriment dels raigs X i de la radioactivitat. Eren els missatgers que anunciaven que el món newtonià-maxwellià havia arribat, des del punt de vista de la seva interpretació teòrica, als seus últims límits, i que es necessitava quelcom diferent, un nou món teòric per a donar-los cabuda. Aquest món va ser, en general, el de la física quàntica¹.

Entenem per entitat físico-quàntica totes aquelles realitats que pertanyen a l'univers mecànic-quàntic, començant, naturalment, per les entitats del món subatòmic, però no reduint-nos només a elles, ja que, inclourem també en aquesta anàlisi les relacions existents entre elles, els principis que regeixen el seu comportament, les lleis obtingudes, els experiments realitzats, etc. Quan Max Planck publicà l'article que hem mencionat en iniciar aquestes reflexions, pretenia solucionar un dels problemes durs de la física que el precedí: el problema de la radiació del cos negre. Per solucionar aquest problema, el físic berlinès sostingué que l'energia havia de ser quantificada! Aquesta quantificació donà el nom de "mecànica quàntica" a la nova ciència. Donada la importància que la mecànica té dintre d'aquesta nova física, el nom de "mecànica quàntica" és general, això és, indica no aquella part mecànica de la disciplina sinó, normalment, tota la disciplina. Al llarg del s. XX, altres branques de la física com ara l'electrodinàmica o la termodinàmica s'han anat incorporant al formalisme, trobant-hi el seu propi lloc. Nosaltres utilitzarem indiferentment el

1 J. M. SÁNCHEZ RON, *Historia de la física cuántica*, 49.

terme «mecànica quàntica» o «física quàntica» per a referir-nos a la mateixa realitat.

Amb aquest títol, "*El desmembramiento de la física clásica*", el professor José Manuel Sánchez Ron introdueix en la seva *Historia de la física cuántica* la sèrie de descobriments que van conduir al naixement de la revolució quàntica. Presentem-los ara sumàriament.

La radiació del cos negre

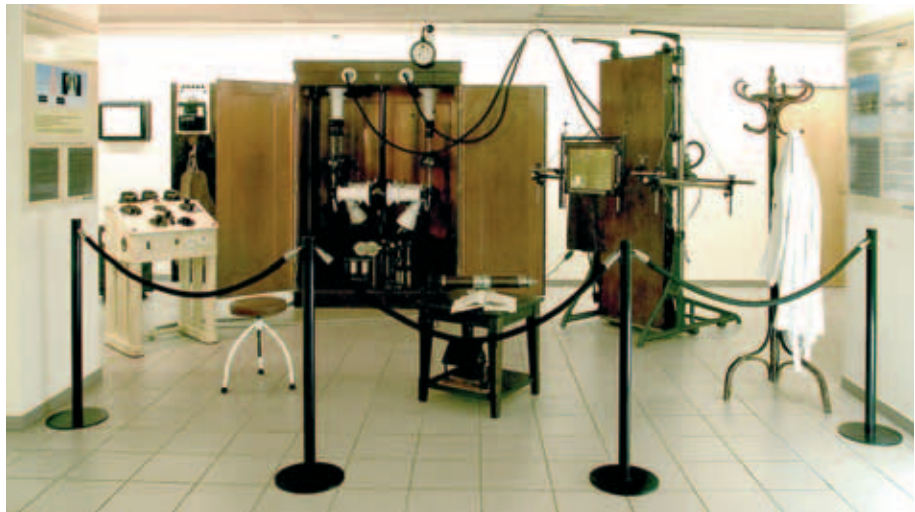
La radiació d'un cos negre va ocupar un paper essencial en el descobriment realitzat per Max Planck, en 1900, que va engegar la quantificació de la física. Kirchhoff, entre 1859 i 1861, va introduir el concepte de cos negre en el sentit modern del terme i va arribar a resultats que contenen una sèrie d'elements, com la constant entre emissió i absorció, bases per a la creació de la física quàntica. L'any 1895, Röntgen va trobar una nova radiació que podia travessar cossos opacs a la qual va batejar com raigs X, ja que desconeixia la seva naturalesa. El fenomen estudiat pel científic amb les idees del moment només podia ser concebut com radiació de llum però, alhora, era impossible que la llum pogués travessar aquest cos opac.

Els raigs X poden ser concebuts com ones electro-magnètiques de longitud d'ona petita que poden interferir amb els àtoms distribuïts de manera regular en els cristalls.

La radioactivitat

Un altre descobriment important va ser el de la radioactivitat realitzat per Becquerel. Aquest científic va demostrar que els

raigs emesos pel sulfat doble d'urani i potassi, impressionaven, a través d'un espès embolcall de paper, una placa fotogràfica. Semblava, efectivament, que la fosforescència anava acompanyada de raigs X. En experiments fets més tard pel mateix Becquerel, es va trobar que el compost d'urani havia emès la radiació capaç d'impressionar una placa fotogràfica sense intervenció de la llum solar i sense cap fosforescència o fluorescència visible. Aquesta radiació, a més, ionitzava els gasos fent-los conductors. Totes aquestes realitats formen l'essència del descobriment de la radioactivitat. La radioactivitat era un fenomen sorprenent, inexplicable en base a la física o a la química coneguda en aquell temps. Es va concebre aquest fenomen com una propietat teòrica de la

Màquina de Raigs-X dels anys 20, del segle passat, que va ser propietat del Dr. Agustí Pedro Pons i que s'exhibeix actualment a Bellvitge.

matèria. Van començar la construcció de nous models atòmics per a poder explicar la radioactivitat, amb poc èxit mentre s'usaven models mecanicistes, clàssics, fins que es va aplicar l'esquema conceptual de la mecànica quàntica. Naturalment, la relació entre la massa i l'energia realitzada per Einstein en 1905 va constituir un pas important en la comprensió correcta d'aquest fenomen.

Bàsicament, la física quàntica té com a finalitat l'estudi de la matèria i la radiació, com es relacionen ambdues entre si, què són i com s'originen les diferents relacions i, és clar, què és la matèria, quina és la seva estructura i composició². La radioactivitat i el cos negre parlen de la radiació; per a la composició de la matèria el pas decisiu va ser el descobriment de l'electró, que va marcar l'inici de la física de partícules elementals. En opinió de Thomson, el seu descobridor, els raigs catòdics eren corpuscles, això és, petites partícules carregades negativament, que formaven part dels àtoms. Aquests corpuscles van rebre el nom d'"electró".

Els inicis teòrics

Com ja hem dit més amunt, el veritable treball amb què cal indicar l'inici de la física quàntica, fou l'article publicat el 14 de desembre de 1900 per Max Planck, a la Societat de Física Alemanya. Després de presentar correctament la llei de la distribució per a la radiació del cos negre, sense conèixer-ne però la seva explicació teòrica, es va posar a treballar en aquesta explicació. L'article citat oferia l'explicació teòrica mitjançant l'equació que uneix l'energia amb la freqüència de la vibració ($E=hn$). Aquesta equació indica que no hi ha vibracions sense una determinada quantitat d'energia, en lloc de considerar que els intercanvis d'energia entre l'objecte escalfat i la radiació que aquest emet es realitzen de manera contínua. La física clàssica no podia donar una solució al problema de l'equilibri entre radiació i matèria, ja que segons els seus instruments conceptuals, arribaria un cert moment en què tota l'energia seria transferida de la matèria a la radiació: *es podia evitar la contínua transformació d'energia en radiació suposant que l'energia està obligada, des del comen-*

James Maxwell (1831-1879).

çament, a romandre agrupada en [certs paquets d'energia anomenats] quantum d'energia³. S'introduí així, per primera vegada, la discontinuïtat energètica.

L'efecte fotoelèctric

Albert Einstein, en 1905, demostrà que l'efecte fotoelèctric tampoc podia comprendre's sinó s'admetia que la llum que el produeix està formada per quants discontinus d'energia. La segona discontinuïtat quàntica, això és, la quantificació de la radiació electromagnètica, que fins al moment es creia contínua, feia la seva aparició a l'escenari. La radiació estava formada per quants d'energia, que obeïen a la mateixa equació establerta per Planck.

L'efecte fotoelèctric era un dels problemes que no podien ser explicats mitjan-

2 J. M. SÁNCHEZ RON, *Historia de la física cuántica*, 87.

3 M. PLANCK, *Carta a R. Williams, del 7 octubre de 1931*, citat a J. M. SÁNCHEZ RON, *Historia de la física cuántica*, 135.

gant les teories clàssiques de Newton i de Maxwell. La llum ultraviolada té la propietat d'extreure electrons de la superfície d'una placa de metall. L'energia cinètica d'aquests electrons no depèn de la intensitat de la radiació incident, sinó únicament de la composició de l'espectre de la llum que il·lumina la placa: a menor longitud d'ona, major energia cinètica, amb l'afegit que hi havia una longitud d'ona màxima per sobre de la qual no s'extreia cap electró. Einstein va reprendre la hipòtesi de Planck i la va adaptar a la llum. Suposant que la llum monocromàtica, això és, d'una única freqüència, estigués formada per milions de corpuscles portadors d'un mateix quantum d'energia, podia comprendre's la sortida de l'electró de la placa metàl·lica com un xoc entre aquests corpuscles de llum i l'electró, de manera que aquesta partícula comunicués el seu quantum energètic a l'electró, que usaria aquesta energia per a sostreure's a l'atracció del nucli i poder sortir del metall amb una determinada velocitat.

Si tot quantum d'energia de la llum incident transfereix la seva energia als electrons de manera independent dels quants restants, llavors la distribució de velocitat dels electrons, això és, la qualitat de la radiació catòdica resultant, serà independent de la intensitat de la llum incident; per altra banda, el nombre d'electrons emesos pel cos serà proporcional a la intensitat de la llum incident⁴.

L'efecte Compton

La hipòtesi de Planck es confirmava

ulteriorment amb el descobriment de l'anomenat efecte Compton. Aquest efecte consisteix en la difusió dels raigs X per part dels electrons d'un determinat material. Aquest fenomen només pot explicar-se si s'interpreta el xoc de la radiació electromagnètica d'alta freqüència amb l'electró, com si es tractés d'un xoc elàstic entre dues partícules. La llum sempre concebuda com un fenomen ondulatori, amb el típic comportament d'interferència, adquiria ara el típic comportament de les partícules: el xoc. La llum semblava estar composta de partícules sense massa, partícules que Compton batejarà com a "fotons".

Fins aquí aquest recorregut històric que ens ha conduït a les portes mateixes del naixement de la mecànica quàntica. Abans d'avançar en la comprensió dels nous principis que sostenen la teoria veurem on es troben els problemes que han fet suar les millors ments de la física contemporània.

Obrint preguntes

Dificultats de comprensió

El problema de la interpretació i de la seva comprensió està ple de dificultats, especialment de caràcter intern, això és, dificultats que s'adhereixen al mateix problema, perquè en neixen. Per començar, la mecànica quàntica, tot i tenir cent anys a l'esquena, continua presentant-se com una ciència molt nova. Les dificultats que van aparèixer en els inicis de la nova teoria no han deixat d'estar presents al llarg de tot el segle de la seva vida. A més, ha anat adquirint un elevadíssim grau de complexitat matemàtica, molt superior a les matemàtiques usades en la física anterior, que dificulta fortament l'accés al científic i ho fa gairebé impossible al profà. En l'àmbit encara matemàtic, un altre problema central de la teoria és el del paper que juguen les probabilitats en el conjunt formal.

4 A. EINSTEIN, Article de 1905, citat a J. M. SÁNCHEZ RON, *Historia de la física cuántica*, 173.

Niels Bohr, James French, Albert Einstein i J. J. Rabi

En l'àmbit físic, hem d'afegir-hi les dificultats inherents a l'experimentació amb entitats subatòmiques, de les quals cal deduir el comportament per establir determinades lleis a través de la intervenció d'aparells de mesura que formen part del món macroscòpic, és a dir, que mentre poden enregistrar dades del món microscòpic, puguin alhora donar informació receptible en el món macroscòpic. Per aquesta raó, es comprèn per què en la mecànica quàntica la mesura adquireix un caràcter marcadament problemàtic, un problema del tot nou respecte al marc teòric de la física anterior. Aquesta novetat en el món científic ha estat la causa principal de la falta d'habilitat per gestionar-ne la interpretació. És més, el mesurament es manifestarà com una de les qüestions centrals, de la solució del qual depèn molt la interpretació que es doni a tota la teoria.

A més del formalisme matemàtic i dels problemes de l'experimentació, gran part del caràcter enigmàtic de la nova teoria

neix del fet que freqüentment és pensada i interpretada amb categories que pertanyen a la física clàssica anterior. Després de tres segles, almenys, de pensament mecanicista-corpúscularista no ha estat fàcil criticar les pròpies categories de pensar per anar adaptant-se a un altre univers interpretatiu. Notem com els mateixos inicis, —la quantificació de l'energia va ser presentada com una suposició purament formal!— són un clar exemple de la dificultat a adquirir noves formes de pensar.

En resum, el bagatge cultural on va néixer la mecànica quàntica no va ser el més adequat per facilitar la seva comprensió. Des d'aquesta perspectiva es comprèn per què gran part de les dificultats majors, les que

han fet història i han fet avançar la teoria, són de tipus interpretatiu. Com entendre els resultats que la teoria prediu? Com entendre els principis en què es basen les lleis que se n'obtenen? Quina valència de realitat cal atorgar a les entitats de què parla la teoria? Des de l'interior mateix de la teoria, s'obren les portes a la filosofia de la naturalesa tot reclamant-la. Som davant un cas especial en el diàleg interdisciplinari de què parlàvem a l'inici, ja que, la necessitat d'una correcta interpretació, d'una crítica dels propis conceptes amb què juga, d'una valoració dels principis en què es basa, sorgeix des de la mateixa problemàtica científica.

Dificultats d'interpretació

El rol de la filosofia en aquest diàleg no és irrellevant. Se li demana un atent examen crític de les categories culturals amb què la mecànica quàntica intenta acostar-se al món físic, i una reflexió per intentar extreure de la teoria física noves

categories que permetin interpretar el món amb més exactitud. Donada la complexitat dels problemes davant dels quals ens trobem, aquest diàleg que exigeix la mateixa teoria ha de ser fet per persones hàbils en ambdós camps. Cal notar que, històricament, foren els mateixos científics els qui, en enfrontar-se amb les propostes de la nova teoria, van iniciar aquest diàleg. Malgrat això, aquests intents han arribat a certs fracassos per falta de preparació filosòfica i d'acriticitat en relació als propis pressupostos amb què els científics abordaren els problemes, normalment de tipus mecanicista, encara que no únicament. Problemes com el de la completitud de la teoria i el de les variables amagades, que deriva del primer, es col·loquen en aquesta línia. Uns altres, en canvi, com l'acció de la consciència, o la subjectivitat en general, sobre el món físic, encara que naixent de la mateixa matriu conceptual, prendran matisos diferents.

En poques paraules, l'activitat filosòfica, reflexiva i interpretativa es presenta especialment necessària en aquest tipus de teoria, perquè, al meu parer, ve exigida, encara una vegada més, des de dins. Si la física clàssica, mecanicista, va poder sobreviure sense realitzar una crítica interna, a pesar dels esforços de Leibniz referent a això, que van deixar bastant indiferent aquesta teoria, no em sembla que pugui repetir-se aquesta indiferència en el món de la mecànica quàntica, ja que l'exigència interpretativa és interna a la teoria. Testimoniatge d'això són les nombroses publicacions que, de manera especial al llarg dels últims cinquanta anys, s'han anat dedicant als problemes filosòfics que suscita la nova física: interpretacions, introduccions filosòfiques, fundacions filosòfiques de la mecànica quàntica s'han anat succeint, no augmentant l'interès en aquest debat i, sobretot, fent progressar la clarificació dels punts més candents.

Els Principis

Abans de posar-nos a parlar concretament dels problemes, cal presentar quins són els principis fonamentals en què es fonamenta l'edifici quàntic. Ens hi acostarem des d'una perspectiva històrica i els presentarem segons van anar apareixent en els articles dels seus creadors. Atesa, però, la voluntat explícita de la direcció de la *Revista Poblet* de circumscriure l'espai d'aquesta secció a un nombre més reduït de pàgines, decisió que comparteixo donada la seva idiosincràsia particular, podem explicar avui només un dels principis d'aquest edifici. Em refereixo a l'anomenat **postulat quàntic**.

El postulat quàntic

Fou formulat per primera vegada per N. Bohrs, que va generalitzar la solució de Planck al problema de la radiació del cos negre. Són dos els punts de què tracta aquest postulat. D'una banda, ens indica el que ja Planck va teoritzar sobre la quantificació de l'energia. D'una altra, postula que un sistema atòmic pot existir només en un estat particular o discret, amb una energia definida. Quan aquest sistema passa d'un nivell a un altre emet un quantum d'energia.

Aquesta segona part va ser desenvolupada per Bohr quan va introduir la hipòtesi de Planck al model de l'àtom, intentant donar així una solució a la inestabilitat del model atòmic de Rutherford. Aquest darrer proposava un model de tipus planetari molt enginyós. L'àtom, en visió del científic neozelandès, adquiria una estructura interna, deixant de ser aquella esfera de matèria homogènia, elemental i indivisible dels atomistes. El model presentava, però, un gran problema: tota càrrega elèctrica en moviment accelerat emet radiacions i, per tant, perd energia; segons aquest model, els electrons que giraven entorn del nucli, estaven condemnats a perdre la seva energia i caure en espiral cap al nucli. Bohr va introduir la

discontinuitat en el si mateix de l'àtom, de forma que els electrons que "graviten" al voltant del nucli només podien fer-ho en òrbites ben precises i, a més, els era impossible des-cendir per sota d'una òrbita anomenada fonamental, cosa que els impedia esta-vellar-se contra el nucli. Amb aquest model, Bohr va poder no únicament donar coherència al model de Rutherford, sinó que, alhora, oferia una explicació, per molt inicial que fos, del per què dels espectres discrets de l'emissió electromag-nètica dels àtoms quan són bombardejats per una font externa de calor i, a més, del per què de la periodicitat de les propietats dels elements químics. No obstant això, la seva solució no permetia encara donar una explicació al per què d'aquestes òrbites estacionàries, ja que concep les trajec-tòries dels electrons de forma clàssica.

Una de les conseqüències més importants del postulat quàntic és la violació del principi de continuïtat de la mecànica clàssica. Si hi ha quantitats discretes, si hi ha salts, no es pot suposar una evolució contínua en el temps d'un sistema. Aquesta ruptura de la continuïtat té importants conseqüències per a comprendre la transició del món quàntic al món macroscòpic. Una altra conseqüència revolucionària, en relació a la mecànica clàssica, rau en el fet que, a través de l'aplicació de la noció de quantum a la física, també cau el principi de la

indivisibilitat a l'infinit de la matèria física. Tenint en compte el principi de la relativitat restringida sobre la convertibilitat de la massa i l'energia, es pot comprendre aquesta afirmació. Si l'energia té un límit natural en el quantum, això és, si no hi ha valors d'energia menors al quantum, aplicant el principi de la convertibilitat de la massa i l'energia, veiem com es pot estendre aquest principi a les manifestacions de la matèria com a massa. La matèria presenta també un mínim físic: no pot ser divisible a l'infinit. Ens endinsarem més en aquests problemes quan tinguem més elements entre les mans, quan coneguem una mica més els principis que regeixen el món quàntic. Com veiem, però, les conseqüències de la mecànica quàntica sobre la visió del món físic són realment impressionants.

Fi del primer moviment

Haurem de deixar per a noves edicions la presentació dels altres principis i, sobretot, l'aprofundiment en els problemes interpretatius, que com es veu, es presenten suggerents per a la reflexió. Caldrà esperar, doncs, a noves seccions per aprofundir tota aquesta diversitat de problemes i veure com poden articular-se dins de la nostra visió cristiana del món. Mig any és un temps llarg d'espera, però no tant com per perdre la intriga i la fascinació que tota aquesta problemàtica comporta. Fins a la propera edició.

Lluc M. Torcal

Tots els cristians han sentit a parlar dels "Pares del Desert". Però se sol ignorar que a l'albada del cristianisme van existir dones esforçades i heroiques que també van buscar el «martiri blanc» en cenobis i eremitoris. Ens parla d'aquestes "ammes" o "Mares del Desert" la germana Maria Sira Carrasquer, cistercenca del monestir d'Alloz (Navarra).

Introducció

Pal·ladi evoca en la seva *Historia Lausiaca* els records de dones ancianes i il·lustres mares, posseïdes de l'Esperit de Déu, que van lliurar les lluites de l'ascetisme amb esperit esforçat, per a exemple i esperó d'aquelles que anhelaven cenyir-se la corona de la castedat i la innocència.

Ell va ser testimoni ocular, com d'altres viatgers, d'aquesta bella aventura portada a terme per dones de totes les classes i condicions socials. Van acollir la invitació de Jesucrist i, sense càlculs ni dilació, ho van deixar tot i el van seguir a l'erm. Pal·ladi va contemplar en el desert aquest gran moviment de vida que admirava i atreïa tantes persones. En les dilatades riberes del Nil va poder veure que els famosos monestirs femenins de Tabennesi eren habitats per dones que lliurement havien escollit tal estat; també va conversar amb algunes solitàries que s'endinsaven en el mateix cor del desert, vestides de monjo per evitar els perills obvis de la seva naturalesa, o que en petits grups vivien en cavitats rocoses o en tosques cabanes sota la direcció d'una Amma.

Aquesta forma de consagració, que en el segle VI es va batejar com a "martiri blanc", successor del "martiri vermell" dels primers cristians, va seduir tant homes com dones; la idea de martiri apareix ja en l'apoteigma de l'abat Longinos: *dóna la teva sang i rebràs l'Esperit Sant*. Els seus primers indicis els trobem en el segle I i van prendre un gran increment en els segles III, IV i V, estenent-se amb sorprenent rapidesa per tot l'Orient Mitjà. Tal aventura va deixar una petjada tan indeleble que la seva estela va ser, i continua essent, guia i llum per als qui de debò busquen Déu. El seu record ocupa un lloc destacat no únicament en la història eclesiàstica, sinó en tota història general que es consideri digna de tal nom.

En la seva organització aquests monestirs, laures i eremitoris estaven influenciats pels moviments ascètics del judaisme, del judeocristianisme i per la vida de la primera comunitat cristiana (cf. Ac 2, 42-47; 2, 32), encara que la seva inspiració primigènia va ser el Nou Testament.

Primeres notícies

La primera notícia oficial de grups d'homes la trobem a la *Vida de sant Antoni*, cap el 251, escrita per sant Atanasi. Quant a les dones, a partir del segle I i fins a començaments del IV, en sovintegen les notícies i se'n percep un progressiu i constant augment. Les dades són més abundants i precises en aquest temps que no pas en els segles IV i V.

Santa Tecla.

La consagració de verges va començar ja en temps dels Apòstols i, segons sant Metodi, és santa Tecla d'Iconi (s. I) la primera verge cristiana que va influir espiritualment en les seves seguidores.

La primera notícia d'aquesta herència la trobem en santa Macrina de Capadòcia (327), dona de gran caràcter i summa bondat. La seva *Vida* la va escriure el seu propi germà, sant Gregori de Nissa. Ja de joveneta va educar tots els germans atraient-los a la radicalitat evangèlica. Amma d'una florent comunitat, el monestir de la qual s'aixecava en la finca familiar d'Annesi, va convèncer també la seva mare, la qual va abandonar la vida còmoda i les grans riqueses familiars.

D'aquest monestir, que inspiraria el seu germà sant Basili, escriu Gregori en l'obra citada, que els trets una miqueta toscs del monacat egipci, siri o copte, *suavitzaven aquí els seus perfils en un estil de més distinció, els esperits apareixien més instruits, els sentiments més delicats, la formació ascètica més íntima, i les aparences externes menys espectaculars. Àdhuc aquelles virtuts que per naturalesa són de faç més adusta, semblaven*

mostrar un gest més connatural i humà.

L'oració que va recitar santa Macrina en el llit de mort, recollida pel seu germà Gregori en tals moments, expressa la seva finor espiritual: (...) *Argila som, plasmada en les teves mans. Ara la confies en dipòsit a la terra, però tornaràs a reclamar-la, fent que el que en nosaltres és actualment mortal i deforme sigui embellit amb la immortalitat i amb la teva gràcia. Tu, Déu etern, vas donar als qui et temen, per a destrucció de l'enemic i seguretat de la nostra veritable vida, el senyal de la creu, aquesta creu a la qual pertanyo des de les entranyes de la meva mare, la qual he estimat amb totes les forces del meu cor i a la qual des de la meva infantesa tinc consagrats la meva ànima i el meu cos (...)* (Fes) *que sense taca ni arruga sigui rebuda en els teus braços com encens d'holocaust.*

Una altra Amma que va seguir el camí de Tecla d'Iconi és santa Synclètica, natural de Macedònia i establerta a Alexandria (s. IV). És la més famosa de les Mares del Desert. Com Macrina, també va tenir deixebles, encara que el seu entorn era més aviat rural i domèstic; és la primera Mare de qui tenim 27 apotegmes, síntesi de la seva vida i doctrina. La *Vida*, escrita a la fi del s. IV o a principis del s.V per un monjo anònim, és un document preciós que relata com vivien aquestes verges la seva consagració, en un escenari misèrrim i advers. El mateix sant Gregori, testimoni de tanta generositat, va deixar escrit: *que la dona no digui: sóc feble!, perquè la debilitat és cosa de la carn, i en canvi és en l'ànima on és el seu vigor.*

Synclètica va morir als 80 anys d'una gangrena a la mandíbula. Va dur la malaltia amb goig i abandó. Les seves deixebles mai no li van sentir ni una sola queixa. Dels seus apotegmes escollim el següent:

la humilitat és la més bella de les virtuts, les conté totes, com en un pom de flors. Diria jo que, més que virtut, és actitud de l'ànima. La humilitat i els desitjos de passar desapercebuda van ser les seves notes dominants des que es va consagrar al Senyor de joveneta.

Per a les altres Ammes hem de recórrer a la tradició oral recollida per alguns monjos. Molts dels seus apotegmes estan intercalats en la col·lecció dels Pares del Desert. D'altres, molt pocs, en algunes relacions de viatges. El total dels apotegmes coneguts és inferior en nombre als dels Pares. En ordre alfabètic sumen 118 sentències, mentre que els dels Pares sobrepassen els dos mil. Fruit dels segles IV i V hi ha diverses col·leccions en diferents llengües: copte, siríac, grec, llatí, armeni, georgià i àrab.

L'escassetat de dades de tot el que concerneix a les Ammes té la seva causa: el relat i la interpretació de les vicissituds dels humans ha estat narrat sempre per barons. Assumint pressupòsits masculins, la presència de la vida quotidiana de les dones, dels nens i dels marginats ha quedat tremendament esmoreïda en el discórrer de la història.

Espiritualitat de les Mares del Desert

A les laures d'Egipte, en els deserts d'Escete, Nítria i de les Cel·les, el clima era d'oració, asceti en general molt marcada i treball manual senzill. De vegades s'ha dit, inspirant-se en una frase de sant Pacomi, que la majoria de monjos i monges eren incapaços de distingir la seva

dreta de l'esquerra. Cal matisar, perquè la frase és una miqueta exagerada. El mateix sant Pacomi volia que en els seus monestirs els monjos rebessin instrucció. El mateix va fer la seva germana Maria, Mare d'un monestir femení.

És veritat que les classes socials humils d'Egipte mancaven d'instrucció, però la saviesa assolida pels Pares i Mares del Desert —fins i tot els qui eren cultes—, no era el resultat de la cultura humana, ni tan sols religiosa, en el sentit que donem avui a aquesta paraula, sinó fruit madur de l'experiència del tracte íntim amb Jesucrist, des d'un marc senzill, humil i confiat. Com diria Teilhard de Chardin: *la millor filosofia per a mi serà sempre la que em permeti sentir Crist, necessàriament i en tot.*

Aquestes dones van viure l'ara de cada moment en permanent escolta. No van elaborar cap teoria sobre l'essència humana. Partien de la seva pròpia experiència de

pecadores redimides i el seu model era el fill pròdig. Aquesta espiritualitat carismàtica s'alimentava de les Sagrades Escripures i del llibre incomparable de la naturalesa. El seu model, igual que el dels homes, era sant Joan Baptista.

Convé tenir en compte que l'èxit i l'expansió del cristianisme des del segle I fins al IV es deu, entre altres coses, al fet de saber expressar-se des de les diferents cultures, sense perdre la seva essència i la seva identitat. Això ho van saber posar en pràctica els habitants dels deserts. Podríem classificar aquestes Ammes entre «majors», per ser les més conegudes, i

Synclítica.

Sant Joan Baptista.

les «menors» per l'escassetesa de dades que en tenim.

Les Ammes majors

Amma Sara va ser molt cèlebre. Va néixer entre els segles III-IV i des de joveneta va habitar en el desert d'Alexandria, prop de la part oriental del delta del Nil. Va sobresortir per la seva gran fortalesa d'ànim, esperit de discerniment i com les altres, estava habitada d'una ardent caritat. Va romandre seixanta anys en una cel·la i el seu recolliment era tal que no aixecava els ulls més enllà de tres o quatre pams de distància. Mai no va mirar la ribera del Nil.

Rebia moltes visites que sol·licitaven el seu consell en els més diversos assumptes. Heus ací un dels seus 10 apotegmes, que ens la descriu perfectament. *Dos ancians de la regió de Pelusio*

van ser un dia a visitar amma Sara. En el camí es deien: anem a humiliar-la. En arribar li van dir: mira que el teu pensament no s'envaneixi i et diguis que els anacoretas vénen a veure'm a mi que sóc dona. Ella els va respondre: quant a la naturalesa sóc dona, però no en l'esperit, que no té sexe.

En una altra ocasió va dir a un ermità irascible: *el nostre cos, com el vestit, si en tenim cura, dura; maltractat, es trenca.*

Una altra Amma major és Teodora. Dona molt culta, posseïa grans coneixements teològics. Va viure en el segle IV o principis del V, als afores d'Alexandria. Com totes les Ammes, destaca per la seva gran penetració psicològica, sensatesa i delicadesa. Sempre va sortir airosa dels paranys que li van tendir els maniqueus. Els Pares del desert en parlen amb distinció en les seves famoses *Sentències*. Devem a sant Joan Crisòstom el relat de la seva vida.

Hi ha un fet que manifesta la seva gran humilitat. Mantenia certa relació espiritual amb Teòfil, arquebisbe d'Alexandria, home de gran saviesa, però molt colèric i poc escrupolós en les seves decisions. No obstant això amma Teodora no dubtava a exposar-li dubtes o demanar-li consell. En una ocasió li va preguntar que li expliqués el que vol fer-nos entendre sant Pau quan recomana redimir el temps. Ell, que l'apreciava sincerament, li va respondre: *redimir o rescatar el temps, és aprofitar les ocasions per a exercir la virtut, per exemple, s'et fa un ultratge o injúria? Doncs ho sofreixes amb humilitat, amb paciència; així amb aquesta actitud positiva, aprofites, rescates el temps d'aquest ultratge.*

Entre els seus deu apotegmes coneguts, escollim el de la resposta a un solitari: *ni la rigidesa de l'observança monàstica, ni les vigílies, ni altres austeritats corporals són les que operen la salvació, sinó l'actitud de sincera humilitat, que obre les portes a les altres virtuts.*

Les Ammes menors

Entre les Ammes "menors", tenim amma Talis. Pal·ladi, en la citada obra, escriu el següent: *En aquesta ciutat de Antioe, en un dels seus dotze monestirs, viu una velleta que fa vuitanta anys que practica l'ascetisme. Amb ella viuen setanta donzelles, totes l'estimen tant que el monestir no es tanca amb clau. Les seves deixebles estan guardades per l'amor de Talis. Dolça i afable, va empatitzar amb Pal·ladi: l'anciana ha arribat a un tal grau de pau, impassibilitat i virtut que, en entrar jo i assurem, se'm va acostar i va posar les seves mans sobre les meves espatlles amb la major senzillesa i franquesa. Sens dubte amma Talis havia arribat a l'apatheia, l'ordre interior perfecte. Dels seus quatre apotegmes coneguts, en transcrivim dos. No esperis adquirir la teva paciència per la virtut d'una altra; i la severitat, la intransigència i la duresa, no canvien ni el cor ni les idees del proïsme, perquè no és amb dimoni com es llancen els dimonis.*

Entre aquestes grates històries, hi ha la d'Alexandra. La va contar Dídim el Cec: *va abandonar la ciutat d'Alexandria per la seva gran bellesa, ja que un dels seus pretendents va embogir en no ser correspost per la jove. No sabem si abans d'aquest incident era verge domèstica; la veritat és que davant el setge dels seus admiradors i el fatal desenllaç d'un d'ells, va prendre la resolució de fugir i tancar-se en un sepulcre buit, de dimensions reduïdes, que era per a la classe humil. Rebia el necessari per una mena de forat.*

Alexandra va atreure la gent, va tenir molts devots que li van contar els seus sofriments i els va atendre tots amb infinita sol·licitud, tot i que sense mostrar mai el seu rostre. Va morir després de dues dècades de practicar la misericòrdia i el do de consell. Aquesta verge i altres recluses eren molt conegudes en el seu entorn. Isidor l'Hospitalari conta que en un viatge que va realitzar a la ciutat més propera va conèixer una amma que vivia amb unes altres seixanta en reclusió total.

Teodoret diu que *no falten dones que visquin virtuosament la seva consagració. Són moltes: unes han abraçat la vida totalment solitària, unes altres viuen en grups de fins a dues-centes cinquanta més o menys, prenent totes la mateixa alimentació, dormint sobre estores, usant les seves pròpies mans en treballs de filar llana i les seves llengües cantant les lloances de Déu (...). Des que Jesucrist va néixer d'una verge, la terra ha ofert al seu Creador sants llocs plens de verges que són com tantes flors d'excel·lent olor, l'esplendor i bellesa de les quals mai no es marceix.*

Les santes Maranna i Cira, amigues d'infància, havien nascut en el si d'il·lustres famílies de Berea. Ambdues van decidir viure en solitud. Es van recloure en un petit recinte, vivint a la intempèrie, sense disposar de cap refugi on aixoplugar-se del sol, la pluja, la neu o els vents. Van viure, segons Teodoret, com plantes silvestres, tenint sempre com a únic refugi la volta celeste. Per una espècie de finestrot Maranna atenia aquells que buscaven consell, però només durant la Pentecosta. Cira no va parlar mai, guardant un profund silenci. Teodoret anava a veure-les més vegades i quedava sorprès de la seva saviesa. Elles sempre el rebien pel respecte que tenien a la persona del bisbe. Només van sortir una vegada i va ser per anar en peregrinació a Jerusalem.

Els seus apotegmes, cinc en total, reflecteixen l'amor al silenci. *Posa interès a guardar silenci i escoltaràs la veu de l'Estimat; i guarda silenci i tindràs pau, però si has de parlar sense remei, digues el que convé i quan convé i no hauràs d'escoltar el que no convé.* Un apotegma d'una amma anomenada Anònima: *Déu sap escoltar, perquè sap callar.*

Una altra Mare singular va ser la diaconessa Olímpia de Bizanci, gran amiga, protectora i benefactora de sant Joan Crisòstom. Vídua molt jove, de noble família, es va consagrar al Senyor i va ser Mare d'un monestir florent. Generosa amb tots els necessitats, amb els sacerdots i els

qui li demanaven ajuda, va ser envejada pels mateixos que perseguien sant Joan Crisòstom. Després d'una vida de sofriments, aquest que la volia i l'admirava, no va dubtar a anomenar "con-fessora de la fe", que en l'Església és sinònim de màrtir. Així ho escriu en la seva epístola XIII: *has romàs lluny de la teva pàtria, de la teva llar, dels teus amics, dels teus pares, has experimentat l'exili, has assaborit el que és morir cada dia, has arribat a la meta, completant el que pot faltar, per la generositat del teu desig i intenció. Veritablement, si no ens és permès experimentar la mort en tantes ocasions, tu sí que ho has fet en el teu cor i en la teva ment.*

Les Ammes de la conversió

Les anomenades «Ammes del penediment» van ser dones públiques que en un moment de la seva vida van escoltar la veu de l'Estimat que les convidava a la conversió. El seu model era Maria Magdalena. Aquestes vides van tenir gran difusió a l'Edat Mitjana perquè, sens dubte, tot cristià sincer reconeix en si mateix la infidelitat al seu Déu i es veu a si mateix en la paràbola del fill pròdig o en la metàfora d'Israel pecador, adúlter i infidel al pacte diví.

Tais, probablement d'Alexandria, nascuda cap al 290, va ser a partir del segle IV el símbol de totes les dones públiques convertides. Hi ha més densitat històrica en la vida de santa Maria Egipcíaca. La de Tais, però, va tenir una ressonància especial i va constituir l'estàndard o guió

Maria Magdalena.

després del qual va continuar un seguit de dones penedides.

Tais, convertida gràcies a l'abat Pafnuci, va calar foc a tot el que havia aconseguit amb el pecat i va marxar on li indicava l'abat, un monestir femení on va quedar reclosa en una cel·la. La seva oració era: *Tu que m'has creat, tingues misericòrdia de mi.* I transcorreguts tres anys, l'abat Pafnuci li va dir: *Surt, perquè Déu ha perdonat tots els teus pecats;* i ella li va respondre: *prene Déu per testimoni que des que vaig entrar aquí he tingut sempre davant els meus ulls tots els meus pecats, i els meus pecats no s'han apartat mai dels meus ulls, sinó que sempre plorava en mirar-los.* L'Abba li va respondre: *Déu no t'ha perdonat per la penitència que has fet, sinó perquè has pensat sempre en ells amb el teu esperit.* Després que la va treure d'allí, Tais va viure sola-

ment quinze dies i va descansar en pau.

Finalment, cal esmentar les històries de les monges disfressades de monjo. L'argument d'aquestes vides ha suscitat molts interrogants al llarg de la història. En aquests relats es barreja la llegenda, amb un fons històric deformat. La seva recopilació més nombrosa està redactada en grec i també en les versions siríaca, copta i bizantina.

Cada història és original, cada situació familiar distinta, però el que sí és cert és que van viure la seva consagració en total lliurament i generositat, fugint de situacions dramàtiques, engolides pel desert per tal de no deixar cap petjada.

N'és un exemple Anastàsia, que va viure a la cort de Bizanci i va marxar en total anonimat acorralada per la gelosia de l'emperadriu Teodora. Un altre cas és el d'Apolinària, filla del cònsol Antemo, tutor de Teodosi el Jove. Tímida, sentint la crida del Senyor i no atrevint-se a enfrontar-se al seu pare, va fugir de la cort de Constantinoble vestida amb robes de noi, camí de Terra Santa, on es va quedar en un lloc inaccessible. O Teodora que, infidel al seu marit, no suportant els remordiments i l'engany davant el seu bon espòs, va escapar de la seva llar al caient de la mitjanit.

A manera de conclusió

Aquest text és només un esbós d'aquestes vides interessants. Desitgem que hagin servit d'esperó per llegir-les totes detingudament. Saber aproximadament el nombre de monges i solitàries en aquest període és impossible. Algunes xifres són exagerades. El que sí és cert és que no es podia trobar desert o ciutat d'Egipte que no estigués habitat per aquestes dones consagrades. Entre els tres monestirs femenins de Tabennesi hi havia tres-centes monges, i en el famós d'Atripé, abans de la seva decadència, unes mil vuit-centes.

Tal fervor sorprèn, atesa la importància del paganisme a Orient, tan generalitzat abans del segle IV. Encara que la influència política pagana va desaparèixer a la fi d'aquest segle, de fet fins al regnat de Justinià, el paganisme serà fonament i referència principal en la cultura. A més, a principis del segle V, el paganisme no es trobava només en els cercles selectes, sinó que també es trobava molt arrelat en la cultura popular. El culte a la deessa Isis a l'illa de Filé es manté fins al 540.

Justinià.

Però els nostres habitants del desert, excepte esporàdiques picabaralles de grups intemperants, vivien al marge de les controvèrsies. No hi ha dades que indiquin la possible influència de les Ammes en l'àmbit social o polític. Elles vivien immerses en el món espiritual. Tampoc no es van deixar seduir per les heretgies arriana o monofisita. Es van mantenir incontaminades dels vaivens laics. Com escriu sant Joan Crisòstom (PG 57, 88-88): *si ara visites el desert d'Egipte, el veuràs convertit en el més bell paradís, allí cors in comptables d'àngels en forma humana, munió de màrtirs i congregacions de verges (...)* *Per onsevulla d'aquell país pot contemplar-se l'exèrcit de Crist (...)* *En fi, no és tan brillant el cel amb el cor divers de les estrelles com l'erm d'Egipte desplegant davant dels nostres ulls en tota la seva extensió, les cabanes dels herois...*

Maria Sira Carrasquer

L'ESCRITURA MÍSTICA FEMENINA

Les autobiografies per encàrrec (s. XVI-XVII)

L'escriptura va ser durant molts segles una de les poques eines que tenien les dones cultes per expressar-se quan ningú se les volia escoltar pel fet de ser dones. L'escriptora Laia de Abumada, doctora en Filologia catalana, ens resumeix a continuació alguns dels trets diferencials de l'escriptura mística femenina.

Introducció

L'escriptura és una eina d'expressió intrínsecament privada. Hom escriu per entendre's, per conèixer-se, per conjurar el dolor, per clarificar els pensaments -o per crear-ne de nous-, per imaginar, per plasmar la bellesa, per jugar amb els mots o per fer un poema, però sempre ho fa en una habitació pròpia, en un lloc apartat, en una cel·la... El següent pas, sempre optatiu, és comunicar als altres allò que s'ha escrit.

L'escriptura és un art que facilita a la dona l'expressió d'allò que porta a dins i que no té espera, quan vol parlar i ningú no se la vol escoltar pel fet de ser dona; aleshores, el llenguatge li permet amagar-se rere els pseudònims, la tercera persona, les tòpiques humiliacions, que emmascaren el seu gènere. Si ha tingut la sort d'aprendre a escriure, ha escrit sempre: cartes privades a familiars i amics, poemes amorosos, instruccions als fills, dietaris íntims, anecdotaris escrits al marge dels llibres de comptes domèstics, poemes religiosos presentats en les celebracions de canonització...

Però, per què parlem d'escriptura femenina? Hi ha una escriptura mística de

gènere? Domínguez Morano diu que la mística és essencialment un resultat d'experiències femenines que no tenen res a veure amb la diferència sexual¹. Déu es revela bàsicament al femení que hi ha en cada persona, sigui home o dona, entès aquest femení com a receptor i receptacle del misteri diví, que dona preponderància, per damunt del raonament, a l'experiència sentida, la capacitat d'interiorització, l'abandó i la confiança que ho espera tot de Déu.

L'origen de la literatura mística femenina

No podem, però, obviar que allò que es considera pròpiament literatura mística neix de la mà d'unes dones del Rin, en el segle XII, fruit d'una coincidència: mentre les dones necessiten parlar, els homes necessiten escoltar². L'experiència mística és profètica i demana de ser comunicada. La paraula neix quan no és possible mantenir el silenci. L'home demana ajuda a la dona i li reconeix, implícitament, la capacitat d'experimentar, bo i acceptant així la pròpia dificultat de fer-ho, causada per un centrament excessiu en la raó.

1 DOMINGUEZ MORANO, Carlos, "La experiencia mística desde la psicología y la psiquiatría", *La experiencia mística* (ed. MARTIN VELASCO, Juan), Madrid, Trotta, 2004, p.183-217, p.210.

2 Vegeu GARI, Blanca, CIRLOT, Victòria, *La mirada interior. Escritoras místicas y visionarias en la Edad Media*, Barcelona, Martínez Roca, 1999.

VIDA
DE LA VE-
NERABLE
MADRE SEGVN
ELLA MISMA LA ESCRIVIO
POR MANDADO DE
SV CONFESSOR.

I així esclata la riuada de l'escriptura mística femenina, incontenible pels dics de l'escolàstica, ratllant sempre les fronteres del dogma, no per femenina, sinó per mística, intrínsecament lliure i profètica. I davant de tanta riquesa experiencial, la institució eclesial se sent desbordada i sobretot qüestionada, i un cop més no sap donar altra resposta que la basada en la por i la repressió. Moltes d'aquestes dones, que no saben cenyir el seu discurs als dogmes de l'Església, són condemnades per heretges.

Els llibres de la Vida

Després d'un silenci imposat per la por, es tornen a donar les circumstàncies propícies perquè les dones puguin ser escoltades. Fem un salt en el temps i en l'espai. Ens traslladem als segles XVI-XVII, a la Península Ibèrica, amb un gènere literari molt poc conegut com és el de les

Autobiografies o Llibres de la Vida escrits per monges³. La literatura mística del segle XII i la del segle XVI s'assemblen en el fet que neixen com a fruit d'una crisi religiosa, però d'altra banda tenen una diferència substancial: a l'època medieval hi ha una recerca del coneixement experiencial de Déu, enfront del coneixement teològic, mentre que a l'època moderna hi ha un gran interès des del poder a potenciar qualsevol manifestació mística, sempre que estigui dins dels dogmes de l'Església, per tal de fer-la campiona del catolicisme i glòria de la monarquia.

Després de la Reforma protestant, que equipara home i dona, l'Església fa un esforç per oblidar les restriccions que té imposades a la dona, convidant-la a mostrar públicament la seva fe: pot profetitzar, predicar, ensenyar, escriure... sempre sota el control estricte del confessor, que és l'intermediari que vigila qualsevol manifestació religiosa contrària a l'Església. Les autobiografies són fetes per encàrrec i prescrites per obediència. Primer han de passar la prova de la santedat, o l'heretgia, de l'autora, en cas que passi la prova de santedat, la virtut d'aquesta dona engrandirà la glòria de l'Església, de l'orde religiós i de la comunitat a la qual pertany, afavorint així les vocacions i les riqueses. Santa Teresa de Jesús, canonitzada de seguida després de morta, serà el model imposat per l'Església, model altrament inassolible, per ser irreplicable, però al capdavall model de més

3 Vegeu POUTRIN, Isabelle, *Le voile et la plume. Autobiographie et sainteté féminine dans l'Espagne moderne*, Madrid, Casa de Velázquez, 1995.

d'un centenar d'autobiografies conservades.

Aquestes autobiografies segueixen totes elles un mateix esquema: una estructura, una significació, uns temes i unes fórmules establertes. Són una explicació de la vida, feta des de la perspectiva de la intervenció divina i dels favors rebuts a través de les visions i revelacions. Davant d'això ens podríem qüestionar sobre el valor real d'aquests testimonis, que no deixen de copiar-se els uns als altres. Expressen experiències místiques autèntiques o les hem de passar pel sedàs de la sospita? Sense treure-les d'un context molt particular de repressió, haurem d'aprendre a llegir entre línies, que és on les dones s'expressen tal com són. El que és evident, i això ho demostra amb escreix la història, és que la dona aprofita qualsevol ocasió per expressar-se, i aprèn ràpidament els mecanismes imposats perquè sap trobar els registres on es pot mostrar tal com és. I aquesta és la riquesa d'aquestes autobiografies que, malgrat que semblen tallades per un mateix patró, quan són analitzades en detall ens mostren l'experiència de l'autora i el món que l'envolta. Ben segur que molts textos escrits per dones s'han perdut pel camí a mans de confessors, tribunals, homes... o senzillament cremats per elles mateixes per por de ser descobertes en la seva nuesa; però els que es conserven són una prova de la quantitat que se n'hauria produït en el seu moment i una mostra de l'escriptura espiritual femenina que no es pot menystenir.

La vida a l'època moderna està tan impregnada de religió que no es distingeix entre el que és religiós i el que és profà. Tot se satura de Crist i de la creu. Els plors abundants, les llàgrimes, els patiments cor-

Hipòlita de Jesús.

porals, els dejunis i les visions mantenen l'Església en guàrdia per la dificultat real de distingir les visions autèntiques d'altres tipus de deformacions psicològiques, i no és fàcil establir criteris d'autenticitat. Entre d'altres, sant Joan de la Creu defensa que les revelacions supèrflues a la fe són un obstacle per al progrés espiritual.

Les dones autobiografiades només escriuen quan els és demanat per obediència, almenys això diuen, però més d'una ho devia fer per iniciativa pròpia, tot esperant que algú els ho demanés *a posteriori*, o els donés el seu vist-i-plau per publicar l'autobiografia. És un ardit per protegir-se i respectar el principi de sant Pau sobre el silenci de les dones a l'Església. Un altre és el reconeixement de la seva incultura, perquè no han estudiat llatí ni teologia, mentre, paradoxalment, defensen teològicament la seva experiència, acompanyant-la d'una munió de cites llatines. I és que la dona mai no podia excel·lir en res que fos considerat terreny de l'home; si així ho feia la convertien en una *rara avis*: un monstre de dos caps amb capacitat intel·lectual d'home i cos de dona. S'havia de mostrar inferior a l'home, submissa i obedient en extrem. Però una

cosa és que s'hi mostrés i una altra que ho fos realment. Aquestes dones tocades per l'alè de Déu, que senten dins seu la força del privilegi d'haver estat triades per Ell, són dones de pregària que pertanyen a ordes reformats, amb responsabilitats de govern dins dels monestirs, fundadores, dones lletrades que poden defensar amb arguments allò que senten i els ha estat revelat, dones madures, entre quaranta i cinquanta anys, que llegeixen la vida amb la perspectiva dels anys.

Entre el silenci i la paraula

L'escriptura, per a aquestes dones, és privada, duta a terme en el silenci de la cel·la, a les hores foscanes, robant hores a la son i al descans corporal. Algunes demanen que un cop llegit el manuscrit pel confessor sigui destruït, per por que circuli de mà en mà. L'escriptura és un patiment, una agonia per expressar allò que no té paraules, però al mateix temps és un alliberament perquè l'escriptura pot ser privada, però l'experiència divina demana de ser comunicada. D'aquí ve la paradoxa, la tensió entre el silenci i la paraula, entre la necessitat de comunicar i la por de profanar una experiència inexplicable; la lluita incansable per trobar el mot, la paraula que expressi, la creació d'un llenguatge sorgit de l'experiència, -del sentir-, d'un nou estat de consciència. Segons diuen totes elles, Déu és qui els dicta les paraules.

Un exemple d'aquestes dones és Hipòlita de Jesús (1551-1624), monja dominica del convent dels Àngels i Peu de la Creu de Barcelona, filla bastarda de Francesc Dalmau, vescomte de Rocabertí,

la qual, a més de la seva autobiografia, va escriure una vintena de llibres de temàtica religiosa i altres amb diverses biografies de religioses. Tots aquests llibres foren impresos després de morta fins que van ser inclosos a l'índex de llibres prohibits per la Inquisició, a partir de 1687. També el seu procés de beatificació va quedar aturat. I com ella, tantes dones desconegudes que no han estat estudiades i que reclamen ser rescatades de l'anonimat⁴.

"[...] pusiéronme en la religión de el glorioso padre santo Domingo, siendo yo de onze años y algunos meses, y no vine a esta religión por devoción, sino porque assí lo querían mis padres. Vine al monasterio llena de vanidad y pecados, en los quales perseveré por mi sola culpa todos los quatro años y meses que tuve de noviciado. Viniendo el tiempo de la profesión, me la dieron a los diez y seis años, y assí tomé el velo negro, no con fervor de amor de Dios, sino por pensar que me salvaría mejor en la religión que en el mundo, y también porque aunque fuesse tan mal inclinada, en todo lo malo tenía grande aflicción. Al leer libros de filósofos gentiles hallava que despreciavan estas cosas del mundo, pensava yo, que pues eran hombres de agudo entendimiento, que devía ser lo mejor el despreciar el mundo"⁵.

Amb les seves paraules acabem aquesta breu aproximació al món de l'escriptura mística femenina. Queda encara molt per investigar i per saber. El món de la dona, un món sempre reclòs entre les parets del claustre, sigui monàstic o domèstic, amaga petits tresors sense els quals no ens serà possible interpretar ni entendre la nostra història.

Laia de Ahumada

4 L'autora d'aquest article i la historiadora Mercè Gras estan elaborant un estudi exhaustiu sobre la figura d'Hipòlita de Jesús.

5 Hipòlita de Jesús y Rocabertí, *Libro primero de su admirable vida y doctrina que escribió de su mano*, 1679, BUB 82-5-12.

BOULAU i RIEUNETTE

Les monges de l'abadia cistercenca de Sainte Marie de Boulaur han visitat diverses vegades el monestir de Poblet. Hem demanat a la seva abadessa, M. Pauline Couette, que ens parli de l'evolució d'aquest monestir d'origen medieval que va refer la vida monàstica el 1949 i que recentment ha fundat una nova comunitat a l'antiga abadia de Rieunette.

Des de fa 25 anys que la nostra comunitat monàstica de Boulaur¹, situada al Departament de Gers, coneix un nou creixement: érem 5 monges el 1982 i avui, el 2007, en som 32² repartides en dues cases ja que hem fundat una nova comunitat a l'antiga Abadia de Rieunette³, a l'Aude, on viuen 5 de nosaltres⁴.

Referències històriques

Boulaur

L'Abadia de Santa Maria de Boulaur, fundada el 1140 per Pétronille de Chemillé, abadessa de Fontevraud, era a l'origen un priorat de l'Orde de Fontevraud. Durant 860 anys, la seva llarga història podria donar testimoni de molta prosperitat, i també de moltes penes degudes a les guerres, als pillatges i a les desgràcies dels temps. El 1904 les lleis anticlericals expulsaren les monges del lloc.

L'any 1949 la vida monàstica refluorí a Boulaur. Aquesta resurrecció va ser volguda per Dom M. Alexis Presse⁵, molt desitjós de veure-hi viure l'esperit que animava els fundadors de Cister. El 1957 el monestir de Santa Maria de Boulaur va ser agregat a l'Orde Cistercenc, ara fa justament 50 anys, després el 23 d'abril de 1964 fou incorporat *pleno jure*⁶ al mateix Orde i el 6 de setembre de 1990 fou elevat a abadia, per decisió del Capítol General de l'Orde Cistercenc.

Rieunette

L'antiga Abadia cistercenca de Santa Maria de Rieunette, va ser fundada a la diòcesi de Carcassona, cap al 1162. Agregada a l'Orde Cistercenc al segle XII, és la divuitena filla de l'Abadia de Tart. Una comunitat de monges hi va viure fins al 1528. La regió va continuar estant sempre lligada a aquest lloc espiritual al qual la nostra comunitat de Boulaur, en plena expansió, ha retornat la vida. En efecte, el 1994, el bisbe de Carcassona posà solemnement la primera pedra de la reconstrucció del claustre de l'antiga Abadia de Rieunette i presidí el 1998 la missa de la inauguració del monestir de Rieunette, en presència de Dom Maur Esteve, Abat General de l'Orde Cistercenc.

Els fonaments de la nostra vida

La vida que portem tant a Boulaur com a Rieunette és, segons la Regla de sant Benet, tota orientada *cap a la recerca de Déu*⁷, sota el guiatge de l'Evangelí⁸ i les tradicions cistercenques exposades a les nostres Constitucions i els textos constitucionals de l'Orde Cistercenc. La Litúrgia de les Hores cantada al cor, la lectio divina i l'estudi, el treball, l'acolliment i la vida fraternal en comunitat constitueixen els fonaments de la nostra recerca de Déu. *La unitat de la vida s'ha de manifestar en la fusió harmònica dels diversos elements*⁹.

Abadia cistercenca de Sainte Marie de Boulaur.

La Litúrgia de les Hores

Unides a tota l'Església, continuem l'oració del Crist gràcies a l'Ofici Diví. Seguint l'impuls de la *Declaració sobre la vida cistercenca actual* i del 40è aniversari de la Constitució sobre la Litúrgia *Sacrosanctum Concilium* del Concili Vaticà II, la comunitat prossegueix l'adaptació de la Litúrgia de les Hores a les condicions de la nostra època, per tal que *res no sigui anteposat a l'Ofici diví*¹⁰, ja que és el que ritma les nostres jornades. El cant ocupa un lloc important, no només el de la Litúrgia de les Hores sinó també el del final de les misses dominicals i dels dies de festa on cantem en polifonia ja que *cantar a cor és una educació a la vida, una educació a la pau, una manera de caminar junts*¹¹.

La "lectio divina" i l'estudi

El temps de lectio divina i d'estudi per a l'edificació interior de cadascuna, ocupa quotidianament un lloc important, sobretot durant el noviciat: per a les postulants, novícies i professes temporals representa dues hores i mitja cada dia i mitja hora d'oració. Això durant 7 a 8 anys o més, al ritme de la progressió monàstica de cadascuna. Seguim el Programa de Formació del nostre Orde¹². Són les germanes les que ensenyen algunes d'aquestes matèries¹³, i fem venir professors de l'exterior per a la formació contínua en forma de cursos, o de sessions al llarg de l'any¹⁴. Al marge de les hores de cursos comuns, la planificació del temps de "lectio divina" és establerta en funció del treball que cadascuna assegura en la comunitat. És tracta d'una reflexió

1 Boulaur : *Bonus locus*, bon lloc.

2 25 professes solemnes, 3 professes temporals, 2 novícies, 1 postulant, 1 oblata regular.

3 Rieunette : *Rivus nitidus*, riu net.

4 Seguim les etapes de l'*Estatut de les Fundacions de l'Orde* (2000). Rieunette és «Priorat dependent».

5 Restaurador de la vida monàstica a l'Abadia cistercenca de Boquen († 1965).

6 Cf. *Constitucions de l'Orde Cistercenc*, article 8.

7 *Regla de sant Benet* 58,7.

8 *Regla de sant Benet*, Pròleg 21.

9 *La vida cistercenca actual* núm. 64. Declaració del Capítol General de l'any 2000 que forma part dels textos constitucionals de l'Orde Cistercenc.

10 *Regla de sant Benet* 43,3.

11 Benet XVI, 22 de juliol de 2007.

12 Cf. Capítol General 1990, estatut 27, ACG núm. 37 (1991) 10 i Capítol General 2000, estatut 9, ACG 44 (2000) 77-81.

13 Matèries : Regla de sant Benet (l'abadessa); litúrgia i cant, espiritualitat i història monàstiques, Constitucions, llatí...

14 Cristologia, teologia, exegesi, sociologia, hebreu...

Abadia cistercenca de Rieunette.

personal sobre la Paraula de Déu¹⁵ per créixer en la fe, la qual cosa en la nostra tradició monàstica es defineix per: *Credo ut intelligam* ('crec per entendre') i *Fides quaerens intellectum* ('la fe busca entendre'). L'abadessa de Boulaur i la priora de Rieunette han pogut beneficiar-se de l'ensenyament del Trienni de Formació Monàstica al nostre Col·legi sant Bernat a Roma.

El treball

En la línia de la tradició cistercenca, ens esforcem a servir el Senyor amb el nostre cos i amb la nostra ànima¹⁶ i fer que cadascuna pugui treballar en: 1) una activitat rendible, 2) una activitat al servei del manteniment del monestir i 3) una activitat que li permeti desenvolupar els

seus *dons i talents*¹⁷, ja sigui intel·lectuals (literaris o científics), manuals o artístics (fotografia, escultura, brodat, pintura, música, etc.) per tal que totes puguin, en la mesura del possible, tenir una ocupació on poder recuperar l'alè com en un oasi.

Boulaur

A Boulaur, la base de la nostra economia prové d'una explotació agrícola. No es tracta en absolut per a nosaltres de considerar el treball dels camps com l'únic tipus de treball manual ja que existeixen en el nostre Orde diversos gèneres de treballs enumerats en la *Declaració*¹⁸. L'explotació directa de les terres, una trentena d'hectàrees, ens permet assegurar la nostra subsistència i la nostra autonomia econòmica. Cultivem cereals i farratges per a l'alimentació del bestiar, i un hort de dues hectàrees amb

¹⁵ Cf. *La vida cistercenca actual* núm. 59.

¹⁶ Regla de sant Benet 7,9.

¹⁷ Cf. Regla de sant Benet, Pròleg 6.

¹⁸ L'educació de la joventut, el ministeri pastoral, el treball manual, el treball científic i cultural, l'hospitalitat.

una varietat de fruites i de llegums necessàries per al nostre consum i el de la nostra hostatgeria monàstica. La cria d'animals és actualment d'una desena de vaques lleteres i una dotzena de porcs cada any.

Al llarg dels anys, el creixement de la comunitat ens ha conduït a desenvolupar una activitat de transformació dels productes de la granja, per tal de donar-los un valor afegit suficient que assegurï la subsistència d'un major nombre de germanes, i pagar sobretot les despeses

producció, l'exigència de la planificació del treball i l'evolució de les normes sanitàries requerides per l'Estat. El nostre mode de producció i de distribució ens fa solidaris amb els habitants d'aquest Departament de Gers on podem ser properes a les alegries i a les penes de la població local.

Rieunette

A Rieunette les germanes no tenen estable. Cultiven d'una manera totalment biològica, ja que el lloc s'hi presta, un hort proporcionat a les dimensions de la comunitat. Subministra els llegums i fruites per a l'hostatgeria i la fabricació de melmelades. Per subvenir a les seves necessitats, les germanes han començat aquest any una nova activitat contribuint a l'elaboració de productes biològics, cosmètics i agroalimentaris per a la societat "Couleur Ciel", amb la qual acabem de signar un conveni. Una d'elles posa també els seus talents artístics al servei de la comunitat amb la il·lustració de revistes i d'obres, sobretot *La vida i els miracles de sant Benet*¹⁹ i *La vida quotidiana segons la Regla de sant Benet*²⁰, i des de fa poc, els *Sants Patrons de Rieunette*²¹.

Les religioses viuen dels productes de la seva terra i del treball de les seves mans.

socials. Hem diversificat els nostres productes. És així com han anat sorgint a poc a poc les melmelades, els patés i els formatges. El taller de transformació de les fruites i llegums i de la carn ha estat recentment reorganitzat en vista a una adaptació millor a les condicions de treball, tenint en compte l'augment de la

L'acolliment

Segons el que preveuen les nostres Constitucions, tenim un acolliment monàstic. Ens esforcem a viure'l segons l'esperit de la Declaració: *l'hospitalitat és una forma molt antiga de l'apostolat monàstic, la qual avui dia no tan sols ha d'oferir tranquil·litat material sinó sobretot aliment espiritual, valent-se de formes diverses i escaients*²². Ens alegra participar així, modestament, en el treball apostòlic de les diòcesis d'Auch i de Carcassona.

19 Sant Gregori el Gran.

20 Text de la Regla - Edicions Téqui.

21 Rajoles de faiança pintades, representant un sant, en les quals es pot inscriure el nom demanat, la nota hagiogràfica redactada també per elles és enganxada al darrere.

22 Cf. *Regla de sant Benet* 53 ; Declaració, 75.

Monges de Boulaur cantant a l'Ofici.

Boulaur pot acollir 45 persones l'hivern i 60 persones l'estiu, i Rieunette una desena de persones a l'hivern i una vintena a l'estiu. Hi ha també campaments de joves i d'escoltes. És l'ocasió per a ells de tenir un contacte amb la vida monàstica, sobretot en el moment dels temps de serveis on poden treballar amb les monges, o en les entrevistes, sols o en grup, amb una germana.

23 Cf. *Regla de sant Benet* 33, 6.

24 Balduí de Ford, *De la vida comuna o cenobítica*, Tractat 15.

25 *Regla de sant Benet* 4, 21.

Fem descobrir també el nostre monestir als turistes per una visita gratuïta i guiada per una germana: visitar el món és un fenomen de la nostra època; acollir visitants no és viure del turisme, sinó una ocasió d'evangelització.

La Vida fraternal en comunitat

Els fundadors de Cister van voler que els seus monestirs fossin llocs de fervent vida comunitària, inspirats per les primeres comunitats cristianes on tot era comú a tots²³, precepte recollit per sant Benet. Pregària, treball i recreacions comunitàries són experiències irremplaçables per donar el millor de si mateix, i contribueixen a la bona salut de la vida fraterna: als ulls de la caritat, tot es fa més bonic, més lluminós una vegada compartit amb un altre²⁴.

Conclusió

Quin honor per a Boulaur i Rieunette, de presentar-se a la revista «Poblet» que porta el nom d'aquesta gloriosa abadia de Catalunya arrelada en l'Orde Cistercenc des de fa segles! Aquest estimulant exemple és una ocasió per a la nostra jove comunitat d'honorar i celebrar tots aquells i aquelles que són els nostres pares i mares en el monaquisme pouant a la mateixa font de la Regla de sant Benet. Continua sent una aventura magnífica i dinàmica en aquest segle XXI: *no anteposar res a l'amor del Crist*²⁵.

M. Pauline Couette

EL SENYOR JOSEP RIERA i GÜELL

Josep Riera i Güell va néixer a Barcelona el 15 de desembre de 1913. Pare de tres fills ha estat ceramista i persona molt vinculada a moviments cristians. Resideix a Tarragona des l'any 1939 on encara manté un molt bon ritme d'activitats i una gran lucidesa. El P. Jesús M. Oliver i el secretari de la Germandat, el senyor Xavier Guinovart, l'han entrevistat.

Senyor Riera, ens podria explicar els seus primers records de Poblet?

La meua família es va traslladar de Barcelona a Santa Coloma de Queralt quan jo tenia 9 anys. El meu pare era decorador de vidre i porcellana i va decidir instal·lar-hi el seu taller. Des d'allí un dia vàrem visitar el monestir. Recordo haver vist el claustre ple de runa i desolació. Aquell dia vàrem conèixer el conserge, el Sr. Vidal, que anys després esdevindria el sogre del meu germà, ja que es va casar amb una de les seves filles. Moltes vegades he pensat en la primera imatge que tinc de Poblet, sobretot quan he llegit el poema d'en Guimerà dedicat a la desolació del monestir.

I de la seva joventut, què ens en pot dir?

Ben jove vaig entrar a treballar d'electricista a Sarra. Allí, com en tants altres llocs, durant la guerra, degut a l'ambient que es respirava, em van detenir acusant-me de ser amic del capellà. Em van condemnar a deu anys de presó.

Els primers sis mesos els vaig passar al vaixell «Río Segre»; després vaig ingressar a la Model per acabar com a professor en

un reformatori de menors situat entre Cerdanyola i Horta on vaig conèixer al Sr. Felio A. Vilarrubias, també vinculat a l'Orde.

He de comentar que, afortunadament, no vaig rebre durant els tres anys de presó cap maltractament físic, però sí que vaig viure en primera persona, sobretot els primers sis mesos, al «Río Segre» l'assassinat de moltes persones pel sol fet de ser persones consagrades a Déu o simplement per enveges o pel seu catolicisme.

Com recorda la seva estada al "Río Segre"?

Cada dia la mort hi era present. I era un constant pensar que a l'endemà el mort podries ser tu. Per no dramatitzar, encara que la processó va per dins, li comentaré

que vaig ser l'únic alumne del curs 36-37 de llengua francesa del Germà de la Salle Joaquim Donato que es va realitzar íntegrament al vaixell. Vaig conviure amb persones que, malgrat els anys transcorreguts, m'han deixat empremta i que les tinc presents encara avui en la meua pregària.

I després de la guerra?

Després de la guerra civil hi havia molta necessitat i molta gana. Calia treballar com a bèsties per sobreviure. Amb la família ens vàrem traslladar a Tarragona, on continuo residint i després de diferents treballs vaig aprovar les oposicions per ser professor de la Universitat laboral, on vaig donar classes fins a la meua jubilació l'any 1978.

Durant tots aquests anys vaig compaginar la feina de professor amb la col·laboració en el taller de decoració de ceràmica que el meu pare tenia al carrer Hernández Sanahuja de Tarragona. També hi ajudaven els meus dos germans ja difunts.

Quin tipus de treballs artístics feien?

Fonamentalment treballàvem decorant ceràmica amb dibuixos propis i fèiem els nostres propis motlles. Gran part de la nostra producció era per als monestirs de Montserrat i Poblet.

Tota la ceràmica que durant molts anys s'ha venut a la botiga del monestir era produïda al nostre taller. Miri, tinc una

Arbre genealògic de Poblet, obra en pergami del Sr. Riera.

anècdota al respecte. Sempre que preguntaven a la botiga del monestir si la ceràmica la feien els monjos, el personal o el monjo que despatxava deien sempre que la feien «un pare i tres germans».

Té obres a Poblet?

Aquí mateix, al menjador del forn, al darrera del Locutori Nou on fem l'entrevista hi ha penjat un pergami que em va demanar l'Abat Maur sobre la filiació del nostre monestir. També al Palau de l'Abat hi ha penjat l'acte de donació de l'arxiu del President Tarradellas.

L'Abat Maur també em va demanar que fes un pergami amb escenes de la vida de Sant Benet. A la impremta Fra Plàcid Boqué hi té penjada una aquarel·la meua de la Verge que hi al Claustre i que presideix a l'estiu la Lectura de la Regla i la primera part de les Completes.

També voldria destacar que el cartell de ceràmica que hi a la cruïlla entre les carreteres de Vimbodí i l'Espluga per indicar el camí al monestir és obra del meu pare.

Quan inicia la relació més intensa amb Poblet?

Quan els meus fills eren petits anàvem cada any a passar unes setmanes a la

Fonda Fonoll i allí vàrem poder conèixer l'ambient del monestir d'aquells anys. D'altra banda, el fet que el meu germà

Foto: Arxiu Poblet.

El senyor Josep Riera i Güell al claustre de Poblet.

Miquel estigués casat amb la filla del Sr. Vidal, la Margarida, augmentava la nostra familiaritat. Penseu que la família Vidal va viure durant molts anys a l'espai del sobreclaustre que avui ocupa la capella de la casa dels Germans i que manté el culte per a la Comunitat.

Sóc membre de la Germandat des de

l'any 1964, encara que per a mi això no compta com el més important. Per a mi el que és més valuós són els dies i les estones que he passat a Poblet i on he gaudit d'una espiritualitat i un silenci que és difícil trobar al món exterior. ¡Quants problemes no es veurien de manera diferent, si s'hagués experimentat el silenci, el soroll de l'aigua i dels ocells en un ambient de recolliment interior a Poblet o a algun altre monestir!

En altres àmbits de vida cristiana, vostè va participar activament en el Concili Provincial Tarraconense. Quines valoracions en fa?

Va ser una etapa de treball intens per a tots, però sobretot per a les persones tant consagrades com laiques que el difunt Dr. Ramon Torrella va anomenar «pares conciliars». En realitat el que es pretenia era adaptar el missatge de l'Església a la nostra Església local de Tarragona a les portes del tercer mil·lenni.

També era a l'ambient el fer sentir

Foto: Arxiu Poblet.

El senyor Xavier Guinovart i el senyor Josep Riera durant l'entrevista.

la veu de l'Església catalana en uns moments de gran debat sobre quina hauria de ser la personalitat jurídica de l'Església a Catalunya. Aleshores es va parlar molt de la possibilitat d'una Conferència Episcopal Catalana. Tanmateix, vist en perspectiva i atenent als continguts, no s'han recollit els fruits i el revulsiu que caldria esperar com a comunitat de creients d'un acte d'aquesta envergadura.

També ens consta que vostè es un dels fundadors a Tarragona de «Vida Creixent». Què ens pot dir de la seva vinculació a aquest moviment?

La meua vinculació arrenca dels cursets de cristiandat. L'any 1986 vaig ser una de les persones que es van involucrar en la implantació a Tarragona del moviment "Vida Creixent" i encara hi estic vinculat. Durant anys vaig ser-ne el coordinador a la nostra diòcesi (hi ha un coordinador per a cada diòcesi). Nosaltres a Tarragona hem intentat mantenir els idearis fundacionals: potenciar les reunions, la pregària i l'estudi. Amb aquestes tres potes volem aprofundir en un clima d'amistat la maduresa de la nostra fe sense oblidar la pregària que alimenta l'interès per poder assolir coneixements. És un moviment que no té el ressò que hauria de tenir. Certament ha estat tolerada per la jerarquia, però potser no n'han sabut veure els avantatges.

Voldria comentar alguna cosa sobre la Germandat?

Penso que la publicació de la revista «Poblet», tan ben editada i amb contin-

Foto: Arxiu Poblet.

Fra Plàcid Boqué, el Sr. Guinovart i el Sr. Riera

guts cada vegada millors, ajuda molt a mantenir el caliu de la Comunitat amb els familiars de l'Orde i amb totes les persones que es volen acostar a la vida monàstica. Intenteu també no oblidar l'important nombre de germans que som a Tarragona.

Després de compartir l'estona de l'entrevista i la pregària del Migdia a la seva tan estimada capella de Sant Esteve i el dinar amb la Comunitat, tornem cap a Tarragona. El Sr. Riera en la distància curta ens irradia serenitat. Després de compartir una estona la seva companyia i les seves paraules, ens preguntem per què la nostra societat no lluita per escoltar més les seves persones grans.

Jesús M. Oliver i Xavier Guinovart

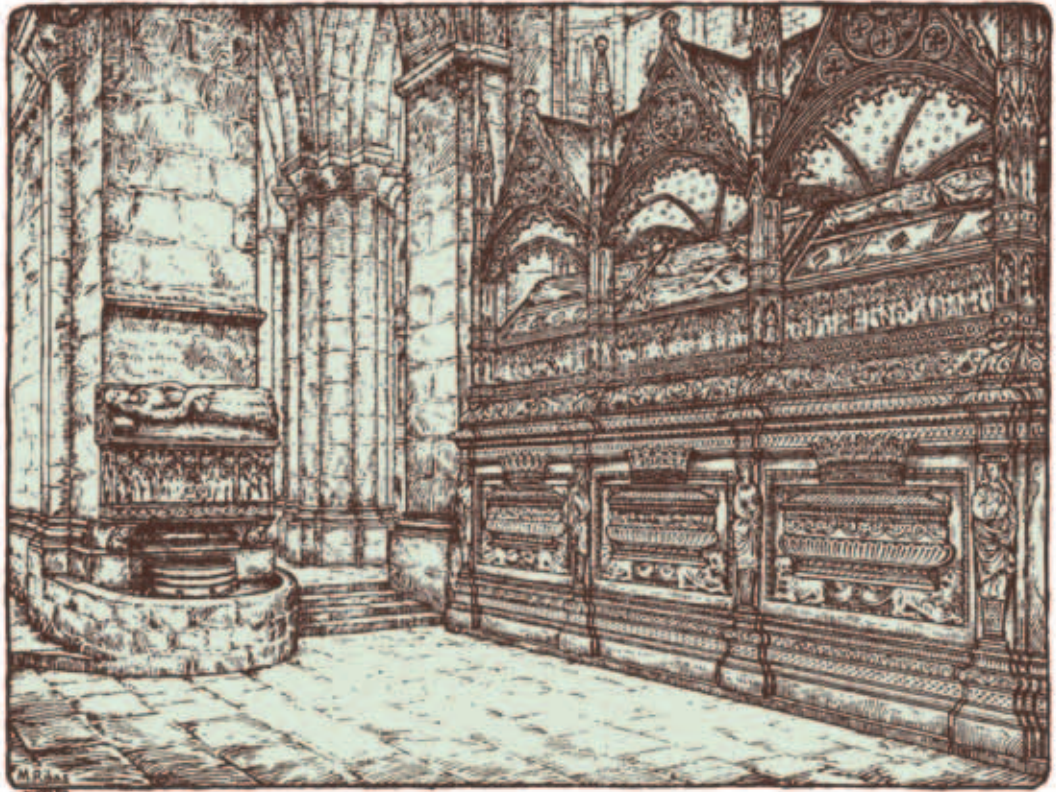
LA CASA DUCAL DE CARDONA i SOGORB A POBLET

Proseguim aquí la presentació i comentari de diversos racons del monestir de Poblet. De la mà del P. Jesús M. Oliver, monjo de Poblet, avui visitem el conjunt funerari del panteó de Poblet i, més en concret, el panteó de la Casa ducal de Cardona i Sogorb. És la imatge que hem triat per a la portada d'aquest número de la revista.

La portada

El dibuix d'en Marià Ribas ens mostra, com sempre, una imatge ideal i molt aproximada del que era el conjunt funerari dels

panteons pobletans. Hi veiem la cara posterior de les tombes reials i al seu dessoria el panteó de la casa ducal de Cardona i Sogorb en el costat de l'evangeli i també

Dibuix de Marià Ribas del panteó de la casa ducal de Cardona i Sogorb.

el començament de la girola amb la tomba gòtica de Joana d'Aragó, comtessa d'Empúries i filla de Pere III (1336-87). El dibuix ens fa veure molt bé la gran riquesa artística que tenia tot el conjunt començat al segle XIV, continuat al XV i completat al XVII. També podem considerar la gran desgràcia que va representar l'exclaustració del 1835 i la posterior destrucció de tot plegat.

La tomba de la casa de Cardona i Sogorb

Aquesta important casa nobiliària del Principat fou ja des dels inicis del monestir al segle XII, un benefactor insigne amb una donació anual de sal. Cal tenir present la gran importància d'aquest producte en l'economia de temps passats. Precisament les mines de sal es trobaven a Cardona, prop del castell ducal. Aquesta família, a més, va finançar tota mena de construccions i féu moltes donacions al llarg dels segles, cosa que va lligar una gran amistat entre les dues grans institucions de Catalunya: els Cardona i Poblet. Aquesta relació va perdurar fins el 1835.

L'any 1322 va ser enterrat Ramon Folch de Cardona en una esplèndida tomba que, malgrat els grans danys soferts, és encara la millor peça gòtica que es conserva actualment en el monestir. Més endavant molts altres membres de la família ducal van ser enterrats a Poblet d'una manera que avui, com a mínim, trobaríem estranya. Les caixes amb les despulles eren dipositades sota els dos grans arcs que sostenen els panteons reials. L'aspecte no devia ser gaire atractiu i ja el 1640 el duc Enric va fer construir dues grans tombes de fusta que tancaven al seu in-

Foto: Arxiu Poblet.

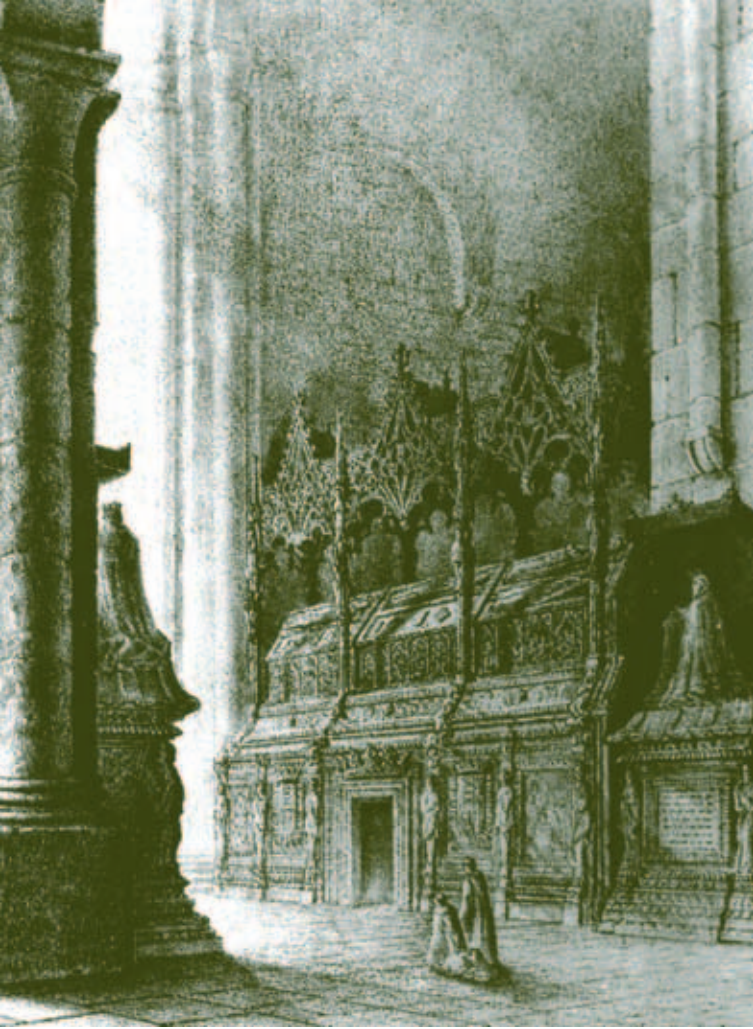
Les tombes reials el 1835 segons dibuix de Parcerissa al seu llibre-àlbum "Bellezas de España".

terior tot el conjunt de caixes mortuòries. Al costat de l'evangeli hi havia els ducs i personatges de més importància i al costat de l'epístola els que, per dir-ho d'alguna manera, serien de segona categoria. Entre els primers cal considerar que van trobar lloc les restes del rei Martí I l'Humà

Foto: BEDMAR.

Detall de la data de la realització dels panteons en una cariàtide.

(1396-1410) i la seva esposa Maria de Luna, així com les de Carles, príncep de Viana.

La construcció de la tomba

La visita el 1659 del duc Lluís Ramon Folch va representar que aquest volgués millorar l'aspecte, certament gens adient per a la qualitat nobiliària de la Casa, i encarregués als llavors considerats millors escultors —els manresans Joan Grau i els seus fills Francesc i Josep— la construcció d'una tomba definitiva en alabastre per guardar la trentena de caixes ja dipositades a l'església abacial. L'obra, encara avui magnífica malgrat els greus desperfectes soferts per la incúria humana, té un conjunt de relleus associats al tema de la resurrecció, atlants i cariàtides i unes solemnes urnes esculpides en la part posterior, que és el que es veu bé en el dibuix i que afortunadament conserva en el plec del vestit d'una figura la data

Foto: Arxiu Poblet.

El panteó reial del costat de l'evangeli l'any 1925.

Foto: BEDMAR.

El panteó de la Casa de Cardona en la seva actual instal·lació a la capella del Santíssim.

del 1660. A la canònica de Sant Vicenç de Cardona hi trobem la tomba de Joan Ramon Folch, rebesavi del duc constructor, també obra dels Grau de Manresa i que té molts aspectes semblants als nostres sepulcres. Dues grans portes de bronze tancaven l'interior de les tombes.

La inauguració dels sepulcres

L'any 1662 el germà del duc Pere Antoni d'Aragó, que fou també un gran benefactor del monestir —només cal recordar la seva biblioteca, la tomba del rei Alfons IV, els reliquiaris del presbiteri o el campanar— portà les restes del seu germà el cardenal Pasqual d'Aragó i aprofità l'avinentsa per inaugurar l'obra dels sepulcres. Aquests representen com una mena de base o suport damunt del qual s'alçava l'obra gòtica de les tombes reials i que, malgrat la diferència cronològica, tenia una gran unitat. Tan sols hauríem de lamentar que els dos grans arcs que suporten les tombes havien desaparegut de la vista. Avui, però, els tornem a veure després de l'eliminació de l'obra barroca.

Acabat tot el conjunt a finals del segle

XVII —Pere Antoni d'Aragó va morir el 1692 i va ser enterrat al panteó ducal— l'aspecte que oferia la capçalera de l'església era molt diferent de l'actual. Hi havia tot un conjunt artístic i decoratiu, també històric, que omplia tot l'espai del presbiteri i del creuer, l'anomenada capella reial. Imaginem, doncs, com devia ser el conjunt: en el fons de la conca absidal, el retaule renaixentista (segle XVI) flanquejat pels dos reliquiaris (segle XVII); al davant en el creuer, les tombes reials amb tot el seu esplendor; dessota de les tombes reials el sòcol barroc de la tomba dels Cardona; i, finalment, al costat exterior les dues tombes bessones del rei Alfons IV (1416-58) i el seu germà Enric. El terra estava tot pavimentat amb un escaquejat blanc i negre i, a més, hem d'imaginar també tot el mobiliari litúrgic que tenien els monjos a l'altar i als costats. Podem somniar, doncs, una mica, però com a conseqüència de la malaurada desamortització del segle XIX tot va ser pràcticament destruït i avui només ens queden les restes del naufragi.

La tomba del costat de l'evangeli

La tomba del costat de l'evangeli, que és la que apareix en el dibuix, va tenir un

Foto: BEDMAR.

El panteó dels Cardona, costat evangeli i part posterior, en l'actual Museu de la Restauració a la sala de l'abat Juan Martínez Mengucho.

destí molt accidentat. Desmuntada l'any 1854 per Bonaventura Hernández Sanahuja amb motiu de la construcció d'una tomba per al rei Jaume I (1213-76) a la catedral de Tarragona, en la qual volgueren aprofitar alguns, pocs, elements de la tomba ducal, la resta va patir un llarg calvari d'abandó i de destrucció fins que Eduard Toda va aconseguir retornar-la al monestir una vegada constituït el Patronat de Poblet durant els anys trenta del segle passat. El que en resta es pot veure muntat de nou en el museu de la restauració ubicat a la sala de l'abat Martínez Mengucho.

Altres elements estan dispersats entre el museu del palau reial de Martí l'Humà o el dipòsit lapidari. L'altra cambra funerària, al costat de l'epístola, que sempre va romandre al seu lloc original, avui es troba ben instal·lada a la capella del Santíssim i guarda les restes humanes que es varen poder recuperar.

Poblet conserva així encara avui el seu caràcter de panteó ducal de la casa de Cardona i Sogorb com a testimoni de gratitud als seus grans amics i benefactors¹.

Jesús M. Oliver

¹ Per conèixer a fons tots els personatges enterrats als panteons ducals és imprescindible l'obra de Ricardo del Arco: *Sépulcros de la Casa Real de Aragón*. Madrid: 1945.

CRÒNICA DE LA COMUNITAT

De novembre de 2007 a abril de 2008

Novembre

Dia 10, dissabte: S'han reunit al monestir membres de la Comunitat de Sant Egidí per fer una visita al monestir i una trobada comunitària.

Dia 13, dimarts: En la solemnitat de la Dedicació de la Basílica de Poblet ha presidit la missa conventual Mn. Josep Queraltó, secretari de l'arquebisbe de Tarragona i professor de Dret Canònic a l'Escolasticat de Poblet. Celebrava els 25 anys d'ordenació sacerdotal.

Al matí s'ha reunit al palau de l'abat la Junta Rectora del Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet. Hi han assistit per part del monestir el P. Abat i el P. Prior Francesc Tulla. En aquesta reunió membres del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya han explicat el projecte de Parc Natural de les Muntanyes de Prades i de Poblet.

Dia 14, dimecres: Han visitat Poblet Antoni Labad Alquézar, director mèdic de l'Institut Pere Mata de Reus, José A. Molina i José A. Vigal, inspectors mèdics del Ministeri de Sanitat i Consum, i del d'Educació i Ciència, de Madrid.

Dia 16, divendres: El P. Abat ha anat a Saragossa per a la presentació d'un llibre titulat *Música en las rutas del Císter: Aragón-Cataluña*, amb textos del P. Jesús M. Oliver i que inclou un CD amb música gregoriana interpretada per l'"Schola Domus Aurea", grup de gregoriana dirigit per Luis Prensa.

Dia 17, dissabte: El P. Lluç Torcal ha anat a Barcelona on a la Reial Acadèmia de Farmàcia ha tingut lloc la vuitena jornada d'història de la farmàcia patrocinada per la Societat Catalana d'Història de la Farmàcia. Ha tingut una intervenció sobre l'aprofitament de l'aigua i les obres d'enginyeria hidràulica a Poblet.

Per la tarda el P. Lluç Torcal ha anat a Roma on la propera setmana participarà en un seminari de tres dies sobre física quàntica, organitzat per l'especialització "Ciència i Filosofia" de la Facultat de Filosofia de la Universitat Gregoriana de Roma.

Dia 25, diumenge: El P. Abat ha nomenat el P. Lluç Torcal com a nou prior.

Dia 28, dimecres: Pasqual Maragall, expresident de la Generalitat de Catalunya, acompanyat de Josep M. Bricall ha visitat l'Arxiu del President Tarradellas i ha dinat amb el P. Abat.

Dia 29, dijous: El P. Prior Lluç Torcal i el P. Josep M. Recasens han anat a Barcelona on han fet una xerrada a l'Escola Universitària d'Arquitectura i Telecomunicacions de La Salle.

Al vespre el P. Prior ha presidit una missa en sufragi dels membres de la Germandat de Poblet traspassats d'un any ençà a la sala capitular de l'església de Santa Anna de Barcelona, on hi ha un altar dedicat a la Mare de Déu de Poblet.

Dia 30, divendres: Ha tingut lloc al palau de l'abat i organitzat per l'Arxiu del President Tarradellas el "I Simposi d'Història sobre Josep Tarradellas". Ha estat inaugurat per José Montilla, President de la Generalitat de Catalunya, i hi han intervingut els historiadors Francesc Bonamusa, Francisco Javier de Madariaga, Guillermo Lusa, Jordi Casassas i Pelai Pagès. Hi han participat unes seixanta persones.

El President de la Generalitat, després de la inauguració del Simposi ha visitat les obres de la nova hostatgeria externa en companyia de l'arquitecte Mariano Bayón.

Al vespre ha tingut lloc a Santa Coloma de Queralt la presentació del llibre *El meu nom, que és el vostre: Lluís Solà Padró, cartes de la presó i procés sumariíssim*. Hi han assistit el P. Prior, en representació del P. Abat, F. Lluís Solà i F. Octavi Vilà.

Dia 31, dissabte: Ha tingut lloc el recés anual per a la Germandat de Poblet. Hi han participat un centenar de persones. Al matí el P. Francesc Martínez-Sòria ha fet una conferència sota el títol: *Pessebre o Calvari? Amor del Pare*. Després de la Pregària del Migdia a la sala capitular i del dinar tots junts al refector ha continuat la jornada de recés amb una visita comentada a l'església, una meditació audiovisual sobre *L'Advent, misteri de goig*, una sessió de *Lectio divina* a càrrec del P. Abat, i la presentació dels *Comentaris a les antífones de la O* també a càrrec del P. Abat.

Desembre

Dia 3, dilluns: El P. Abat ha anat al monestir de Valldonzella de Barcelona per a l'enterrament de Sor Eugènia Tortajada.

Dia 6, dijous: Ha tingut lloc al monestir un recés per a joves organitzat per l'Arquebisbat de Tarragona.

Dia 15, dissabte: 2a Jornada d'Estudi del Cicle II organitzat per la Fundació Poblet. La jornada ha tingut lloc al palau de l'abat amb l'assistència d'unes cinquanta persones. El tema ha estat: "Els mitjans de comunicació en la vida política". Lacte central ha estat una conferència a càrrec de Rafael Jorba i Castellví, periodista i vocal del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, amb el títol "Mitjans de comunicació i les noves catedrals emocionals". Després hi ha hagut una taula rodona amb la participació d'Antonio Balmón, alcalde de Cornellà de Llobregat, Mònica Terribas, periodista, Rosa Massagué, periodista, Gabriel Colomer, director del Centre d'Estudis d'Opinió de la Generalitat de Catalunya, i Jaume Roures, president de Media Pro. El moderador ha estat Joan Tàpia, periodista. Després del dinar hi ha hagut un concert a l'església a càrrec del quartet Prysma de Lleida.

Dia 16, diumenge: A la plaça del monestir ha tingut lloc la coreografia central de la Marató de TV3 dedicada a les malalties cardiovasculars. En aquesta mil persones han format un cor de color vermell.

Dia 17, dilluns: Ha vingut al monestir un equip de la Televisió Valenciana per rodar un reportatge sobre el rei Jaume I.

Dia 29, dissabte: Un grup de Vila-seca de Solcina ha representat davant de la comunitat el "Poema de Nadal" de Josep M. de Sagarra. Els acompanyaven interludis musicals interpretats per un saxofonista.

ANY 2008

Gener

Dia 11, divendres: S'ha reunit al monestir de Vallbona el Consell de l'Abat President de la Congregació de la Corona d'Aragó. Hi han anat a més del P. Abat, president nat de la Congregació, el P. Prior i F. Xavier Guanter, consellers.

Dia 17, dijous: Ha visitat el monestir i l'Arxiu del President Tarradellas el conseller d'Economia de la Generalitat de Catalunya Antoni Castells.

Dia 20, diumenge: El P. Abat ha anat a Tarragona per assistir a la catedral a la missa d'inauguració de l'any jubilar que se celebra en l'escaiença del 1750 aniversari del martiri del bisbe sant Fructuós i dels seus diaques Auguri i Eulogi.

Febrer

Dia 1, divendres: Ha visitat el monestir i l'Arxiu del President Tarradellas Artur Mas, secretari general de Convergència Democràtica de Catalunya, i cap de l'oposició al Parlament de Catalunya. Després ha dinat amb el P. Abat i Antoni Garrell, de la Germandat de Poblet.

Dia 2, dissabte: Josep Antoni Duran i Lleida, president d'Unió Democràtica de Catalunya, i cap de llista per Convergència i Unió en les pròximes eleccions a les Corts de Madrid, ha visitat el monestir i ha fet una ofrena floral al rei Jaume I, en l'escaiença del 800 aniversari del seu naixement.

Dia 6, dimecres: Carme Chacon, ministra de la Vivenda del Govern de Madrid, ha visitat el monestir, l'Arxiu del President Tarradellas i en particular les obres de l'hostatgeria externa, que finança el seu ministeri.

Dia 7, dijous: Ha vingut a Poblet el President de la Diputació de Tarragona Josep M. Poblet. Ha visitat el monestir i l'Arxiu del President Tarradellas i ha dinat amb la comunitat al refector.

Dia 9, dissabte: Ha tingut lloc a Poblet un recés per a joves organitzat per l'arquebisbat de Tarragona. Hi han assistit uns deu nois o noies, que han dinat al refector amb la comunitat, i ha estat dirigit pel P. Jesús Renau, jesuïta.

Dia 10, diumenge: Ha començat la setmana d'exercicis espirituals, predicats aquest any pel P. José Luis Cepero, escolapi de Saragossa.

Dia 17, diumenge: El P. Abat ha anat a Híjar per predicar una setmana d'exercicis espirituals a capellans de l'arxidiòcesi de Saragossa.

Dia 18, dilluns: F. Lluís Solà ha anat al monestir de monges cistercenques de Boulaur (Gascunya), per donar un curset sobre els Salmos a les novícies i juniores.

Dia 21, dijous: El P. Prior i el P. Josep M. Recasens han anat a Barcelona on han fet una xerrada a l'Escola Universitària d'Arquitectura i Telecomunicacions de La Salle.

Dia 28, dijous: El P. Abat ha anat al monestir de Valldonzella a Barcelona per a dirigir-hi un dia de recés.

Març

Dia 3, dilluns: Al palau de l'abat hi ha hagut una trobada de rectors d'universitat de tot el món per parlar sobre el problema de l'aigua.

Dia 6, dijous: Josep M. Mallarach, assessor ambiental, ha fet una xerrada a la comunitat sobre com millorar la nostra relació amb el medi ambient.

Dia 14, divendres: El P. Prior, el P. Josep M. Recasens, el P. Francesc Martínez-Sòria i F. Lluís Solà han anat a Montserrat per assistir a l'enterrament del P. Abat Cassià M. Just.

Dia 15, dissabte: Tots els membres de la Sindicatura de Greuges de Catalunya (unes trenta persones) han visitat el monestir.

Dia 17, dilluns: El P. Abat ha anat pel matí a la missa crismal que s'ha celebrat a la catedral de Tarragona.

Dia 18, dimarts: El P. Prior ha anat a Barcelona per assistir a l'enterrament de la mare del bisbe d'Urgell, Mons. Joan Enric Vives.

Dia 30, diumenge: Han tingut lloc a Poblet l'acte institucional, organitzat per la Generalitat de Catalunya, en commemoració dels 800 anys del naixement del rei Jaume I. Ha començat amb unes paraules de benvinguda per part del P. Abat. Després els presidents autonòmics dels territoris de la Corona d'Aragó han fet ofrena d'una corona de llorer a la tomba del rei Jaume. Hi havia José Montilla, president de la Generalitat de Catalunya, Marcelino Iglesias, president del Govern d'Aragó, Francesc Antich, president del Govern de les Illes Balears i Trinitat Miró, consellera de cultura en representació del president de la Generalitat Valenciana. A la sala capitular hi ha hagut una conferència sobre la figura de Jaume I per part d'Antoni Riera, catedràtic d'història medieval de la Universitat de Barcelona i parlaments dels tres presidents autonòmics presents. L'acte s'ha acabat amb el dinar al refector.

Abril

Dia 16, dimecres: El Duc de Sogorb, president de la Fundació Casa Ducal de Medinaceli, ha visitat el monestir i ha dinat amb el P. Abat.

Dia 25, divendres: El P. Abat ha anat a Ballobar per a l'enterrament del seu germà gran Francisco.

EL PRESIDENT DE LA DIPUTACIÓ

El President de la Diputació de Tarragona, Josep Poblet i Tous, visità el Monestir de Poblet el matí del dijous, 7 de febrer del 2008, fruit de la invitació que li féu el pare Abat. Acompanyat pel pare abat de Poblet, Dom Josep Alegre i Vilas, pel pare prior Lluç Torcal, pel pare Francesc M. Tulla, i l'alcalde de Vimbodí i Poblet, Lluís Grau i Palau, va recórrer les dependències del monument, i va conèixer de primera mà la vida de la comunitat i els actes i iniciatives culturals que duen a terme, com el museu que gestionen, la revista que publiquen i el manteniment dels arxius. El recorregut s'inicià amb la visita a les tombes reials, on diposità un

Fotos: Arxiu Poblet.

El president de la Diputació de Tarragona i el P. Abat.

ram de flors —al peu de la tomba— a la memòria del rei Jaume I, ja que enguany se'n celebren els vuit-cents anys del seu naixement. Va visitar detingudament l'Arxiu «Montserrat Tarradellas i Macià», acompanyat per la directora, Montserrat Catalan, ja que ell forma part del seu Patronat. De fet, Josep Poblet no només s'ha mostrat com un autèntic enamorat de la història del monestir, sinó que ha posat de manifest que és un apassionat de la història, de l'arquitectura i dels valors espirituals i simbòlics que té el Monestir de Poblet, tant per a Catalunya, com per a les comarques tarragonines, valors aquests que ell va ressaltar en el seu discurs d'investidura com a President de la institució intercomarcal. Havia visitat el monestir en diverses ocasions, tant en temps d'estudiant —ja que és llicenciat en Geografia i Història—, introduït pel

Josep Poblet, president de la Diputació de Tarragona, en el moment de signar al llibre d'honor.

seu professor, el nostre pare Agustí Altisent (aCs), com a títol personal. Signà en el Llibre d'Honor del Monestir, i dinà amb el pare Abat. Al final hi hagué l'intercanvi d'obsequis, i com que feia temps que la Diputació no havia finançat cap obra a Poblet, es féu càrrec de la pavimentació —prèvia a l'inici de la nova Hostatgeria— que va des de la Torre del

Rellotge de l'entrada forana, fins a la Porta Daurada. També es farà càrrec de l'eixamplament de la carretera que de Vimbodí porta a Poblet, d'un estudi de Medi Ambient, ja fa temps iniciat i, finalment, de la reedició de la *Història de Poblet* del finat pare Agustí Altisent.

Francesc M. Tulla

LA MARATÓ DE TV3

El diumenge dia 16 de desembre del 2007, hi hagué a Poblet l'acte sota el lema *1.000 persones amb un cor enorme!* Televisió de Catalunya va convertir l'entorn del Monestir de Poblet (fou a la plaça d'entrada) en l'escenari de l'acte central de *La maratón*, que enguany es va centrar en les malalties cardiovasculars. A través de diferents connexions en directe a partir de les dotze i fins a les dues del migdia, els participants en aquesta gran festa solidària —que havia començat a les nou del matí— van ser els protagonistes a través de la composició d'un mosaic humà i dinàmic en forma de cor integrat

per un miler de persones, tots gent de la comarca, i coordinats per un equip d'experimentats professionals i coreògrafs de masses. Els periodistes Sara Loscos i Martí Gironell van ser els encarregats de transmetre en directe l'activitat a través d'una unitat mòbil que va tenir un gran desplegament audiovisual. Una vintena de joves, en col·laboració amb l'Oficina de Serveis a la Joventut del Consell Comarcal de la Conca de Barberà, junt amb entitats i associacions de la comarca van ser els responsables d'aplegar força gent i assolir el gran èxit d'aquesta Marató.

Francesc M. Tulla

I SIMPOSI D'HISTÒRIA SOBRE JOSEP TARRADELLAS

El passat dia 30 de novembre de 2007, l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià del Monestir de Poblet, va organitzar el seu primer simposi d'història contemporània amb l'objectiu de commemorar el 30è aniversari del retorn del president Tarradellas i del restabliment de la Generalitat de Catalunya.

Estava adreçat a llicenciats, estudiants i persones interessades a conèixer a través dels textos inèdits del president Tarradellas la seva trajectòria política.

La sessió inaugural va comptar amb la intervenció del president de la Generalitat de Catalunya, Molt Honorable Sr. José

Montilla, de l'Abat de Poblet, pare Josep Alegre, i del doctor Josep M. Bricall.

Aquest simposi va ser possible gràcies a la iniciativa del president Montilla de voler fer conèixer l'Arxiu i l'habilitat del president Tarradellas d'obtenir la restauració, al cap de trenta-vuit anys, de la nostra primera institució.

Les ponències van seguir aquest ordre, i versaren sobre els temes:

- *Les finances de la Generalitat Republicana (1936-1939)*, a càrrec del Dr. Francesc Bonamusa.

- *L'obra de la Comissió de les Indústries de*

Foto: Arxiu Poblet.

El P. Abat, el president José Montilla i el doctor Josep M. Bricall en l'acte inaugural del I Simposi sobre Josep Tarradellas.

Guerra (1936-1938), a càrrec del Dr. Francisco Javier de Madariaga.

- *La Generalitat a l'exili (1939-1954)*, a càrrec del Dr. Jordi Casassas.

- *La presidència de Josep Tarradellas i el seu retorn (1954-1977)*, a càrrec del Dr. Pelai Pagès.

També va comptar amb la comunicació a càrrec del Dr. Guillermo Lusa, sobre *El Laboratori de Química Orgànica al servei de les Indústries de Guerra*.

Els col·loquis, després de cada ponència, van tenir una participació molt activa per part dels historiadors i professors que hi van assistir provinents de totes les universitats públiques catalanes i balears.

L'acte va comptar amb la presència de més de seixanta persones inscrites i cal destacar que, en la seva intervenció, el pare Abat Josep Alegre va fer especial menció al perill que tenim de criticar el centralisme espanyol i practicar al mateix temps un centralisme dins del nostre propi país.

Poblet, amb la seva història, fa una tasca cultural important al servei dels investigadors que, per un costat volen conèixer des del s. IX fins al XVIII la

història de la noblesa catalana a través del fons documental de la Casa Ducal de Medinaceli a Catalunya i, per l'altre, la nostra història més recent sobre els darrers setanta anys amb el fons documental, bibliogràfic i gràfic de Josep Tarradellas i Joan i les quaranta donacions que ha rebut aquest Arxiu de persones coetànies seves. S'han rebut aproximadament cinc-centes peticions de consulta en els darrers anys i aquests treballs s'han vist materialitzats amb les corresponents tesis doctorals i llibres sobre els temes consultats.

Agraïm que, per primera vegada, un president de la Generalitat hagi visitat de manera oficial l'Arxiu Tarradellas, segons va manifestar en la seva intervenció el doctor Bricall, encara que és veritat que el president Maragall va venir en diferents ocasions però en visites privades.

Sense la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, l'acte oficial al Palau de la Generalitat el dia 23 d'octubre, l'exposició al Palau Robert sobre els trenta anys de les primeres eleccions democràtiques i del retorn del president Tarradellas i aquest I Simposi, no hauria estat possible celebrar-los d'una manera tan digna i solemne.

Montserrat Catalán

Foto: Arxiu Poblet.

Un moment de la intervenció del doctor Josep M. Bricall.

APLEC DE TREBALLS (Montblanc 2008)

L' Aplec de Treballs d'enguany, en el trentè aniversari del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, vol recordar les trajectòries del Pare Alexandre Maso-liver, monjo i humanista del monestir de Poblet (amb una biobibliografia de Gener Gonzalvo), i del montblanquí Francesc Badia i Batalla, jurista i ex-veguer episcopal d'Audorra, amb intervencions adreçades a destacar la seva obra pública i personal (a càrrec de diverses personalitats i familiars). Aquest doble homenatge cívic vol explicitar la dedicatòria a la comunitat en els àmbits diversos de la recerca i de la dedicació humanitària.

Pel que fa al contingut científic de la publicació pertocant als canònics espais temàtics de la Història —moderna, contemporània, de l'art, del patrimoni i a les fonts bibliogràfiques i documentals actualitzades— cal destacar el perfil determinat de diverses investigacions.

A banda de la secció dedicada a la trajectòria de cadascun dels referents que agombolen aquesta publicació, amb articles que destaquen les principals característiques biogràfiques, ciutadanes i intel·lectuals, cal destacar les següents contribucions.

Pel que fa a l'apartat història moderna, Josep Maria Llobet contextualitza la possessió de la comanda hospitalera de l'Espluga de Francolí en un període que

és conseqüència de la crisi política interna a causa de la monarquia castellano-espanyola de Felip IV. L'àmbit d'història contemporània comprèn un excel·lent article de Joaquim Capdevila dedicat a les respostes pageses —proletariat agrari— davant el caciquisme rural. Aquesta reflexió contribueix a la comprensió dels codis populars orals de protesta (com la música tradicional) davant les oligarquies locals i comarcals. També aporta els ressorts de legitimitat de la comunitat davant un 'nou ordre' conservador. És així com cal comprendre la categoria 'materialisme pagès d'antic règim'. La resta de les recerques d'aquest apartat és dedicada a la contextualització i recepció de l'obra de Conangla i Fontanilles, *Cuba i Pi i Margall*, a una innovadora investigació —per part de Josep M. Contijoch— sobre la migració forçada i temporal montblanquina a l'Ifni sota la colonització espanyola al Sàhara (1956-1959) i, en el mateix sentit, per bé que no pas en el mateix context ni significació, a la investigació de Josep M. Güell Cuscó sobre les activitats dels Amics de Vimbodí entre 1958-1985¹.

L'apartat dedicat a la història de l'art recorre transversalment les èpoques medievals, moderna i contemporània. A banda de la significació intrínseca dels treballs de Jaume Felip sobre les troballes de la base de l'església romànica de Santa Maria de Montblanc i, del mateix au-

¹ Ambdues recerques convindria que es continuessin en altres poblacions.

tor, sobre l'escultor neogòtic Pere Joan (1398-1458) i la seva tasca a l'àmbit d'influència Montblanc-Poblet-Santa Coloma de Queralt i Tarragona; de Joan M. Quijada pel que fa a la construcció de l'església de transició arquitectònica cap al primer barroc de Pontils (recerca acompanyada de documentació inèdita); de Ramon Ribera sobre el classicisme de l'escultor montblanquí Ramon Belart i de Núria Medrano referent a l'associacionisme de l'orquestra *La Nova*²; cal destacar el valor d'aquestes recerques a la contribució de la racionalització i definició del patrimoni, fora dels circuits mercantilitzats de l'autodefinint 'turisme cultural'. En aquest sentit, cal destacar l'aportació de Sofia Mata de la Cruz sobre la descripció i contextualització (amb un aprofundit estat de la qüestió) de la taula gòtica de Riudabella —de corrent flamenquitant— dipositada al Museu Diocesà de Tarragona.

Pel que fa a l'apartat sobre fonts documentals i bibliogràfiques, a càrrec de Josep M. Grau, Josep M. Porta i la col·lectània de diversos autors, cal emfasitzar totes les aportacions dedicades a rescabalar fons patrimonials familiars moderns i contemporanis, a indexar (tasca sempre necessària) la segona etapa de la revista *Espitllera* (1994-1997) i a donar compte de les principals contribucions historiogrà-

fiques que indiquen els avenços d'investigació sobre la comarca. Clou aquesta edició la informació sobre les activitats pròpies del Centre d'estudis, esdeveniments que reflecteixen la dinàmica de contribució cultural al conjunt de la vegueria.

En conclusió, la commemoració del trentè aniversari de la revista que teniu a les mans, suposa una constant realització de superació, d'esforç i de voluntat de contribució per a socialitzar la ciència històrica no tan sols al radi propi de la Conca de Barberà, sinó al conjunt del Principat i dels Països Catalans. *L'Aplec*, definitivament (malgrat el desinterès de la institució universitària), té un lloc de memòria acadèmic, intel·lectual, en la vida nacional: en el qualificat conjunt de publicacions comarcals del territori. L'enhorabona.

Xavier Ferré

2 Aquesta recerca podria hipotèticament encetar una nova secció sobre els cercles i institucions associatives.

PER
SOMRIURE

per FER

INVITACIÓ A LA LECTURA

Títol: LA FI DE LA INFANTESA

Autor: Arthur C. Clarke

Editorial: Xàtiva/Minotauro

Arthur C. Clarke va ser un gran científic britànic. El 1945 va escriure l'article *Extra-terrestrial Relays*, en què tractava sobre les comunicacions entre satèl·lits. En aquest article apuntava ja les bases dels satèl·lits artificials en òrbita geoestacionària. Precisament en l'actualitat una de les òrbites està batejada com a òrbita *Clarke*. Serveixin aquestes línies com a presentació d'un dels autors que més ha contribuït a engrandir la ciència-ficció.

Arthur Charles Clarke forma, juntament amb Isaak Asimov i Robert A. Heinlein, un grup de científics de sòlida formació que han divulgat la ciència en amenes i interessants novel·les de ciència-ficció. Aquest gènere, considerat pel professor Lluís Ortiz com *l'especulació racional sobre aspectes que la vida podrà assumir pels humans en altres circumstàncies de lloc i temps*, és el que els científics han triat per transportar-nos a una altre realitat i trobar altres solucions.

La fi de la infantesa va ser escrita al 1953. Més tard, al 1990, en va aparèixer una versió amb el capítol inicial modificat, perquè havia quedat antiquat. La novel·la continua sent una obra magnífica.

L'argument de la novel·la es basa en la idea messiànica de la salvació. La Terra és ocupada per éssers d'una altra galàxia que amb bona voluntat portaran la utopia al planeta i ajudaran a crear un futur esperançador. La lectura de la novel·la és un plaer pel seu optimisme, pels coneixements físics que descriu i pel seu final tan sorprenent (*Lina Zulueta*).

Títol: EBEN (Ébano)

Autor: Ryszard Kapuscinski

Editorial: Empúries/Anagrama

Premi Príncep d'Astúries de Comunicació i Humanitats

Ryszard Kapuscinski, historiador i periodista, va rebre al 2003 el premi Príncep d'Astúries de Comunicació i Humanitats per *la seva preocupació per als sectors més desfavorits i per la independència que ha mantingut per sobre de les pressions de tot signe que han tractat de tergiversar el seu missatge*. R. Kapuscinski va ser premiat amb aquestes paraules per la seva obra, i *Eben* (Ébano) entre totes elles és la que millor representa la integritat i valentia de l'autor.

Eben comença amb una introducció per part del periodista on ens diu que la primera

vegada que va anar a l'Àfrica va ser al 1957 i que des de llavors sempre he evitat les rutes oficials, els palaus, les figures importants, la gran política. Tot el contrari: preferia pujar a camions trobats per casualitat, recórrer el desert amb nòmades i ser hoste dels pagesos de la sabana tropical. La seva vida és un martiri, un turment que, tanmateix, suporten amb una tenacitat i un ànim esbalaïdor. A partir d'aquestes frases la lectura ens submergeix immediatament en els països que integren el continent africà.

El viatge que ens proporciona *Eben* és sorprenent, encisador i aclaridor. Sorprenent per la visió d'una altra realitat. Les societats africanes són culturalment heterogènies i molt diferents de nosaltres. Es pot afirmar que la gent de l'Àfrica és itinerant ja que sempre està en continu desplaçament. Per això el tret més rellevant de les seves civilitzacions és la provisionalitat. Ens trobem davant d'un relat encisador perquè l'autor interioritza les seves vivències i les comparteix apassionadament amb nosaltres. Per a ell la màgia en aquestes terres comença a l'alba, es paralitza quan el sol és foc, i torna a palpitjar al crepuscle, les hores en les quals el sol no calcina, la vida és un etern fluir. R. Kapuscinski ens proporciona una informació aclaridora ja que, coneixent l'Àfrica des del 1957, ha viscut l'esperança de la descolonització i la desil·lusió dels governs independents. El llibre és realment tota una lliçó d'història viscuda que ens permet conèixer l'arrel dels problemes que assolen encara aquest continent i alhora comprendre la singularitat de les cultures africanes (*Lina Zulueta*).

Títol: EL DÉU DE LES COSES PETITES

Autor: Arundhati Roy

Editorial: Empúries/Anagrama

Premi Booker 1997 i Gran Premi de l'Acadèmia Universal de Cultures de França 2001.

Els Premis Booker es concedeixen anualment des de 1969 a la millor novel·la original escrita en llengua anglesa. Està considerat com un dels premis literaris més prestigiosos de la comunitat anglosaxona.

L'Acadèmia Universal de Cultures atorga un guardó anual amb la finalitat de premiar l'obra d'una persona que hagi contribuït a la defensa dels valors intel·lectuals i morals més elevats de la humanitat. Al 2001, Arundhati Roy va rebre el premi per la seva obra literària i per la seva contribució al patrimoni cultural de l'Índia.

Arundhati Roy va estudiar arquitectura a Delhi i actualment és columnista als diaris *The Guardian* i *Le Monde*, on escriu en defensa de la pau i del medi ambient. El seu compromís per les causes socials és l'herència que la seva mare, Mary Roy, li va transmetre. Va ser Mary Roy qui va aconseguir que es canviés la llei que regulava el dret a heretar de les dones.

El déu de les coses petites és una novel·la meravellosa. És la prova que confirma, de forma inequívoca, que llegir és un autèntic plaer. L'obra narra la història de tres generacions d'una família de Kerala —estat que es troba a la costa sud d'Índia, conegut per la ideologia marxista dels seus dirigents i per ser el més alfabetitzat d'aquest país—. La vida d'aquesta pròspera família és narrada per la néta Rahel i és amb els seus ulls que coneixem les complicades relacions dels adults i les tendres vivències dels infants.

Els protagonistes d'aquesta interessant història són Rahel i Estha, bessons molt units, que viuen plegats les injustícies, el desamor, el dolor i la mort; però també frueixen de l'amor fraternal, de l'afecte, de l'amistat i del goig de viure. Són dos infants, tendres i innocents que ens captiven i ens delecten al llarg de tota la narració. L'autora —que ha estat comparada amb García Márquez i Salman Rushdi— ens ha regalat l'evocació d'un món literari extraordinari que els seus lectors gaudiran de principi a fi (*Lina Zulueta*).

Títol: **MONGES**

Autor: Laia de Ahumada

Editorial: Fragmenta

Laia de Ahumada, doctora en filologia catalana, és especialista en escriptura espiritual femenina de l'època moderna. És, a més, cofundadora i coordinadora del Centre Obert Heura per a persones sense sostre. La jove i audaç editorial Fragmenta —especialitzada en temes religiosos en català— li va encarregar un llibre de converses amb vint monges a partir d'una única pregunta inicial: *¿quin és el teu desig més profund?*

El resultat és literalment apassionant. No es tracta pas d'una sèrie d'entrevistes periodístiques a la recerca de curiositats, sinó d'un seguit de monòlegs, íntims i agosarats, fets en silenci i des del silenci. Vint dones, senzilles i desconegudes, situades fora dels fars mediàtics que parlen de l'Església, s'endinsen en el seu món interior i ens destil·len a través de les seves paraules una serena i punyent grandesa. Hi trobem les ensenyants apassionades, les contemplatives compromeses, les dedicades a atendre els nous immigrants i fins qui, seguint la crida de la seva consciència, decideix viure i dormir al carrer, per intentar servir els més marginats de la nostra societat.

Aquest llibre trenca una imatge estereotipada que, malauradament, està tan estesa entre creients, a dins de la mateixa Església i en el si de la societat. Estem davant d'un llibre que interpel·la i que, de ben segur, no pot deixar ningú indiferent (*Cristòfol-A. Trepal*).

MÚSICA CORAL DE LES RUTES DEL CISTER

Dins de la col·lecció "Música-Patrimoni" s'ha editat un llibre amb textos de Javier Iburguen, Jesús Oliver i Lluís Prensà que conté també un disc compacte amb una selecció d'himnes gregorians interpretats per la *Schola Domus Aurea*. Els textos constitueixen una presentació i estudi de la part musical seleccionada. El disc, per la seva banda, ens permet escoltar la senzilla però majestuosa música coral de les rutes del Cister d'Aragó —Veruela, Rueda i Piedra— i de Catalunya —Poblet, Santes Creus i Vallbona. Un conjunt d'excel·lents fotografies i plànols completen aquest volum de petit format, però de gran contingut, ple d'espiritualitat i del sentit auster dels cistercencs. Quinze himnes formen el contingut del disc i comprenen tot el cicle litúrgic, des de l'Advent, Nadal, Purificació de Maria, Quaresma, Passió, Pasqua, Ascensió i Pentecosta, més els oficis de matines, laudes, completes, celebració dels màrtirs, Tots Sants, sant Miquel i sant Benet.

Ultra l'emoció estètica derivada de les arts de la música i de l'arquitectura, d'aquest volum se'n desprèn igualment un respectuós i profund sentiment vers aquesta música, veritable element fona-

mental de la vida monàstica.

Tal i com destaca un dels autors del text, la restauració del cant gregorià només serà possible en el moment en què, enllestint el treball d'arxiu i publicats els resultats del seu estudi, es pugui escoltar novament com quelcom normal, testimoni de la fe i de la pietat dels monjos, i no pas com un fenomen de moda.

Feliç reunió d'encertats textos redactats per especialistes, que fan planera i comprensible la música i, en cert sentit, mostren l'expressió arquitectònica dels monestirs a través de fotografies excel·lents.

El conjunt format pels articles, estretament vinculats a la vida monàstica i a la seva especial manera d'entendre el culte diví, es complementa amb el so majestuós del cant coral que s'escolta sota les voltes dels grans monuments cistercencs.

Un encert editorial, cultural i espiritual de primer ordre que cal agrair i divulgar a bastament.

Joan Bassegoda

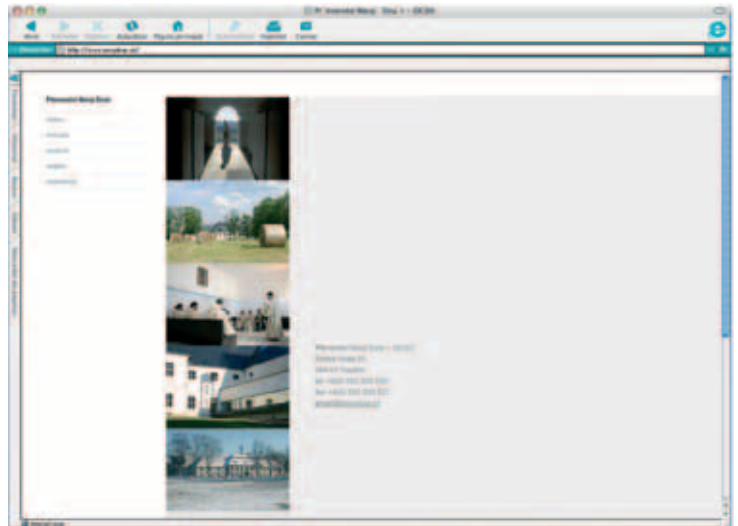
EL MONESTIR TRAPENC DE NOVÝ DVŮR (Txèquia)

L'any 1991, un grup de sacerdots i joves txecs es van presentar a l'abadia cistercenca francesa de Sept-Fonts i van demanar a la comunitat si podien fundar un monestir a Txèquia. L'abat de Sept-Fonts els va dir que allò, en aquells moments, els era impossible. Tanmateix oferiria el monestir per tal que es formessin joves en la vida monàstica. Primer va ser un, després dos, més endavant tres... fins que al cenobi francès hi va haver un bon grup de joves txecs. El primer monjo txec va fer la seva professió solemne el 1998.

Aquest fenomen va activar la idea de fundar un monestir trapenc a Txèquia, on no n'hi havia cap. Els joves monjos van triar una granja mig enrunada del segle XVIII a mitja hora de Plzeň, a l'antiga zona dels sudets on la pràctica religiosa és ínfima (no arriba al 1,5%). Aquesta granja s'anomenava Nový Dvůr, que en txec vol dir Nova Granja i havia estat ocupada fins a la fi de la segona guerra mundial pels premostratencs. Des del 1999 van començar a treballar-hi per transformar-la en una nova abadia.

El monestir es troba en un altiplà de clima rigorós, en un lloc silenciós que permet el desenvolupament de la vida espiritual i, alhora, de l'economia agrària. La remodelació de l'antiga granja i els nous edificis de l'abadia, austers i dins de la tradició cistercenca, van ser dissenyats pel prestigiós arquitecte anglès John Pawson.

El reverdiment de la vida monàstica a principis del segle XXI en un país que havia sofert com cap altre la persecució

religiosa durant l'etapa comunista, no deixa de ser un signe d'esperança. És per aquest motiu que avui us presentem el web d'aquesta novíssima abadia <http://www.novydvur.cz/>

Malauradament no disposen de versió en llengua catalana ni castellana però el web s'ofereix en anglès i francès i resulta fàcil de llegir.

El web està organitzat de manera molt senzilla amb un índex molt clar on ens podem informar sobre la jornada monàstica, la litúrgia, el treball, la formació del monjo, l'acolliment dels hostes, els productes de la granja, etc. Resulta particularment emocionant fer un cop d'ull a les imatges d'aquest monestir tan jove habitat per gent també tan jove. Com dèiem més amunt, aquest monestir és un signe d'esperança.

Cristòfol-A. Trepal